

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

5329

ՀԻՔՏՄԵՐԿ ՄԱՏԵՆԱՆՈ ՅԻՒ 44

Գրական 1909

Հայրի Գրական

ՅԻՄԱՐ ԿՈՅՍԵ

(LA VIERGE FOLLE)

(ԲԱՏԵՐԱԿԱՆ ԶԱՐԴ ԱՆԴԱՆԱԾ)

Գրական ԳՐԱԿԱՆ ԿՈՅՍԵ

ՏՈՒՆԻՔ ԿՈՅՍԵ

Կ. Ն. ՄԱՏԵՆԱՆՈ ՅԻ ԶԿ.

Կ. ՄԱՏԻՔ

1909

84

1-33

ՏՈՒՆԻՔ ԿՈՅՍԵ 1,500 ԳՐԱԿԱՆ

ԿԻՒԹԷՄՊԵՐԿ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ԹԻԻ 44

20 JAN 1906

84
F. 33

ՀԱՆՐԻ ՊԱԹԱՅԼ

ՅԻՄԱՐ ԿՈՅՍԸ
(LA VIERGE FOLLE)

(ԹԱՏԵՐԱԻԱՂ ՉՈՐՍ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ)

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

ՍՄԱՐՏ ԴԱՒԹԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. ԿԻՒԹԷՄՊԵՐԿ

Կ-ՄԱԳԱՍՃԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ-

Կ. ՊՈԼԻՍ

1924

01.03.2013

3329

Ներկայացված առթիվ քարզմանը իրաւունք
վերապահուած է:

10884-4

ՄԵՐ ԽՕՍ-ԲԸ

Ուշիմ ընկերացող.

5/8. 1924 Պրիմորսկ

Յառաջարկի և յանձնարարութեան անկարօտ գիրք մը
սեղծ:

Իր նիւրը մարդկային օրէնք բոլորած ազադակ մըն է, կըր-
նայ բոլորի, և անոր բարախումներն ու փորձուածները բնա-
տիկ հարազատութեամբ մը կը ցոյացնէ՝ կը բնադրէ: ՅԻՄԱՐ
ԿՈՅՈՐ Է. Պաղայի լաւագոյն գործը և ճշման. արդի բնական
սիրումը խաղերէն մէկն է, իրական խաղի մը պատկերը՝ իրա-
կան հեմքի մը ընծայումը:

«Մաքրակրօններ» — երբ առաջին անգամ, 1924ին, Պ. Է.
Տ. Խումբը գայն բեմադրեց(*) — իրարու ականջին բաներ մը
փափաացին: Մի՞թէ... = Այո՛, այսօր՝ ինչպէս միտ՝ Տիան շին-
ծու, մտացածին խաղար մը չէ, և յաւէտ խորհրդածելու խնդիր
մը պիտի մնայ թէ երկուքէն ո՞րն է մեղաւոր, նորա՛նի աղջիկը որ
իր օրի ձայնին կ'անսայ՝ գայն բոլորանուէր ընծայելով մարդու
մը որ իր կրկին արիւնքն ունի, որ կի՛ն ունի... թէ Արմօրի որ
մտադաւ ու վնի՝ հոգիի մը բոլորանուէր խաղով ընծայումը
արտաքայ կ'ընդունի և չի խորհակեր գայն հոկառակ «բարոյա-
կանի» և ընկերական պատշաճութեանց...:

Մեզի չիցնար կարծիք յայտնել և անհուտօտ ուշիմ ընկեր-
ցողն ալ ընկերային բարդ ու կենդան հարցի մը լուծումը գոր-
ծին համեմատ քարգմանիչէն չէ՝ որ կը սպասէ: Մեղաւոր էր
Տիան: Ան իր մեղքը չարաչար Բաւեց իր կեանքով: Հեղինակը՝
ինքն ալ անոր անհեշտացող դիակին առջեւ հարցնել կը բուի
թէ ո՞վ է մեղաւոր այն երեք անձներէն որ այդ դիակը օրջապա-
տած՝ կ'ոյրբային մտադաւ, բարախումն օրի մը Բարացումը...:

Ս. Գ.

Կ. ՊՈԼԻՄ, 23 Մարտ, 1924

(*) Յաջորդ երեսը կը զետեղենք այդ առաջին ներկայացման Յայ-
տագիրը, իբր յիշատակ մը Պ. Է. Տ. Խումբի գործունէութենէն:

ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

Ա. ՋՄԵՌՆԱՅԻՆ ԹԱՏԵՐԱՇՐՋԱՆ

1921-1922

(ՆԵՐԿԱՅՈՒՄ 25 րդ.)

ԲԸԹԻ-ՀԱՆԻ ԹԱՏՐՈՆԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ ՑԵՐԵԿ 8 ՅՈՒՆԻՍԿԻ ԿԻՐԱԿԻ ՑԵՐԵԿ

Ժամը 2 1/2 ին

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅՈՒՄ 30 ՈՒԻ

Հ. ՊԱՐԱՅԼԻ

ՅԻՄԱՐ ԿՈՅՍԸ

4 ԱՐԱՐ

Թարգմանիչ՝ Ս. ԴԱԽԹԱՆ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԵՐԸ

ՏԻԿ. ԷԼԻԶ ԳՈՎԱՆ
ՏԻԿ. ՏԸ ՀԱՐԱՆՍ

ՏԻԿ. Մ. ՍՈՒՐԱԲԵԱՆ
ՏԻԿ. ԱՐԲՈՐԻ

ՊՐՆ. Ա. ՇԱՀԵԱԹՈՒՆԻ
ՄԱՐՍԷԼ ԱՐԲՈՐԻ

ՏԻԿ. Ս. ԱԼԻԲԱՆԵԱՆ

ՕՐԴ. ԹՕԲԱԹԼԵԱՆ

ՕՐԴ. ԼԻԻՍԻ

ՊՐՆ. Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ

Մ. ՋԱՆԱՆԵԱՆ

Ն. ՀՐԱԶԵԱՆ

Ե. ԹՕԼԱԵԱՆ

Ա. ՄԱՏԱԹԵԱՆՅ

Գ. ԱԻՇՏԵԱՆ

Շարանի ԴԵՔՈՆՏԻՆ

ՔԷԹԵԻ

ԼԻԻՍԻ

ԴՈՒՔՍ ՍԵ ՇԱՐԱՆ

ԱՐԲՈՐԻ ՈՒՆ

ԿԱՐԹՅՈՒՆ ՍԵ ՇԱՐԱՆ

ԱՐԲՈՐԻ ԳԱՐՏՈՒՂԱՐԸ

ՇԱՐԱՆԻ

ԴՈՒՆԱԿԱՆ ՖԱԿԷՆ

ՅԻՄԱՐ ԿՈՅՍԸ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Տեսարանը կը ներկայացնէ Շարանի դուխին ապա-
րանքի սրահներէն մէկը: Լուի ժ. Կարաններ, խորը լայն
դուռ մը որ գաւիթին վրայ կը բացուի: Աջ կողմը՝ օրմինք
եւ աքոռներ: Ձախ կողմը՝ ապարանքին յարկաբաժինները
սանդղ դուռ: Վարագոյրը բացուելուն, Դուխին փառնուարը
զբաղած է կարգաւորելու, դասաւորելու սեղանին վրայ
գտնուող նամակներ: Ծառայ մը ներս կը մտնէ:

.....

ԱՌԱՋԻՆ ՏԵՍԱՐԱՆ

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ, յետոյ ԱՐԱՆՑ ՌՈՒ

Փառնուարը՝ ծառային որ կը ներկայացնէ Աբբային
այցախաւքը եւ նշանացի կը հարցնէ քի պէ՛տ է ներս հրամցնել:

Նե՛րս հրամցուցէք... (Քանի մը վայրկեան լուռիւն:
Աբբայ Ռու ներս կը մտնէ): Բարի լո՛յս, Պարոն Աբբայ: Չէ՛ք
մէջեր զիս: Պ. սը Շարանի քարտուղարն եմ:

ԱԲԲԱՅ.— Հա՛, դո՛ւք էք, հիմա միտքս եկաւ:

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ.— Պ. Դո՛ւքսը տեսնել կ'ուզէք: (Ծա-
ռային) Պ. Դուքսին լուր տուէք թէ Ռու Աբբայն եկած է:

ԱԲԲԱՅ.— Անապարանքով եկայ, շատ մտահոգ եմ:
Քիչ մը առաջ հեռագիր մը ստացայ Պ. Դուքսէն՝ որով ստի-
պողաբար հոս կը հրաւիրէր զիս: Այսպիսի անապարանք չու-
նէր իր սովորութեանց մէջ: Դժբաղդութի՛ւն մը կայ ար-
շեօք:

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ.— Ամենեւի՛ն, Պ. Աբբայ: Չեմ կարծեր
որ անհաճոյ բան մը պատահած ըլլայ: Քիչ մը ստաջ տեսայ
Պ. Դուքսը: Սովորական հրահանգները տուաւ ինծի եւ հիմա

իրեն պիտի յանձնեմ կէս օրուան թղթաբերին նասակաները :
ԱՅՅԱՅ.— Տիկին Դքսուհին առողջութիւնը ի՞նչ պէս է :

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ.— Կարծեմ շատ լաւ է, ինչպէս միշտ :
ԱՅՅԱՅ.— Քիչ մը հանդարտեցայ : Դիտէ՞ք թերեւս թէ

ի՞նչքան զիս կը շահագրգռեն այս ընտանիքին վերաբերող գործերը :

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ.— Գոնէ գիտեմ, Պ. Աբբայ, թէ Պ. Կասպրոնին դատարարակն եղած էք :

ԱՅՅԱՅ.— Այո՛, այս պաշտօնը կը վարէի ատեն մը : Իսկ հիմա, Ն. Սրբութեան սենեկապետի և աւագերէցի պաշտօններս առաջուան գործս թողելու ստիպած են : Այս միջոցիս Ռէօյի եկեղեցիին քարոզչութիւնը կ'ընեմ : Հեռագիրն ստանալուս պէս եկայ :

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ.— Ահա Պ. Դուքսը : Ձեզ մինակ կը թողում :

(Շտրամսի Դուքսը կը մտնէ)

ԴՈՒՔՍԸ.— Այո՛, մեզ առանձին թողէք : Մնաց որ ա՛յլ կրնաք երթալ, Ժէռառ : Վաղը ժամը երկուքին եկէք : (Սեղանը ցոյց տալով) : Ատ նամակները ես աչքէ կ'անցընեմ : Ըսէ՞ք որ մարդ չմտնէ գաւիթը : (Քարտուղարը դուրս կ'ելլայ) :

●●●●●

Բ. ՏԵՍԱԲԱՆ

ԱՅՅԱՅ ՌՈՒ ԵՒ ՇԱՐԱՆՍԻ ԴՈՒՔՍԸ

ԱՅՅԱՅ.— Քարտուղարնիդ քիչ մը ապահովցուց զիս : Ձեր հեռագիրը ստանալուս վախցայ թէ արդեօք ցաւալի դէպք մը պատահած է որ զիս կը կանչէք... :

ԴՈՒՔՍԸ.— Ձեր վախը բոլորովին անտեղի չէ, Պ. Աբբայ : Խնդիրը մահուան մը վրայ է, բարոյական մահուան

մը, որ Ֆիզիքականին չափ սոսկալի է, թէ՛ բարոյական և թէ՛ Ֆիզիքական մահ, կրնանք ըսել : Իրական սուգ մըն է որ տանս վրայ կը ճնշէ :

ԱՅՅԱՅ.— Ի՞նչ պատահեցաւ, Աստուած իմ... Կը սոսկամ, Պ. Դուքս :

ԴՈՒՔՍԸ.— Հարցում մը պիտի ընեմ ձեզի, Պարոն Աբբայ, աղջկանս հետ ձեր յարաբերութեանց միջոցին արտասովոր բան մը չէ՞ք նշմարած արդեօք :

ԱՅՅԱՅ.— Ամենեւի՛ն : Պէտք է խոստովանիմ, առանց զինքը այպանելու թէ Օր. Տիանը քիչ անգամ կը տեսնեմ : Տիկին Դքսուհին տուած կրթութիւնը մեղադրել չեմ համարձակիր. գիտեմ թէ արդի ժամանակին աշխարհիկ օրինորդները... ի՞նչպէս ըսեմ... հը՛մ, հը՛մ... Օր. Տիանին դատարարակութեան երկար ատեն հոգածու եղայ մինչեւ իր առաջին հաղորդութիւնը, բայց անկէ ետքը կրօնական տեսակէտով անխնամ թողուցին զինքը : Իր կրօնական պարտականութիւնը կատարելու համար Ռէօյի կուգար, և ճըշտիւ Ս. Ջատիկին էր որ ըստ սովորութեան խոստովանանք եղաւ :

ԴՈՒՔՍԸ.— Մի՛ վախնաք, Պ. Աբբայ, խոստովանանքի դադանք մը երեւան հանելու պահանջում չպիտի ընեմ, նոյն իսկ իմ աղջկանս պէս մանկուհիի մը համար :

ԱՅՅԱՅ.— Եթէ հարցնէիք ալ չպիտի յօժարէի, և իմ յայտնութիւններուս մէջ պիտի գտնէիք տեսակ մը վերապահում, մինչդեռ ո՛ր եւ է անպատեհութիւն չեմ տեսներ ըսելու թէ Օր. Տիան իր խոստովանութեանց ատեն ուրիշ բաներ չէ ըսած, բայց միայն աղոց սովորական մանր մունր յանցանքները :

ԴՈՒՔՍԸ.— Աւելի՛ գէշ, ատով կը հասկցուի թէ կրօնք չունի, բայց իմ ըսելիքս, սոսկալի բան է... մեծ դժբախտութիւն մը որ զիս կը հարուածէ :

ԱՅՅԱՅ.— Ա՛յ չեմ համարձակիր ենթադրութիւններ ընելու... :

ԴՈՒՔՍԸ.— Պ. Աբրալ, աղջիկս, փոքրիկ Տիանս պըղծուե՛ր է, անդարմանելի՛ կերպով պղծուե՛ր է։

ԱՅԲԱՅ.— Ո՛հ, ի՞նչ կ'ըսէք... Կարելի՞ է հաւատալ, Պ. Դուքս։

ԴՈՒՔՍԸ.— Գարշելի՛ մը պղծե՛ր է զայն... անուշը պիտի չյայտնեմ... Ի՞նչ կարեւորութիւն ունի անուշը տալ։ Մեր ծանօթներէն մէկը, ամէնէն լուրջ մարդոց մէկը, և ինչ որ աւելի վատթար է... ամուսնացած մէկը։

ԱՅԲԱՅ.— Ո՛հ, ո՛հ։

ԴՈՒՔՍԸ.— Քառսուն տարեկան մէկն է այս գարշելին։ Է՛հ, ես գիտեմ թէ ի՞նչ պիտի ընեմ, երբ ձեռքս անցնի...

ԱՅԲԱՅ.— Հանդարտեցէ՛ք, Պ. Դուքս, հանդարտեցէ՛ք, կարեւոր է ձեր անձին տէր մնալ... Գայթակղութենէ ըզգուշանալու է... Վստահ էք նոյն իսկ որ չափազանցուած են թաղորութիւններ չեն ձեր ըսածները։

ԴՈՒՔՍԸ.— Ամենեւի՛ն, Պ. Աբրալ... Ձէք գիտե՛ր թէ ի՞նչ գարշելի նամակներ, ի՞նչ աղտոտ յայտնութիւններ կան մէջտեղը... Աղջկանս հաճոյակատար յանցապարտութիւնը, իր հաւանութեամբ գործուած մեղքերը ամբողջ յայտնուած են։ Բայց, ինչ որ ալ ըսուի, ինքը յանցաւոր չէ վերջապէս... Ի՞նչքան դիւրին է տասնըութը տարեկան աղջիկ մը հրապուրել, Կարելի՞ բան է որ քառասուն տարեկան մարդ մը այսպիսի վատութեան մը յանդգնի։

ԱՅԲԱՅ.— Դիտէ՛ արդեօք թէ իր ըրածին տեղեակ էք դուք։

ԴՈՒՔՍԸ.— Ո՛հ, դեռ ո՛չ։ Երէկ իրիկուն էր որ ամէն ինչ իմացանք աղջկանս վերարկուն գրպանէն—բրբեւ նամակատուփ ծառայող գրպանէն—ձեռք անցընելով ժամագրութեան տոմսակ մը զոր հոն դրած էր, վասն զի երէկ մեզի, ըստ սովորութեան, այցելութեան եկաւ։ Մեր մտերիմներէն մէկն էր։

ԱՅԲԱՅ.— Բայց, Պ. Դուքս, վստահ էք թէ ձեր գուստրը իրօք յանցաւոր է։ Թերեւս ինչ որ կատարեալ իրողութիւն մը կը կարծէք...

ԴՈՒՔՍԸ.— Տոմսակին լիրբ ոճը աղջկանս սենեակը պահուած թուղթերը բաւ են ըսածիս ստուգութիւնը ապացուցանելու, բայց Տիան, հակառակ իր լուսթեանը, ուրանալու փորձ իսկ չը՛նեմ... Պ. Աբրալ, աղջիկս իր բերնով ամէն բան խոստովանե՛ր է մօրը։

ԱՅԲԱՅ.— Ըսել է, խեղճ Տիկին Շարանսը ամէն բան գիտէ։ Չկրցա՞ք գաղտնի պահել իրմէ։

ԴՈՒՔՍԸ.— Տղաս՝ Կասդոնը միայն չէ իմացած քրոջը յանցանքը։

ԱՅԲԱՅ.— Պ. Կասդոն հիմա Բարի՞ք է։

ԴՈՒՔՍԸ.— Այո՛, Սէն Սիոի դպրոցին արձակուրդն է։ Պէտք չէ որ անիկա իրողութիւնը իմանայ, եթէ ոչ՝ ամէն բան աչքը կ'առնէ վրէժ լուծելու համար։

ԱՅԲԱՅ.— Շատ իրաւունք ունիք, Պ. Դուքս։ Լաւ է որ Պ. Կասդոն բան մը չիմանայ։ Կ'ուզէ՞ք որ Տիկին տը Շարանսը տեսնեմ։

ԴՈՒՔՍԸ.— Այո՛, այո՛, հիմա պիտի գայ՝ կը տեսնէք։ Ես իրմէ քանի մը վայրկեան առաջ ձեզ տեսնել ուզեցի, որպէս զի այս գժնդակ բացատրութիւններուն ներկայ չգտնուի... Ձեր օդնութեան պէտք ունինք, Պ. Աբրալ, և ասոր համար է որ ձեզ հոս հրաւիրեցի։ Այսպիսի վիշտ մը մինակ ձեզի կրնայինք հաղորդել։

ԱՅԲԱՅ.— Տիկին Դքսուհին շատ ընկճուած ըլլալու է...

ԴՈՒՔՍԸ.— Բնականաբար, բնականաբար... Հարաչար կ'ողբայ հիմա։ Երանի՛ թէ առաջուց նախատեսէր և հսկէր աղջկանը վրայ։ Բայց նոյն իսկ իր վշտին անգիտակից երեւոյթ մը ունի... Ձինքը լաւ կը ճանչնաք, Պ. Աբրալ, սիրուն, ուղղամիտ՝ թոչունի ուղեղով կին մըն է։

ԱՅԲԱՅ.— Կը ճանչնամ, Պ. Դուքս, ոյո՛, լաւ կը ճանչնամ Տիկին Դքսուհին։ Նշանաւոր կին մը... Թեթեւամիտ... ո՛չ, այլ տղայամիտ և իր աշխարհիկ պարտականութեանց անձնատուր։

ԴՈՒՔՍԸ.— Եւ հիմակ ան ալ ինծի պէս տխուր և

ընկճուած է, խեղճ Կապրիէլլա: Բայց կը փափաքէի որ աւելի կորովի ըլլար և մանաւանդ, Պ. Արքայ, ուրախ եմ որ այս նիւթին վրայ առանձնակի կը խօսիմ ձեզի... Կ'ուզէի որ Տիանին հետ անհրաժեշտ եղած խստութեամբ վարուի, անոր յանցանքին աստիճան կորովով: Օ՛հ, գիտեմ թէ այդպէս ընել կ'ուզէ, բայց իր աղջկան մէկ բառը զայն վեր ի վայր կը յուզէ, չնչին բան մը իր ամէնէն հաստատուն տրամադրութիւնը կը յեղաշրջէ:

ԱՅՅԱՅ.— Կը հասկնամ, կը հասկնամ, Պ. Դուքս: Պէտք եղած կորովը պիտի ցոյց տամ:

ԴՈՒՔՍԸ.— Վերջապէս, այս սքարագային ձեզի կը վստահիմ: Ամէն գնով պէտք է փրկել այս աղջիկը, եթէ դեռ ժամանակ կայ, ախսո՞ւ... Իրաւ է որ կինս ալ ինծի չափ վշտահար է, բայց, ի՞նչպէս ըսեմ... մեզի պատահած բաներուն բարոյական ծանրութիւնը միեւնոյն չափով չի ներդործեր անոր վրայ: Ինծի չափ կը ցաւի. բայց նուազ կը բորբոքի: Կիները, ինչ որ ալ ըլլայ, երբեք մեզի չափ զայրոյթ չեն զգար: Ասկէ զատ, տարօրինակ բան, իրենց աղջկան անբժութիւնը — արդեօք կին ըլլալնո՞ւն համար — իրենց աչքին նոյն արժէքը չի ներկայացներ... մինչգեռ ես, որ հայր եմ... անհուն անկում մը կը նկատեմ: Օ՛հ, խեղճ աղջկանս իսպառ կործանած ապագայի խօսքն անշամ չեմ ընեմ... Ի՞նչու որ ընկերական տեսակէտով կորսուած է այլեւս, և խորապէս կ'ողբամ: Կ'ակնարկեմ այն զմայլուն բերկրանքին, զոր մարդ կը զգայ իր աղջկան անբիծ դէմքը փայփայելով: Իրիկունը իր զաւկին անարատ մարմնը գրկելով... Իր ներկայութիւնը տունին մէջ, բոլորին վրայ, քաղցր ու զուարթ տպաւորութիւն կ'ընէ: Ո՛հ, իրաւունք ունին կուսութիւնը պաշտամունքի առարկայ ընելու...: Եւ հիմա զաւակս, պղծուած, բոլորովին ապականած... զարշիւթօքն կին եղած...: Տեսէք կատաղութենէս պիտի խենդեմ, կարծես, չեմ գիտեր թէ ի՞նչ ընելու որոշում պիտի տամ...: Ե՛հ, վրէժ, վրէժ՝ այս զաւակի ոճիրին դէմ:

ԱՅՅԱՅ.— Ո՛հ, չափազանցութեան չպիտի երթաք... Կ'երդուընցնեմ ձեզ...: Օր. Տիանի ապագան այդպէս կը պահանջէ...: Լռութիւն, մանաւանդ լռութիւն:

ԴՈՒՔՍԸ.— Այո՛, գիտեմ թէ խայտառակուած ենք... բայց ի՞նչ կրնանք ընել այդ ձիւղին դէմ...: Ինքը շատ հանգիստ է: Իր այդ աղուոր բարքերը կրնայ մոցնել ուրիշ ընտանիքներու մէջ, ամէն ատեն այսպիսի ընտիր որս մը ո՛ւր պիտի կրնայ գտնել...: Ի՞նչ բախտ՝ ստորին մէկու մը համար, որ ասանկ աղջիկ մը գլխէ հանել կը համարձակի՝ առանց հոգ ընելու թէ ի՞նչ սոսկալի ապագայ մը կը պատարաստէ անոր...: Նորէն երջանիկ համարուելու ենք որ մեզի ապօրէն զաւակ մըն ալ չի թողուր:

ԱՅՅԱՅ.— Պարո՛ն Դուքս:

ԴՈՒՔՍԸ.— Իրա՛ւ ալ անանկ է...: Ի՞նչ գիտնանք, իր դատակարողին մէջ ասանկ բաներուն կարեւորութիւն չեն տար... պղծուած աղջիկ մը հաւանականաբար դիւրին միջոց կ'ընծայէ խառնակեցութեան, ի՞նչ գիտնամ...: Մինչդեռ մեր մէջ, այնպիսի ատեն մը, ուր մենք՝ աղնուապետականներս՝ ուրիշ բան չունինք, բայց եթէ կենցաղագիտութիւնը՝ անոնց դործելակերպին դէմ, չարիքը միեւնոյն աստիճանի չէ...: Մեր մէջ, ինկած աղջիկ մը ի՞նչպէս կրնանք բարձրացնել, երբ յանցանքը իր բոլոր ծանրութեամբ երեւան կուգայ՝ իր կորուսած առաքինութիւնը մինչեւ իր ընտանիքին պատուը կ'արատաւորէ: Հիմա, ա՛խ, հիմա ի՞նչ պիտի ըլլայ այս աղջիկը: Ի՞նչպէս պիտի կըրնանք ամուսնացնել, ի՞նչ անարգ բան, ապագայ խառնակեաց մը:

ԱՅՅԱՅ.— Ո՛հ, ո՛հ, Պ. Դուքս: Հետեւանքները այդչափ մի չափազանցեք:

ԴՈՒՔՍԸ.— Կամ թէ ի՞նչպիսի հպարտ ամուրիութեան մը, ի՞նչ կեղտոտ սակարկութեան սահմանուած պիտի ըլլայ... խեղճ Տիանէթս: Ո՛հ, այսպէս ըլլալը զգացուցած էի կնոջս...: Ասանկ՝ դէմը ելլողին հետ մտերմութիւն հաս-

տատողին պատիժը ա՛ս է...: Իսկ ինքը՝ այդ լպիրշը բնաւ հոգ չընէր...: Անշտիահաս աղջկան մը սխալանքը շատ լաւ կը հասկնայ: Իր բանը գործը ատ է, շատ անդամներ այս տեսակ դատեր վարած և հաւանաբար չանած ալ է...: Իր անպարտութիւնը պիտի պատճառաբանէ և պիտի յաջողի ալ...: Նոյն իսկ ծափերո՛ւ պիտի արժանանայ:

ԱՅՅԱՅ.— Ի՛նչպէս թէ դատաւարած է, ի՛նչ ըսել կ'ուզէք...:

ԴՈՒՔՍԸ.— Չափէն աւելի յայտնութիւններ ըրի: Ձեզի՛ Պ. Աբբայ, միայն ձեզի պիտի յայտնեմ իր անունը:

ԱՅՅԱՅ.— Խոստովանանքի մը պէս ծածուկ պիտի պա- հեմ դայն:

ԴՈՒՔՍԸ.— Ո՛հ, աննշան մէկու մը հետ չէ գործեր- նիս, սանկ՝ անպատասխանատու և անգիտակից մէկը չէ այդ անձը որ գինովութեան մեղմացուցիչ պարագայի են- թարկուի...: Ո՛հ, ո՛չ աղջիկս՝ Տիանը գլխէ հանողն է հո- յակապ, մեծահամբաւ մէկը, որ իր ըրածին գիտակցու- թիւնը լիովին ունի, արդարութեան նուիրուած, պատիւի ջերմ պաշտպան, մեծ տաղանդի տէր, փաստաբանական կա- ճառին փայլը, տարիքը քառասուն, պաշտօնակալ, նախկին- մականաւոր, անդամ դատական խորհրդին...: Հիմաւրի դէմք մը... Արմօրի ըսուած այդ սրիկան:

ԱՅՅԱՅ.— Ի՛նչպէս, Արմօրի՛ փաստաբանը:

ԴՈՒՔՍԸ.— Այո՛, այո՛, նոյն ինքն, պատժական ատ- եանի Ս. Ֆրանսուան, ինչպէս կ'ըսեն մտացիօրէն՝ Դատա- կան նախարարութեան մէջ: Ինքը իմ փաստաբանս էր: Կը տեսնէ՞ք, աղէկ գտեր եմ: Քանի մը տարի առաջ, իրեն յանձնեցի ժառանգական կնճռոտ դատ մը, գիտէք. էվէզ- մօնի կալուածներս...: Որսի առիթով՝ յարաբերու- թիւնները շարունակուեցան: Հաճելի կ'իմ մը ունի, գեղեց- կախօս մէկն է, սեղանի վրայ կամ ծխարանը ախորժով մօտիկ կ'ընէինք: Այսօրուան փաստաբաններն ու վիրաբոյժ- ները ճաշասեղաններուն փայլը կ'աւելցնեն: Ա՛ս ալ ներկայ

դարուն յատկանիշն է, կարծես: Կինս խելքը կը թոցնէր, զանոնք զղեակ կը հրաւիրէր. յետոյ, անցած ամառ Տիւնարի մէջ, մեր մօտի ամարանոցը վարձեցին: Կը կարծուէր թէ Տիկին Պէլլինի հետ կը սիրաբանէ, կասկած չտալու համար հնարք կը բանեցնէ եղեր...: Իբրեւ ճաշակի տէր՝ բանդէտ մէկը, վարպետութեամբ կը մօտենայ աղջկանս, պտուղը կը հասունցնէ և կամաց կամաց կը քաղէ...:

ԱՅՅԱՅ, ընդհատելով.— Ձեր այդ ըսածները անուշի՛ բաներ են, Պ. Դուքս: Ծա՛տ կը ցաւիմ, (վստահար դեմով անոր կը նայի): Հարցում մը, եթէ կը ներէք, այդ յարա- բերութիւնները շարունակակա՞ն եղած են, թէ գործը լոկ դիպուածական է, ինչպէս կ'ընեն կարգ մը թշուառական կնամոխներ... (մտնով յարմար բառը փնտելով) չհասուն- ցած պտուղի սիրահարներ, ինչպէս կ'ըսուի, որոնք չեն դիմանար իրենց սրտի զեղումներուն:

ԴՈՒՔՍԸ.— Ո՛հ, Պ. Աբբայ, այդ ըսածնիդ լրագրու- թեան կը վերաբերի, ո՛չ, չնձեր կնամոխի մը հետ չէ խըն- դիրը, անոնց որ ոստիկանութիւնը կը զբաղեցնեն: Աւելի լուրջ պարագայի մը առջեւ կը գտնուինք: Գործը ժամա- նակիս ամէնէն ճարտար թունաւորողներէն մէկուն հետ է, որոնք իրենց զոհին ուղեղն ալ կը յափշտակեն և անոնց ամբողջ էութեանը կը տիրանան: Այս սրիկաները, գիտէք, գրականութիւն ալ կը խառնեն իրենց հրապուրանքին: Ահա իրենց արձակ քերթուածներէն նմոյշ մը, (կր կարդայ). «Մարդուս կուռք մը պէս է: Կրօնք չունիմ, մոլեռանդ մը «չեմ, իմ սերունդիս պատկանողները քաղաքականութեան չեն «հաւատար եւ հայեցողիքները ա՛լ վսանցի մեջ չեն: Ինձի տէր «մը պէս է, կը հասկնա՞ս, Տիւնեք...: Մենք առանց առաջ- «նորդի անհասկանութիւններ ենք...: Անպարտելի կորով մը «ունիմ, կարծեմ, ո՛չ մէկ բանի առջեւ ընկնած եմ, ո՛չ մէկ «բանի ալ պատճոյք եղած եմ, բայց մարդուս կուռք մը պէս է «ե, Տիւնեք, իմ կուռքս գուն պիտի ըլլաս...: Դո՛ւն, ո՛հ, այս եղակի խօսուածքը անհանդուրժելի՛ է, Պ. Աբբայ:

ԱՅԲԱՅ.— Ա՛լ մի՛ կարդաք, Պ. Դուքս:

ԴՈՒՔՍԸ.— Գեղեցի՛կ խօսքեր, այնպէս չէ՞: Ինքզինքը կը նկարագրէ, ճիշդ իր պատկերն է:

ԱՅԲԱՅ.— Այո՛, ինչպէս որ կ'ըսէիք, արդիական մարդը, մեր ժամանակի մարդը, տաղանդ ալ ունի...: Այս նշաններէն կը ճանչնամ հակառակորդը: Պ. Արմօրի՛ կրօնական բաժանումին ատեն միաբանութեանց դէմ փաստաբանեց: Առաջին անգամը չէ որ ճամբուս վրայ կը հանդիպիմ իրեն: Բայց մտքէս չէի անցըներ թէ ներկայ պարագային հաւատքէն աւելին պիտի կործանէր:

ԴՈՒՔՍԸ.— Այդ մարդիկը արդարացում չունին, այդ լիրբերը լոկ մարդ անասունը կը ճանչնան և խօսքով ու գրով աղբիւսին մէջ կը թաւալին: Տաղանդի տէր եղողները աւելի վատթար են, ինչպէս ասիկա, և զմայլանք ու զըղուանք իրար կը խառնուին: Կուռք մը պէտք է այդ պարօնին... իրա՛ւ...: Թշուառականը չի գիտեր թէ քիչ մը տրամաբանութեամբ բոլոր մոլեռանդութիւնները կ'ոչնչացնեն: Ո՛հ, Տիանէ՛թ . . . : Ինչ փայլուն ապագայի սահմանուած էիր դուն...: Աղջիկ մը որ ամուսնութեան խնդրուած էր Ֆրանսայի ամէնէն փայլուն անունները կրողներէն: Իրեն արժանի մէկը չէինք կրնար գտնել:

(Յարկաբաժինին դուռը կը բացուի)

●●●●●

Գ. ՏԵՍԱՐԱՆ

ՆՈՅՆՆԵՐԸ, ԴՔՍՈՒՀԻՆ

ԴՔՍՈՒՀԻՆ, (նետ կը մտնէ յետին ծայր բնիկուած, սխուր՝ բայց շնորհալի կերպով հագուած).— Պ. Աբբայ . . . Ո՛հ, Աստուած իմ, կրնայի՞ք հաւատալ: (Իսկոյն Աբբային կը մօտեցայ յալով):

ԱՅԲԱՅ, (անոր ձեռքերը սեղմելով).— Շփոթած և վշտա-

հար եմ, Տիկին: Պ. Դուքսը քիչ մը առաջ ինծի պատմեց թէ ի՛նչպիսի դժբախտութեան մը ենթարկուած էք...: Չեմ ուզեր կրկնել: Ահա ի՛նչ է: Ինչ ալ գեղեցիկ էր իր առաջին հազորդութեան հանդէսը:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Ասանկ սոսկալի բան մը որո՞ւ մտքէն կ'անցնէր: Ըսէ՛ք, Պ. Աբբայ, ըսէ՛ք թէ դուք ալ մեղի պէս, ո՛ր եւ է կասկած չունէիք Տիանէ՛թի վարմունքէն, այնպէս չէ՞:

ԱՅԲԱՅ.— Ներեցէք որ ըսեմ, տիկին, թէ իրա՛ւ իր եղբորը վրայ ազդեցութիւն մը ունիմ, բայց Օր. Տիանը կանոնաւորապէս իմ մօտս չէիք բերեր: Թէեւ ամէն Չատկի և Ծնունդի կը տեսնէի զինքը, բայց կրնամ ըսել թէ մասնաւորապէս հոգածու չէր իր կրօնական պարտականութեանց:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Գիտեմ, այո՛, յանցանքը իմն է, ինչպէս յայտնած եմ Ամէտէին: Այո՛, կը խոստովանիմ թէ չափազանց ազատ թողուցի, շատ պզտիկ մտցուցի զինքը ընկերութեան մէջ: Շատ մեղադրելի եմ ես:

ԱՅԲԱՅ.— Ձեր յարաբերութիւնները շատ են, ա՛տ է պատճառը. ինչ որ նոյն բանը չէ, Տիկին Դքսուհի:

ԴՈՒՔՍԸ.— Խնամաւալ դատտիարակութիւն մը տալու անկարող էիր, ահա՛ պատճառը:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Երկուքնիդ ալ իրաւունք ունիք: Կրօնական պարտականութիւններուս մէջ թերացայ: Պէտք էր որ օրինակ ըլլայի իրեն . . . բայց ի՛նչ ընենք, կեանքը բաղմապահանջ է... այցելութիւններ, երեկոյթներ, թատրոններ...: Շարունակ կը հրաւիրուէինք, ա՛ն ալ ե՛ս ալ կը փնտռուէինք: Շնորհալի կատակերգութիւններ կը խաղայ, զուարթ բնաւորութիւն մը ունի . . . (խորունկ ու բնական հառաչանք մը արձակելով) զուարթ ըլլալն ալ ուրիշ բան է...:

ԱՅԲԱՅ.— Ի հարկէ, այդպէս ըլլալու է...

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Միշտ այնպէս կը կարծուի թէ աղջիկ-

ները մայրերնին կ'ելլեն, բայց հաւատացէք որ հիմակուան աղջիկները...

ԴՈՒՔՍԸ.— Մանչդ շատ աղէկ մեծցուցիր, բայց աղջիկ մեծցնելը աւելի դժուար է, աւելի վտանգաւոր է: Ա՛հ, Պ. Աբբայ, գեղացիները խօսք մը ունին, «գաւակ չունիմ, աղջիկ ունիմ», կ'ըսեն:

ԱԲԲԱՅ.— Սուտ չէ'...: Սա ալ չմոռնանք որ չէնք չնորհք զաւակը հաղուաղիւտ է հիմա, բայց չնորհքով ծընողքը ո՛ւր է...: Ձեր վրայ մի' առնէք, Տիկին Դքսուհի:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Շատ իրաւո՛ւնք ունիք: Աւելի խիստ ըլլալու էի, բայց կ'երդնում որ կարելի չէր բան մը կասկածիլ, դործը այնչափ զգուշութեամբ առաջ դացած է որ, տարօրինակ բան է: Ձեռք ըսեր որ աղջիկս շատ ազատ կը մեծնար, իրաւ է, կը սիրաբանէր, բայց ուրիշ աղջիկներէ աւելի առաջ չէր երթար...: Մտածեցէ՛ք մէյ մը: Այդ մարդը, ամուսնացած մէկը... մի՛նչդիտ Տիանս... մանուկ մը, պղտիկ աղջնակ մը: Կարելի՛ բան չէր, մտքէս անգամ չէր անցներ:

ԱԲԲԱՅ.— Այո՛, այո՛: Տղոց վարմունքին տեղեակ եմ...: Անոնց փորձառական միտքը խելքէ դուրս բան է, Տիկին Դքսուհի: Ասկէ զատ, պէտք է խորհիք թէ տասը-ութը տարին լինուցած աղջիկ մըն էր:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Տասը ութը տարո՛ւ, այո՛, բայց մինչեւ քսանը չթեւակոխէ, աչքի չի զարներ: Մենք՝ մայրերս ենք որ երկար քղանցքով շրջազգեստնին կարել կուտանք, և սակայն շատ ո՛ւշ կ'արթնանք:

ԴՈՒՔՍԸ, (նեղուած).— Սակայն, Արմօրիին յաճախակի այցելութիւնները ուշադրութիւնդ գրաւելու էին, Տիւնտի մէջ, հոս, հոն... քղանցքիդ փակած էր... առանձին կամ կնոջը հետ... (քեւերը վեր առնելով) վասն զի ան ալ ի՛նչ գիտնամ ի՛նչ տեսակ կին է...:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Բարեկամս, չե՛ս գիտեր որքան վարպետ են անոնք որ մատղաշ աղջիկ մը հրապուրել կ'ուզեն, զար-

մանայի՛ է անոնց վարմունքը: Եթա՛ մօրը դարպաս կ'ընեն, և աղջկանը անհաճոյ բաներ կ'ըսեն: Կ'երկրում. որ զրական բան մը չէի նշմարած:

ԴՈՒՔՍԸ.— Դրակա՛ն, ի՛նչ ալ աղուոր բառ:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Իրօք անոնց միջեւ քիչ մը պաղուծիւն կը նշմարէի, պղտիկ վերապահումներ...: Մ'հ, մէկ երկու անգամ մտքէս կասկած մը անցաւ. չափազանց եռանդով զիրար կը խժրժէին, պտոյտի տոնն ալ, քով քովի կը քալէին... պիսիքէթով իրարու կը հանդիպէին...: Բայց այս ամէնը՝ առջի բերան աչքի չի զարներ...: Ի՛նչ ըսեմ, խելքս չի հասնիր կոր...: (Վար կը կախէ սխուր երէքը եւ մազերը կը ցնուին ու կը փափփին...):

ԴՈՒՔՍԸ, (նստաւոր կերպով).— Վերջապէս գործին վերջ մը տանք: Ձեզ կանչել տուինք որ ձեր կարծիքը յայտնէք. պէտք է զաւակս այս մարդուն ճանկէն ազատել, ի՛նչ գնով որ ըլլայ՝ ազատե՛լ պէտք է: Աղջիկը հոսկէ հեռացնելու է չուտով, որպէս զի իրար չտեսնեն, աս է միակ դարմանը առ այժմ: Ո՛չ հատուցում պէտք է, ո՛չ ալ պատիժ: Սա տարիքը մարդու մը, մանաւանդ ամուսնացած մէկու մը հետ թշնամանքով միայն կրնանք վարուիլ: Եւ ի՛նչ պատիժ կ'ուզէք, քանի որ օրինական տրամադրութիւն չկայ: Այրերուն հրապուրանքը պտտիժ չունի: Պ. Աբբայ, աղջիկս օտար երկիր կրնա՞մ դրկել, կրնա՞մ մէկու մը հակողութեան յանձնել: Խելքը գլուխը խնամակալ մը կրնա՞յ գտնուիլ: Ձեր խորհուրդներուն վրայ կոյր վստահութիւն մը ունիմ:

ԱԲԲԱՅ, (անկեղծ բայց բիշ մը հեզմական ձեւով).—Նեւրեղէ՛ք... լըջօրէ՛ն կը հարցնէք:

ԴՈՒՔՍԸ.— Ի՛նչ ըսել է'... ատ ի՛նչ խօսք է:

ԱԲԲԱՅ.— Այո՛, կան մարդիկ որ իրենց ցաւը շարժադադակ ողբալ կը սկսին, յետոյ կը համակերպին գէպքերուն. դուք ալ եթէ ատոնցմէ էք, ևս ձեզի լաւ խորհուրդ մը կուտամ, տարտամ խորհուրդ մը որ օրհնեալ ջուրի

16-68801

կը նմանի: Ձեր աղջիկը այժմ ճամբէ ելած ու պղծուած է. կ'ուզէ՞ք զայն բարեպաշտ հոգի մը չի՛նել: Օհ, գիտեմ, դուք ալ գիտցէք որ զինքը բոլորովին ձուլել կաղապարելու է նորէն...: Կարճ խօսքով, ինձմէ պարզ միտիթարա՞նք մը կ'ակնկալէք, թէ կը դիմէք այն քանոնային, դոր ըլլալ կը յաւակնիմ, անոր որ անհրաժեշտ կը դաւանի բարոյական պարտականութիւնը, ներքին գեղեցկութիւնը... և որ իր կարծիքը բացէ ի բաց կը յայտնէ:

ԴՈՒՔՍԸ.— Գիտենք թէ ճշմարտութեան պինդ փարած մէկն էք և ձեր այդ բնաւորութիւնէն չենք խրոչիր, այնպէս չէ՞, Կապրիէլ:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Այո՛, այո՛, Պ. Արքայ, մենք ձեր բնաւորութիւնը գիտենք:

ԱՅՅԱՅ.— Անուրանալի է թէ հեռաւոր չէք եղած, Տիկին Դքսուհի: Ձեր միամիտ ազգեցութեան տեղ վճռական ազդեցութիւն մը բանեցուցէք...: Ձեր վիշտը մեծ է...: Կուրօրէն կը սիրէք ձեր զաւակը, այնպէս չէ՞: Ուրեմն, իմ կարծիքով, հիմնական կերպով ուղղութեան բերելու էք զայն, պէտք է անանկ ուղղութեան մը մէջ դնել որ կապած անգամ չունենայ... որպէս զի խորխորատը չի՛նայ: Դուք չէք կրնար՝ ձեր վարած կեանքով ուղղութեան բերել խեղ և փտախտաւոր զաւակ սը:

ԴՈՒՔՍԸ.— Ուրեմն ի՞նչ ընելու ենք:

ԱՅՅԱՅ.— Վանք մը պէտք է դնել երկու տարի, մինչեւ չափաճառութեան տարիքը, բայց ո՛չ աշխարհիկ վանք մը՝ ինչպէս էր Բարիդի Սառմսիօնը, Սաղոհ Գեօը, ինչպէս էր Լիւպէք փողոցի մայրապետանոցը, ուր քանի մը ամիս ղրկեցիք. պէտք է մայրապետանոց մը, ուր իբր թէ իր դաստիարակութիւնը պիտի աւարտէ կամ անգլիերէն պիտի սորվի, և ուր ոչ միայն խիստ հսկողութեան մը պիտի ենթարկուի, այլ նաեւ մեծաւորութիւն մը հոգածութեան շնորհիւ, մտաւոր կարգապահութեամբ մը, պիտի սորվի ուղիղ ճամբան, և քիչ քիչ պիտի ստանայ ասէնէն

փրկարար զարգացումը այն ուժերուն որ դեռ կան իր մէջ, վստահ եմ... ևս կը ստանձնեմ ատոր պատասխանատուութիւնը:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Ի՞նչ, Պ. Արքայ, զգաստարանի՞ պէս բան մը...:

ԱՅՅԱՅ, (ժպտելով).— Ինչե՛ր ալ կ'ըսէք...: Բնա՛ւ, բնա՛ւ, կատակ չեմ ընէր: Վանք մը, ըսել կ'ուզեմ, ինչպէս Բեգրիւսի վանքը, բայց Բեգրիւսը դժբախտաբար մանկամարդ աղջիկներ չառնէր հիմա, արգիլուած է: Ասկէ զատ, ձեզմէ ալ շատ հեռու չէ...: Կարծեմ շատ յարմար պիտի գայ Պելճիքայի վանք մը, Լօտլէնզարի մէջ: Մեծաւորութիւն շատ լաւ կը ճանչնամ, մեծ արժանիքի տէր կին մըն է: Ասանկները քաջաւարժ են հոգիներուն թափանցելու: Մէկէն ի մէկ չեմ կրնար ըսել թէ աւելի յարմար վանք մը կ'ա՛յ թէ ոչ, բայց կ'երթամ կը հարցնեմ եպիսկոպոսին: Եթէ կը հաճիք, հիմա կ'երթամ, և երկու ժամէն պատասխանը կը բերեմ, ժամանակը սուղ է, կարծեմ թէ պէտք չէ ատեն տալ որ սիրական զաւակնիդ ձեր տկարութեանէն օգուտ քաղէ: Պէտք է իսկոյն իր միտքը ցնցել և անմիջապէս անանկ որոշում մը տալ որ յանցանքին մեծութիւնը հասկցնէ իրեն: Դուք ալ, Տիկին Դքսուհի, այնպէս մը վարուեցէք որ չկասկածի պատիժէ, այլ ցոյց տուէք ձեր վշտահար զայրոյթը: Կը հասկնո՞ք: Այդ մոլորած երեւակայութիւնը արթնցուցէք նշանակելի արարքով մը, վճռական և մանաւանդ խիստ եղէք, եթէ ոչ՝ դուցէ իսպառ կորսուած է:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Ձեր կարծիքը ինչ է:

ԴՈՒՔՍԸ, (որ քանիցս իր հաւանութիւնը յայտնած եր Արքային խօսած առեմ «այո՛» «լաւ է» րտելով).— Ե՛ս... շատ յարմար կը գտնեմ այս խորհուրդը: Պէտք է զայն մեկուսացնել խիստ հսկողութեամբ մը, մինչեւ որ իր մոլորանքը ճանչնայ և այդ մարդուն յիշատակն անգամ ջնջուի մըտքէն...: Ամէն բանէ կը վախնամ...: Պ. Արքան շատ իրա-

ւունք ունի, լաւագոյն առաջնորդ մը և լաւագոյն խրատ
մը չենք կրնար գտնել:

ԱՅՅԱՅ.— Ի՞նչ որ ալ ըլլայ, ինձմէ աւելի անձնուէր
մէկը չեմ յուսար որ գտնէք, Պ. Դուքս: Եթէ ձեր սիրա-
կան զաւակին բարոյական հսկողութիւնը ինծի յանձնէք,
կարծեմ վտանգ կրնաք ըլլալ թէ զայն ձեզի յանձնած ա-
տենա, մտաւոր վիճակը բոլորովին փոխուած պիտի գտնէք
և գո՛նէ ասկէ ետքը իր անունին և իր ծնողքին արժանի
պիտի ըլլայ, մինչեւ որ իրեն յարմար ամուսին մը գտնուի:

ԴՈՒՔՍԸ.— Ո՛հ, ատոր խօսքը անգամ չընենք:

ԱՅՅԱՅ.— Չմոռնանք որ, հետուէն թէ մօտէն, իր
վրայ պիտի կրնաք ներդրծել, աչքէ հետու չպիտի ըլլայ,
նոյն իսկ, ատեն ասին օգտակար ճամբորդութիւններ ալ
պիտի կրնաք ընել տալ խնամակալութիւն մը հետ: Ուրեմն,
նախ ստիպողականին ձեռք զարնենք: Երթամ տեղեկութիւն
առնեմ: Քիչ մը առաջ Ռուսիի մէջ հոգեւոր պաշտօն կը
կատարէի, հիմա պէտք է քանի մը վայրկեան հոն գլու-
նուիմ, բայց քիչ ատենէն կուգամ, եպիսկոպոսարանը հան-
գիպելէ ետքը...: Օր. Տիանը այս պահուս տեսնել անպա-
տէհ է: Պէտք է որ արուելիք որոշումը ձեր անձնական
հեղինակութենէն ըզխի, որպէսզի ազդեցութիւն ընէ իր
վրայ...: Ասկէ զատ, պէտք է որ Լօտլէնզարի վանքին
մեծաւորութիւն ալ հեռագիրով իմաց տամ, զգուշաւոր բա-
ռերով... խնդրը չեմ հասկցներ, վստահ եղէք:

ԴՈՒՔՍԸ.— Դացէք, Պ. Աբբայ, կ'արտօնեմ ձեզ, առ
այժմ մեր անունը մի՛ տաք, այսչափ:

ԱՅՅԱՅ.— Շատ լաւ: Օ՛հ, ուրեմն, Տիկին Դքսուհի,
հիմա պէտք է գործի մէջ կորով ցոյց տաք:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Ձէք կրնար գիտնալ թէ որքան ընկ-
ճուած եմ:

ԱՅՅԱՅ.— Շատ լաւ կ'ըմբռնեմ, Տիկ. Դքսուհի: Ձեր
ընտանիքին մէջ պատահած ամէն բանի կը մասնակցիմ, թէ
ուրախութեան և թէ վիշտերու: (Դուքսը համամտութեան
նշան մը կ'ընէ, զոր իբրեւ հասկնալով կը շարունակէ կո-

րովի ձայնով): Մանաւանդ չըլլա՛յ որ տկարութիւն ցոյց տաք:

ԴՈՒՔՍԸ.— Մանաւանդ այդ բանին հոգ տանելու է:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Ես ալ նոյնը կը փափաքիմ... բայց
տկարանալ ըսելով ի՞նչ կ'իմանաք:

ԱՅՅԱՅ.— Փոքրիկ աղջկան միտումներուն, զլիաւո-
րապէս պէրանքներուն կոչում ընելու է... ինչպէս անձնա-
սիրութեանը որ իր նկարագրին յատկանիշն եղած է և որ
այս ամէնուն պատճառ եղած է գուցէ: Դուք ալ այնպէս
ըրէք, ինչպէս վանքին մէջ կ'ընեն: Աւելի ազդեցիկ պա-
տիժ չի կրնար ըլլալ...: Ի հարկէ նուաստութիւն և նեղու-
թիւն պիտի զգայ՝ տեսնելով որ պզտիկ խեղ աղջկան մը
տեղ կը դրուի, բայց արդիւնքը պիտի տեսնէք:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Ի՞նչպէս:

ԱՅՅԱՅ.— Իր վրայէն առէք բոլոր զարդեղէնները, ինչ
որ իր կորուստին պատճառ եղած է, բոլոր կանաչի՝ ծալ-
րայիդ պերճանքի նիւթերը: Բոլոր գեղեցիկ չըջազդեսու-
ները, արդուզարդի առարկաները, սնտոի պաճուճանքները,
գոհարեղէնները ձեռքէն առէք: Փոխանակ մանրիկուի
համար ժամանակ վատնելու, առտունները թող ազօ-
թէ... և մանաւանդ, ահա, ուրիշ միջոց մը որ ծանր
պիտի գայ, բայց խորհրդանշող գեղեցիկ ցոյց մը պիտի
նկատուի: Իրեն համար պզտիկ սուգ մը՝ նշանակալից
նուաստացում մը պիտի ըլլայ...: Այս պատիժը ազդեցիկ
եղած է, փորձով գիտեմ...: Մազերը արմատէ՛ն կտրեցէք
մինչեւ ծոծրակը:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ, (յանկաւո՛ւ ոսփի ելլելով).— Ի՞նչ, Պ. Աբ-
բայ... կարելի՞ բան է: Իր գեղեցիկ մազե՛րը, որոնցմով
այնքան կը պարծի...: Բայց, նախ ես կը սոսկամ զայն
սպիկցնելու...: Հապա վարսաշարդարը, որ երկու օրն ան-
գամ մը կուգար այդ աղուոր մազերը յարդարելու...:

ԴՈՒՔՍԸ, (ուսեր ցնցելով).— Տե՛ս, ահաասիկ կ'նոյ
խեղք: Ձեզի չէի՞ ըսեր Պ. Աբբայ: Առաջին փորձի՛ն իսկ
կը տկարանայ...: Ողբալի՛ բան... Ի՞նչ տղայութիւն:

ԱՖՅԱՅ.— Հոգ չէ՛, հոգ չէ՛, Տիկին, Հայր Արքայապետի ողջակէզին դանակը չէ՛, և պէտք չկայ որ հրեշտակ մը գայ բազուկնիդ արգիլելու... Այս թեթեւ մեղքը ձեզմէ չեն հարցնել երկինքի մէջ... Ասկէ գատ, իմ ըսածս... Հաւատացէ՛ք որ այսպիսի պատիժները Հայտ երկրորդական կառուցութիւն մը ունին ներկայ պարագային... (Անոր ձեռքերը բռնելով)։ Քիչ ատենէն կուգամ։ Սրտաբեկ կը հեռանամ և հոս՝ սեմին վրայ՝ ձեզի կը յիշեցնեմ Աւետարանին խօսքը. «Մի՛ գայթակղեցնէ՛ք ստանուկները»։ Ասկէ աւելի ծանր մեղք մը չեմ գիտեր... Ո՛հ, խեղճ աղջնակ...։

ԴԻՍՍՈՒՀԻՆ.— Իրիկուան կը սպասենք, Պ. Արքայ։ Ա՛լ աս գործը ձեզի կը վստահինք։

Գ. ՏԵՍՏԱՐԱՆ

ԴՈՒՔՍՈՐ, ԴԻՍՍՈՒՀԻՆ, յետոյ՝ ՔԷԹԹԻ

ԴՈՒՔՍՈՐ.— Իրաւո՛ւնք ունի։ Ձեւ կարծեր որ վաճառք չենէն և առանձնացնելէն աւելի լաւ միջոց մը գտնուի, մինչև որ բոլորովին զոյճայ։ Այդ բանն ալ կարելի է, եթէ գաղտնիքին ուրիշ տեղեակ չէ։ Կրնանք պատրուակ բռնել իր գաստարակութեան հարցը...։ Զանգակը զարկէ՛ք, ձեր սենեկապանուհին կանչեցէ՛ք։

ԴԻՍՍՈՒՀԻՆ.— Ինչո՞ւ։

ԴՈՒՔՍՈՐ.— Ըսածս ըրէ՛ք, կ'աղաչեմ։ Տիանը իր սենեակն է տակաւին։

ԴԻՍՍՈՒՀԻՆ.— Մի՛շտ, քիչ մը առաջ նախաճաշը իր սենեակը տարին, ինչպէս երէկ իրիկուան ալ ընթերիքը։ Միայն հինգ վայրկեան քովը գացի։

ԴՈՒՔՍՈՐ.— Միշտ միեւնոյն վիճակին մէջ է, միեւնոյն լոռութիւնը։

ԴԻՍՍՈՒՀԻՆ.— Միշտ խուսափողական, կարճ պատասխաններ. «Այո՛, մայրիկ», «Ո՛չ, մայրիկ»... այսչափ։

ԴՈՒՔՍՈՐ.— Ես կրնամ անոր բերանը բանալ տալ, (Քեքքի կը մտնէ)։ Քէթթի՛, Օր. Տիանին լուր տուր, թո՛ղ վար իջնէ։

ԴԻՍՍՈՒՀԻՆ.— Ըսէ՛ թէ հայրիկդ վարը կը սպասէ . . . Կրնայ իր տունի հագուստներով գալ։ (Քեքքի կ'երթայ)։ Տունէն հեռացնելու գաղափարնիս պիտի իմացնէ՛ք։

ԴՈՒՔՍՈՐ.— Ո՛չ, նախ քանի մը կէտեր կան ճշդելիք։

ԴԻՍՍՈՒՀԻՆ.— Ա՛հ, ինծի ըսածէն աւելի բան չպիտի զրուցէ, Ամէն։ Մեր կարծածէն աւելի գաղտնապահ բնաւորութիւն ունի եղեր։

ԴՈՒՔՍՈՐ.— Կարելի է ես աւելի ազդեցութիւն ընեմ վրան, կը կարծէ՛ք թէ պիտի ըմբոստանայ։

ԴԻՍՍՈՒՀԻՆ.— Ո՛չ, չեմ կարծեր։

ԴՈՒՔՍՈՐ.— Բայց գոնէ զոյճութիւնը նշան մը նշմարեցի՞ք։ Իր յանցանքին ծանրութիւնը ըմբոսնե՞ր է։

ԴԻՍՍՈՒՀԻՆ.— Կարծեմ, այո՛, կը յուսամ...։ Թերեւս վախնալէն կամ մանաւանդ ամչնալէն է որ լոռութիւն կը պահէ...։ Թերեւս կը վախնայ թէ Արմօրին կը պատժէք։

ԴՈՒՔՍՈՐ.— Ինչ որ ալ ըլլայ, այս վիճակը անտանելի է։ Այս անհասկնալի լոռութիւնը եղակաճապէս կը ծանրացնէ իր յանցանքը մեր աչքին։ Ո՛հ, իրմէ ա՛լ աղէկ բան չեմ սպասեր։ Դիտցի՛ր որ կորսուած է այլեւս։ Պէտք է ընելիքնիս որոշներ, կապրիէլ...։ Բայց գոնէ ժամանակն է որ մեր ուժերը հաւաքենք և մեր ընելիքը ճշդենք։ Ամէն ինչ մէկ օրուան հանդիպեալ։ Ժամը քանի՞ն պիտի գայ Տիկին Արմօրին։

ԴԻՍՍՈՒՀԻՆ.— Ժամը ճիշդ չորսին։

ԴՈՒՔՍՈՐ.— Ժամը երեքն է, պէտք եղածէն աւելի ժամանակ ունիմ։ (Տիան կը մտնէ)։

Ե. ՏԵՍՈՒՐԱՆ

ԴՈՒՔԱՐ, ԴՔԱՌԻՆ, ՏԻԱՆ

ԴՈՒՔԱՐ.— Առաջ եկուր... Գիտցիր որ ա՛լ վայր-
կեան մը իսկ պիտի չհանդուրժեմ քու վարմունքիդ... :
Քանի մը տեղեկութիւններ կը պահանջեմ, մինչեւ հիմա
յամառ լուռութիւն մը պահեցիր և չուզեցիր խօսիլ։ Հիմա,
անմիջապէս պիտի դուրսես... Հանդարտ եղի՛ր, ա՛լ ժա-
մանակ պիտի չանցնենք քեզ կշտամբելու, ինչ որ ալ ըլ-
լայ... Միայն երկու, երեք հարցում պիտի ընեմ կացու-
թիւնը պարզելու համար, և դուն ալ պիտի պատասխանես։
Անհրաժեշտ է գիտնալս թէ կա՞յ մէկը որ ըրածներուդ տե-
ղեակ ըլլայ։ Եթէ խորհրդական մը ունեցեր ես... նոյն իսկ
եթէ ծառայ ալ ըլլայ, կ'ուզեմ գիտնալ։

ՏԻԱՆ.— Ո՛չ, մէկը չի գիտեր։

ԴՈՒՔԱՐ.— Ո՛չ իսկ Տիկին Պէլլինը։

ՏԻԱՆ.— Ո՛չ։ Ո՛չ Տիկին Պէլլինը և ոչ ուրիշ մը։

ԴՈՒՔԱՐ.— Կ'երգնուես։ Ո՛չ ոք իրազեկ եղած է, կամ
կասկածած։

ՏԻԱՆ.— Ո՛չ։

ԴՈՒՔԱՐ.— Թուական մը կայ որ քու յիշողութեանդ
մէջ ըլլալու է, յանցանքիդ թուականը։ Պատասխանէ՛ վեր-
ջապէս... ո՛ւր և ե՞րբ տեղի ունեցաւ։

ՏԻԱՆ.— Տինարի մէջ։

ԴՈՒՔԱՐ.— Տինարի՛ մէջ։ Ո՞ր ատեն։ Մեր եկած մի-
ջոցի՞ն։

ՏԻԱՆ, (վարանումե ետք)։— Ատկէ ի՞նչ կ'ելլայ։

ԴՈՒՔԱՐ.— Կը խնդրեմ որ յարգանքի մէջ չթերանաս։
Նոյն միջոցին ո՛ւր գտաք զիրար։ Ի՞ր տունը թէ մե՞ր
տունը... ի՞ր տունը։

ՏԻԱՆ.— Այո՛, իր տունը։

ԴՈՒՔԱՐ.— Ե՞րբ, ցերեկը, գիշերը։

ՏԻԱՆ.— Գիշեր մը։

ԴՈՒՔԱՐ.— Ի՞նչ աղուոր բան։ Ե՞րբ եղաւ։ Տինար
հասած միջոցնի՞ս։

ՏԻԱՆ.— Ո՛չ, Սեպտեմբեր 2ին կամ 3ին։ Առտուան
ժամը 5ին որսի պիտի երթայիք կասողներն և հրաւիրեալ-
ներուն հետ։

ԴՈՒՔԱՐ.— Ըսել է, նոյն իրիկունը տունէն դո՛ւրսը
գիշերեցիր։

ՏԻԱՆ.— Պիտի չխօսի՛մ։ Թո՛ղ տուէք. թո՛ղ տուէք։

(Սյս միջոցին Տիան նստած և արժուկը սեղանին կրկնուցած
է և զլուխն ալ, ջղագրգիւ, հակած է էսառքին զոր կը նը-
մրկէ)։

ԴՈՒՔԱՐ.— Գիշեր մը... այս կէտը ճշգրեցիր։ Ատով
կ'ուզես հասկցնել թէ ուրիշ անգամ չպատահեցա՞ւ։

ՏԻԱՆ.— Ո՛չ, ա՛լ ուրիշ չկայ։

ԴՈՒՔԱՐ.— Սո՛ւտ ես։ Աս նամակներուն վրայ թուա-
կան կայ...։ Նայէ՛, աղէկ նայէ՛... Եթէ կը համարձակիս
մեր առջեւ նայիլ այս լրբերի ապացոյցներուն...։ Տարա-
կուսիլ անկարելի է։ Այս նամակը երկու ամիս առաջ Բա-
րիզէն գրուած է... այնպէս չէ...։ Ուրիշ ալ կայ, կար-
դա՛... փունջ մը... տե՛ս... սա աղտոտ բռնեք...։ Դուն
այս թանկագին նամակները կը պահէիր կոր, կը վախնայիր
որ ձեռքէդ կ'ելլեն... այնպէս չէ՞։ Աս նամակներէն կա-
րելի է հետեւցնել քու գրածներդ ալ։ Անոնցմէ քաղուած-
ներ կան...։ Մէկը՝ որով սիրահարական մանրամասնու-
թիւններ կը հարցնէիր...։ Դուն կեղտ մը, աղիճ մըն ես,
և ուրիշ բան պիտի չըլլաւ, բայց եթէ աղիճ մը...։ Ի՞նչ
աղտոտութիւն՝ այս պարզուած յիշատակները, հնարքնե-
րուդ ակնարկութիւնները... մինչեւ իսկ մարմնիդ հաճո-
յակատար նկարագրութիւնները։ Տե՛ս, (Նամակ մը ցոյց
կուտայ) ասիկա, սա՛ խօսքը. «Շարունակ ականջիս մէջ,
բերնիս վրայ կ'զգամ քու բռնուցի պզտիկ նառաչներդ»... Ի՞նչ պը-
գալի բան։ Այս բանը կարդալ իր աղջկան գրովը...։ Հապա

ասիկա... , չհասկցա՛յ... : Ասիկա ի՞նչ աղտոտ բանի կ'ակնարկէ :

ՏԻԱՆ, (նամակը ետ հրելով) .— Ա՛լ չեմ յիշեր :

ԴՈՒՔՍԸ .— Ա՛լ չե՞ս յիշեր, ալ չե՞ս յիշեր (Ձեռքը վեր կ'առնէ) :

ԴԲՍՈՒՀԻՆ, (խոյանալով) .— Ամէտէ՛, կ'աղաչե՛մ :

ԴՈՒՔԸ .— Պիտի չհամարձակիս անշուշտ ըսելու թէ ուրիշ անգամներ ալ տեսակցած չէք զիշերը, հոս կամ ուրիշ տեղ, վասն զի, ի՞նչ կը նշանակէ սա խօսքը, «Աս իրիկուն Տիկին Պիլիքի տունը պարեյդ կը դիտէի, Երջագոսիդ օծիքը Ենորհալի կերպով կը գրկէր պարանոցդ եւ մեզի փոքրիկ անուշիկ մարմինը յուսկապարիկի մը, համբարուի մը երեւոյթն ունէր... : Պահ մը կարծեցի թէ յաղթական հր-պարտութեամբ մը պիտի աղաղակեմ բոլոր հոն գտնուողներուն : — Այս մարմինը, որուն ամենքն ալ ցանկութեամբ աչ-նով կը նային, իմ ե. միայն ի՛մ ե. ես անոր տեղն եմ եւ վաղը պիտի . . . (Կ'ընդմիջէ ընթերցումը պահ մը, յուզումը եւ զայրուքը կը գապէ եւ ցած ձայնով) . հոս «վալը» գրուած է : Ուրեմն չպիտի ուրանաս... : Ըսէ՛, ո՛ւր կը գտնէիք զի-րար : Կարելի է՛ հո՞ս... : Ինչո՞ւ չէ : Թերեւս յանդգնեցար զինքը հոս բերել տալու զիշեր ատեն եւ իջար ապարանքին դուռը բացիր զինքը ներս առնելու համար : Սոս արիկան կրնար ատանկ բան մը ընել : Պատասխա՛ն տուր : Եղունդ-ներդ մի՛ խառնէր, կ'աղաչեմ, հօրդ դէմ վայելուչ կերպով կեցիր... կամ զգուշացիր :

ԴԲՍՈՒՀԻՆ, (կամաց մը միջամտելով) .— Տիանէ՛թ, կը խնդրեմ, աղջիկս, խօսէ՛, սիրտերնիս շատ ցաւցուցիր : Ձե՞ս հասկնար թէ աղէկ բան չէ այս անկումէդ ետքը լուռ մնալդ, եւ թէ այսպէս չի կրնար շարունակուիլ... :

ՏԻԱՆ, (մաքառումի ետք, համակերպելու շարժումով մը) .— Է՛հ, քանի որ այնպէս կ'ուզէք, կը պատմեմ, հո՞գս, ինչ ընեմ... : Ի՞նչ գիտնալ կ'ուզէք... : Ամէն բան պիտի ըսեմ, հարցուցէք :

ԴԲՍՈՒՀԻՆ, (անոր օգնել ուզելով) .— Այո՛, աղջիկս, պատասխանէ... : Քու միամտութենէդ օգո՞ւտ քաղեց : Շա-րունակ ետեւէ՞դ ինկաւ... եւ բռնի, թերեւս... :

ՏԻԱՆ .— Տիար էինք, երբ առաջին անգամ խօսք բա-ցաւ : Ըսաւ թէ տարիէն աւելի է զիս կը սիրէ եւ առանց ինծի չի կրնար ապրիլ... :

ԴՈՒՔՍԸ .— Դուք ալ անշուշտ պատասխանեցիր իս-կոյն թէ... :

ՏԻԱՆ .— Ես բան մը չըսի :

ԴՈՒՔՍԸ .— Նոյն օրը բան մը չըսիր . . . Բայց ուրիշ անգամներ :

ՏԻԱՆ .— Նորէ՛ն բան մը չըսի :

ԴՈՒՔՍԸ .— Մի՛շտ այդպէս... : Թո՛ղ ըլլայ : Անանկ սեպենք : Բայց վերջապէս, երկրորդ կամ քսաներորդ ան-գամուն, ինչպէս որ կ'ուզես, այն ատեն... ի՞նչ ըրիր :

ՏԻԱՆ .— Լացի :

ԴՈՒՔՍԸ .— Իրա՞ւ : Ո՛րքան անմեղութիւն : Եթէ միայն լացի՛ր... : Ուրեմն ի՞նչ կը նշանակէ սա լողանքի պատ-մութիւնը, զոր երկու երեք անգամ կը յիշէ :

ՏԻԱՆ .— Ո՛հ, ոչի՛նչ... : Նշանակութիւն չունի :

ԴՈՒՔՍԸ .— Այսի՞նքն... : Ընդէ՛, քանի որ այդ կէ-տին վրայ ենք :

ՏԻԱՆ .— Օր մը ձիով պտոյտէ կը դառնայինք ծովե-զերքի խարակներուն վրայէն, կէս օրին, ան եւ ես՝ ձիերնիս կեցուցինք ծովեզերքը՝ ծովը դիտելու համար... : այն ատեն ինծի ըսաւ . «Այսօր լողանք պիտի չընե՛ս : Մակընթացու-թեան ժամանակը պարա՞պ պիտի անցընես : Այն ատեն ձիս խթեցի դէպ ի խցիկս... : Այդ պահուն ծովեզերքը մարդ չկար : Երբ խցիկէս դուրս ելայ, ձիերը կապեց եւ ինծի ը-սաւ . «Աւաղին վրայ, արեւուն տակ, պառկէ՛, թող ծովը դայ քեզ տանի կամաց կամաց» : Ես ալ այնպէս ըրի, պառ-կեցայ, ինքն ալ հեռուն կեցաւ, բան մը չըսելով, եւ կը դիտէր ծովը որ վրաս կուգար . . . : Երբ ալիքները սկսան

զիս տանիլ և ես ոտք ելլել կ'ուզէի. «Ո՛չ, ըսաւ, թո՛ղ որ ծովը քեզ ստնէ տանի»: Ես ալ անանկ ըրի... Ալիքները եկան... զիս առին տարին... Ահա՛ այսպիսի...:

(Ա Ռ Ա Ր Ի Ն)

ԴՈՒՔՍԸ.— Իսկ սեպտեմբերի այն գիշերը ուր, կ'ըսես թէ իր ամարանոցը դացիր: Այս պատմութիւնը ստոյգ չեղեալ. ինչպէս եղաւ որ ճիշտ այն օրը պատահեցաւ ուր մենք առտուան հինգին կ'արթննայինք, և քու սենեակդ եղբօրդ սենեակին մէջէն կ'երթուէր:

ՏԻԱՆ.— Իրողութիւնը սա՛ է... Գրէթէ երեք շաբաթ կար որ կ'աղաչէր ինծի, բայց ես չէի ուզեր երթալ, միշտ կը ձգձգէի: Այն ատեն սկսաւ քէն ընել, ըսաւ թէ շատ դժբախտ էր... Կարծեցի թէ պիտի հեռանար... Հաւանեցայ... և զիտմամբ նոյն օրը՝ վասն զի կը խորհէի թէ վերջը ես պիտի դառնայի... (մեքենաբար ձայնը ցածցնելով) առտուան ժամը հինգին և դուք ալ, պահապանն ալ հոն պիտի չըլլայիք:

ԴՈՒՔՍԸ.— Այդպէս, հէ՞, յանդգնեցար, համարձակեցար՝ զիշերով անկողինէդ ելլել, վար իջնել և երթալ:

ՏԻԱՆ.— Պարտէզին ծայրը ինծի կը սպասէր, այսպէս որոշուած էր... Տեղատարափ անձրեւ մը կ'իջնէր: Առանց կօշիկի իջայ վար, պարտէզին մէջէն անցայ ջուրերուն մէջ կոխկոտելով... (կը կեն «յ՛» ձայնը խեղդուած):

ԴՈՒՔՍԸ, (հեամայակալով).— Ծարունակէ՛, շարունակէ՛...:

ՏԻԱՆ, (երկար ժուկ մը ունելով).— Պարտէզին ծայրը հասնելուս, զիս գրկեց, մեծ վերարկուի մը մէջ փաթթեց և տարաւ... Այսպէս անցանք զիւզէն... Ծունները արթնցած՝ սաստիկ կը հաջէին... (ԱՌԱՐԻՆ: Այնքան վաղ լսուած՝ կը շարունակէ): Առտուան ժամը օրն, միս մի-նակ ետ դարձայ. Հեռուէն լսեցի ձեր հրացանածգութեան առաջին ձայները, վեր ելայ, մայրիկս կը քնանար, պառկեցայ... քնացայ...:

ԴՈՒՔՍԸ.— Այդ աղտոտ արարքը, կ'ըսես թէ ալ չկրկնուեցաւ:

ՏԻԱՆ.— Ո՛չ:

ԴՈՒՔՍԸ.— Հո՛ն ոչ, բայց Բարի՞դ: Լինցո՛ւր...:

ՏԻԱՆ, (վարանումէ ետք).— Այո՛: (Դուքը անհամբերութեան շարժում մը կ'ընէ եւ ձեռքը աղջկան վրայ կ'երկնցնէ: Տիան ոտի կ'ելլէ՝ վախճալով): Ուզեցիք որ խօսիմ, ե՛ս ալ կը խօսիմ:

ԴՔՍՈՒՀԻՆՆ՝ (ցած ձայնով ամուսնոյն).— Ամէտէ՛, կ'աղաչեմ, հիմա հետք եղածը զիտենք:

ԴՈՒՔՍԸ.— Այո՛, հիմա՛ կ'ալ ուրիշ բաներ ունիմ՝ ըսելիք: Բայց նախ, յիշատակներու այս էջը փակելու համար, կը հաճի՞ս երթալ սենեակդ բերելու այն ջրաներկ պատկերդ, զոր գծած է, և զիս շրմինէիդ վրայ է: Այդ փոքրիկ նուէրը ուրախութեամբ պիտի պատուենք: Ուրիշ յիշատակներ ունիս արդէն, անոնք կը բաւեն:

ՏԻԱՆ.— Լա՛ւ, կ'երթամ...

ԴՈՒՔՍԸ՝ (զոյն կեցնելով).— Աճապարելու հարկ չկայ...: Երկվայրկեան մը սպասէ՛... Պէտք է քեզի իմացնեմ թէ ինչ որոշած ենք մայրիկդ ու ես...:

(Դուքը կը բացուի: Կատոն օր Ծարունս կը մտնէ)

2. ՏԵՍԱՐԱՆ

ՆՈՇՆԵՐԸ, ԿԱՍԿՈՆ ՏԸ ԾԱՐԱՆՍ

ԿԱՍԿՈՆ.— Բարե՛ւ, գրաւ շահեցայ: (Պատասխան չեն տալ) Է՛, ի՞նչ է սա... Ինչո՞ւ աղչած կը մնաք, արտակարգ բա՞ն մը ըսի: (Տիանին փոքր կ'երթայ խնկալով) Գրաւ շահեցայ... չե՞ս յիշեր կոր... Երէկ նախաճաշին: Միտքդ բեր, Տիանէ՛ իմ վճարէ՛: (Երեսը կը մօտեցնէ որ համբուրէ):

ՏԻԱՆ.— Ա՛, միտքէս ելեր է...:

ԿԱՍԴՈՆ.— Աս առտու սենեակդ պիտի ելլէի քիչ մը կատակ ընելու համար, բայց իմացայ՝ որ հիւանդ ես: Ի՞նչ էր նայիմ մեր հանրմին հիւանդութիւնը: Ոչինչ բան էր, անանկ չէ՛:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Բան չէր, տղա՛ս, քիչ մը գլուխը կը ցաւէր:

ԿԱՍԴՈՆ.— Խեղճ քուրիկս: Ատոր համար է որ քիթդ կախեր ես... (կը դիտէ անոնց նկուխը) Անշուշտ կատակի համար կ'ընէք...: Երեքնիդ ալ լրջութիւն մը առեր էք, եթէ կը ներէք այս խօսքիս...: Կատակ կ'ընէք...:

ԴՈՒՔՍՈՒՀԻՆ.— Կը սխալիս, քորջղ անհանգստութեան վրայ կը մտածենք:

ԿԱՍԴՈՆ.— Յանցանքը ձե՛րն է...: Երբ ցորեկուան ժամը երեքին ասանկ աղջիկ մը միս մինակ կը ձգէք... աշուրները արցունքէն կարմրած... կ'ենթադրեմ թէ ասանկ բան մը եղած է: (հնդալով՝ ծանրախոհ) Է՛հ, անցինք, սեպեցէք թէ բան մը չըսի: Աղէկ յիշեցի, հայրիկ, գիտէք թէ վաղն իրիկուն արքայականներու ակումբին մէջ խնջոյք կայ, որուն պիտի նախագահեմ: Ձեզ ալ հրաւիրելու պաշտօն յանձնեցին ինծի. գոնէ, եթէ հաճէիք պատուել զիւրեք՝ ճաշէն ետքը սիկատնիդ հոն ծխելով, անհունապէս երախտապարտ պիտի մնան ձեզի:

ԴՈՒՔՍՈՒՀԻՆ.— Տեսնե՛նք:

ԿԱՍԴՈՆ.— Ճաշին նպատակն է երկու կուսակցութեանց ձուլումը. Ա. Ժ. Ռ. և Ս. պիտի միանան:

ԴՈՒՔՍՈՒՀԻՆ, (ընդհատելով).— Կեցէ՛ք... կարծեմ զանգակը զարնուեցաւ:

Խորի դուռը կ'երթայ եւ կը բանայ՝ մինչդեռ միւսները կը խօսակցին:

ԿԱՍԴՈՆ.— Ըսել է, շատ անհանգիստ ես:

ՏԻԱՆ.— Բան մը չէ:

ԿԱՍԴՈՆ.— Ձանա՛ որ մինչեւ կիրակի աղէկնաւ, վասն զի, ինչպէս գիտես, զո՛ւն պիտի բռնես գնտախաղի

մականը մինչեւ Շանդիյի: Տ'Արթինի և տ'Աբլէնգուռի տղան... երկու թեկնածուներդ... հիմակուրնէ թուքերնին կը կլլեն...: Չըլլայ որ պատրանքի մատնես զիրենք: Շատ մի՛ յոգնեցներ զիրենք...: Ինծի՛ նայէ, մայրի՛կ, այս շաբթու Տիանը շա՛տ զբաղած է: Վաղը տ'էգլիլիյներուն տունը պիտի ճաշես, այնպէս չէ՛:

ՏԻԱՆ.— Ձեմ գիտե՛ր պիտի երթա՞նք թէ ոչ:

ԿԱՍԴՈՆ.— Ի՛նչ որ ալ ըլլայ, վաղը չէ միւս օր Պէլլիններուն ցերեկոյթը կայ: Իրիկունն ալ, պիտի արտօնէ՞ք որ թատրոն դայ, մայրի՛կ: Կարծեմ թէ քիչ մը յանդգնութիւն է իրեն համար...: Ձերթայ՝ աւելի աղէկ է...:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Ձեմ կարծեր որ մինչեւ նոյն օրը առողջ ջացած ըլլայ:

ԴՈՒՔՍՈՒՀԻՆ, (սպասաւորին ուղղելով).— Ո՞վ է: (մտաւն ցած ձայնով կը հասկցնէ) Փոքրիկ սրահը հրամցուր: (Ահա պարագնով առաջ կուգայ) Մայրիկդ ու զիս մինակ թողէք: Մէկը պիտի գայ: (Տիանին) Դուն ալ սենեակդ ելիր... (Խօսքը փոխելով) քանի որ հիւանդ ես, գնա՛ հանգիստ ըրէ: (Դուռնիին խօսելով՝ մեկուսի) Ինքն է հեղոր:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Այսքան չո՞ւտ...: (Բարձր) Գացէ՛ք, տղաքս: Կասե՛ն, թող որ քոյրդ վեր երթայ հանգիստ ընէ:

ԿԱՍԴՈՆ.— Բայց ես զինքը անհանգիստ ընել չեմ ուզեր: Արդէն ես ալ քիչ մը ետքը դուրս պիտի ելլեմ:

ԴՈՒՔՍՈՒՀԻՆ, (ցած ձայնով Տիանին).— Գնա՛, քիչ մը ետքը այս խօսակցութիւնը կը շարունակենք:

ՏԻԱՆ.— Շա՛տ աղէկ, հայրիկ (Տիան կ'ելլէ):

ԿԱՍԴՈՆ, (սեմին վրայէն).— Արդեօք, մտահոգութիւն մը ունի՞ք: Քոյրս հիւանդ է: Բա՛ն մը կայ...:

ԴՈՒՔՍՈՒՀԻՆ.— Բան մը չկայ, վստահ եղիր... իր մասին հոգ ընելիք բան մը չունինք, երկու հատ անթիբիոթիկ դեղահատ՝ լմացաւ գնաց:

ԿԱՍԴՈՆ.— Չմոռնաս ինծի պատասխան տալու՝ ճաշին համար:

ԴՈՒՔՍԸ.— Սա իրիկուն... աս իրիկուն... (կասողն կ'եղի, Դուսն ու Դսուսինն մինակ կը մնան: Դսուսինն շարժում մը կ'ընէ) *Կ'աղաչեմ, ես գիտեմ ընելիքս...*

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Բայց եթէ իրօք բանէ մը լուր չունի, չըլլայ որ հետը կոշտ վարուիք:

ԴՈՒՔՍԸ.— Էհ, սիրելիս, ատ մարդիկը իրենց բարոյականին արժէքը չատոնց հասկցած են: Եւ եթէ այս կինը իր էրկան յանցանքը չի գիտեր, գոնէ գիտէ որ անիկա այդ տեսակ բան մը ընելու կարող մէկն է: Շատ ապուշ չըլլանք: Պարզապէս և յայտնապէս մեր պատիւը արատաւորեցին այդ զարշիւղները, որոնց բնաւ վստահելու չէինք: Զանոնք պատժած ատենս վերապահում պիտի չունենամ: Ասկէ ետքը միակ նպատակ մը ունենալու ենք, այն է՝ Տիանէթը փրկել: Պէտք է որ վիրաբույժի պէս վարուին: Կ'ուզէք կեցէք, կ'ուզէք ոչ. — բայց չըլլայ որ միջամտութիւն ընէք:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Միայն ունենցիր կ'ըլլամ: (Ինքնը գանգակը կը գտնէ):

ԴՈՒՔՍԸ, (ակոսանքը սեղմելով). — Ինք չէ եկողը, բայց գրէթէ ինքն է...: Հոգ չէ: (Ինքիկ սրանին դուր խօսութեամբ կը բանայ) *Մտէ՛ք, Տիկին:*

(Տիկին Արմորի կը մտնէ, առաջ կուգայ՝ ժպտուն, ձեռքը կտրկտաւ, եւ ուղղակի Դսուսինին բով կ'երթայ):

Է. ՏԵՍԱՐԱՆ

ԴՈՒՔՍԸ, ԴՔՍՈՒՀԻՆ, ՏԻԿԻՆ, ԱՐՄՕՐԻ

ՏԻԿԻՆ ԱՐՄՕՐԻ.— Բարի լոյս, սիրելի բարեկամուհիս: Կը ներէք որ որոշեալ ժամէն առաջ եկայ: Շատ կանուխ եկայ, այնպէս չէ, բայց ժամը ճիշդ չորսուկէսին Տիկին Մալլէի տունը պիտի գտնուիմ՝ նուագահանդէսի փորձին համար... գիտէ՛ք հարկաւ:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Այո՛:

ՏԻԿԻՆ ԱՐՄՕՐԻ.— Ձեզի ալ արդէն շատ մեղադրանքներ ունիմ ընելիք իր կողմէն, ինձմէ խնդրեց որ ձեզի ըսեմ թէ շատոնց է ձեր տեսութենէն զրկուած է, ձեզ կաթոցներ է...:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Շատ աղէկ...:

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ.— Բայց ասիկա երկրորդական է: Ինծի լուր ըրեր էիք, ուրեմն ըսելիք մը ունիք կամ ինծի յանձնարարելիք մը...: Կը ներէ՞ք... աշնան մանիշակներ նուիրեմ ձեզի:

(Փուկը մը կ'երկնցնէ Տիկին Շարանի):

ԴՔՍՈՒՀԻՆ (Նեղուելով, կոպտութեամբ). — Շնորհակալ եմ:

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ.— Բայց ի՞նչ կայ: Դիտէք որ բոլորովին ձեր արամադրութեան տակ եմ, և թէ...: (Անոնց երեսը նայելով) Բայց, լուրջ բան մը ըլլալու է, տխուր երեւոյթ մը ունիք, մտաւտանջ էք, ի՞նչ կայ որ:

ԴՈՒՔՍԸ.— Ձէ՞ք գուշակեր:

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ.— Ամենեւի՛ն... ո՛չ ես, ո՛չ ալ ամուսինս... կարծեմ, քանի որ...:

ԴՈՒՔՍԸ (Անոր խօսքը քննադատելով). — Ամուսինդ Տիկին, թշուառականին մէկն է:

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ.— Ի՞նչ ըսիք:

ԴՈՒՔՍԸ.— Սինլքո՛ր մը... աւագա՛կ մը:

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ.— Անհանդուրժելի՛ են, Պարոն, այդ խօսքերը...:

(Ոսքի կ'եղի, թժգոյն, առանց հասկնալու):

ԴՈՒՔՍԸ.— Եւ եթէ անոր զլուխը չեմ ջախջախեր, պատճառն այն է որ չեմ կրնար:

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ.— Խենթեցա՞ք...:

ԴՈՒՔՍԸ.— ... ինչու որ մեզ անանկ վիճակի մը հասցուց, ուր վրէժ տոնելն անգամ ներելի չէ:

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ (Աչքովը Դսուսինին աղետելով). — Բայց ասիկա անոնի՛ բան է...:

ԴՈՒՔՍԸ.— Եւ ձեր հոս գտնուելուն պատճառն ալ այն է որ վտանհ չեմ թէ պիտի կրնամ գիմադրել անոր գլուխը ջախջախելու հաճոյքին՝ երբ որ դէմս ելլէ...

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ (Որ բառական կորով կ'ունենայ շիտակ կայնելու).— Պարոն, ընդհակառակն, կը կարծեմ թէ այսպիսի խօսքերու, այսպիսի յիմարական նոպայի մը առջեւ... լաւ կ'ըլլայ որ ա'լ չկենամ հոս... Ամուսինս կրնայ ձեզի պէտք եղած պատասխանը տալ:

ԴՈՒՔՍԸ.— Ո՛հ, Տիկին...: Ձեմ կրնար իրմէն բացատրութիւն ուղեկ...: Ա՛տ է ամէնէն գէշը...: Բայց կ'ուզեմ կամքս յայտնել ձեզի: Դուք և ե՛ս. Տիկին, պիտի կրնանք յարգել տալ զայն, ապահով եղէք: Օ՛ն, Տիկին, այդչափ զարմանք մի կեղծէք: Դուք ալ մեզի հանդէպ պատասխանատու էք, Տիկին, վասն զի մեր մտերիմ բարեկամներն էիք և ձեր ամուսնոյն արժէքն ու բարոյականը կը ճանչնայիք...:

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ (իւր ձեռնամուշակը սեղանին վրայ ցնեցնելով).— Պարոն, բացատրութիւն կը պահանջեմ ձեզմէ...: Ամէնէն զարչիլի բռնորդ արտասանեցիք... և այդ՝ իր կնոջը ներկայութեան... չեմ գիտեր ի՞նչպէս կը համարձակիք...:

ԴՈՒՔՍԸ.— Ձեր ամուսինը անպատուած է աղջիկս, կը հասկնա՞ք:

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ (Չայոյքի սաքաւաճառ նիշով մը).— Սո՛ւտ է: Սո՛ւտ կը խօսիք: Սարսափելի բաներ կ'ըսէք... Ապացո՛յց, ապացո՛յց կ'ուզեմ:

ԴՈՒՔՍԸ.— Հաղարներով: Հերիք է, ա'լ վերջ տանք խուսափումներուն, կարգացէ՛ք ասիկա և պիտի հասկնաք: (Նամակ մի ցոյց կուտայ: Տիկին Արմօրի զայն կ'առնէ կը կարդայ: Ձեռուրները կը դողդղան: Երկար լռութիւն: Ա՛յ չի խօսի: Յետոյ կը սկսի խօսիլ, արտաբայական բառեր... անձայն, ապշած դիմքի մեջ:)

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ.— Սարսափելի է՛...: Ասանկ բան մը իրմէ չէի սպասեր բնաւ...: Ո՛հ, թշուառականը...:

Ներուժ կը հայցեմ: Դուք որ այնքան ազնիւ, այնքան բարի եղած էք մեզի համար... Ի՛նչ սոսկալի բան, Աստուա՛ծ, իմ Աստուա՛ծ իմ:

ԴՈՒՔՍԸ.— Ի՛նչ կ'ուզէք ըրէք առ մարդուն, բայց թող հեռանայ մեր շրջանակէն, կը լսէ՞ք...: Խսպառ թող հեռանայ: Չըլլա՛յ որ աղջիկս նորէն տեսնելու հետամտի, օր մը՝ նոյն խակ միակ անգամ մը չըլլա՛յ որ դէմս ելլէ... հակեցէք վրան, Տիկին, հակեցէ՛ք, եթէ դեռ կ'ուզէք — պըղտիկ չափով մը խակ — խնայել իր կեանքին, այդ թշուառական էակին, և եթէ մեզի աղղած պժղանքին յաղթելու չափ զօրաւոր էք:

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ.— Ե՛հ, այո՛, բոլոր ուժովս պիտի ընեմ: Վստահ եղէ՛ք, ինչ որ ալ ըլլայ իմ վիճակս, ո՛չ ձեր աղջիկը, ո՛չ ալ դուք Պ. Արմօրին պիտի չտեսնէք: Ատիկա իմ գործս է: Ատիկա արդէն ըլլալիք բան չէ...: Դժբախտաբար, եղած չարիքը զարմանելու հնար չկայ...: (Իւր ուշերը կարծես կը հետազոտեն յուսահատօրէն բոլոր անցեալը) Ի՛նչպէս ատանկ բանի մը համարձակեցաւ:

ԴՈՒՔՍԸ.— Ճիշտ է ըսածնիդ, Տիկին, որ եւ է զարմանանհար է:

ԴՔՍՈՒՆԻՆ.— Ո՛հ...: Խեղճ Տիանէթնիս...: Եթէ գիտնայիք, եթէ իմանայիք մանրամասնութիւնները: Մեր բոլոր կեանքը դժբախտ պիտի անցնի:

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ.— Ո՛հ, ի՛նչքան կը ցաւիմ: Բան մը միայն կրնամ ըսել ձեզի, Տիկին, ա'լ ասկէ ետքը մեր խօսքն անգամ պիտի չլսէք, ո՛չ իրենը և ո՛չ իսս:

(Այս բառերը կը զրուցէ փաղափար՝ գրեթէ խոնարհ ձայնով մը:)

ԴՈՒՔՍԸ (Խօսութեամբ).— Նոյն խակ կ'ուզեմ որ այս մասին միջոցներ ձեռք առնենք:

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ (Ձեռնովը արգիլելով).— Վայրկեա՛ն մը, կ'աղաչեմ, պահ մը համբերեցէք...: Հարուածը այնքան խիստ և անմիջական է որ, կարծես, կապարը գլխուս մէջ

է... , բայց , կ'անցնի , ժամանակը պիտի մեղմէ ցաւս... :
ԴՈՒՔՍԸ.— Ամբողջ մեր երջանկութիւնն է որ կը
 խորտակի... :

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ.— Ա՛հ , կը հասկնամ : Բայց իմ ալ միա-
 սին... : Ներեցէք որ լամ այս դատն կացութեանս համար :
 (Պողոտք փայլերով կ'երբայ քիկնաթուղի մը մեջ կ'իյնայ եւ
 գլուխը ձեռքերուն մեջ կ'առնէ) :

ԴՈՒՔՍԸ (Անոր լայր տեսելով) .— Շիտակը պահ մը
 կասկածեցայ , կը խոտտովանիմ , թէ եւ կարծեցի թէ ձեր
 ամուսնոյն յանցանքը պարտկելու համար կը կեղծէք , բայց
 հիմա կը տեսնեմ որ դուք ալ մեղի չափ անկասկած էիք
 զարչելի իրականութենէն : Ներեցէ՛ք , եթէ բարկութիւնով
 ինքնիրմէս ելայ , ներեցէ՛ք անքաղաքավարութեանս , Տի-
 կի՛ն , բայց ամէնքս ալ խաբուեր ենք , չափազանց միա-
 մըտօրէն : Այդ մարդը ամբողջ անցեալ մը , ամբողջ համբա-
 ւը ունէր որ իր դիւքը կ'երաշխաւորէին : Ներեցէ՛ք որ ձեր
 վիշտին մէջ , աւելի չափաւոր չկրցայ վարուիլ . ամէնուս ալ
 տառապանքի բաժին մը հանեց , զոր անհնար է ճշդել : Մեզի
 վիճակուած այս բաժիններուն յանձնառու ըլլանք : Դուք
 ծանրագոյն բաժինը չէ որ կ'առնէք... : Ի՛նչ որ ալ ըլլայ ,
 դուք , աստիճան մը կրնաք այդ ծանրակիր բեռը թեթեւ-
 ցընող դեր մը ունենալ եւ հասկցնել ձեր ամուսնոյն թէ ա՛լ
 մեզի երեւալու չէ , ե... :

(Այս միջոցին դուռը կը բացուի)

ՏԻԱՆ (Յանկարծ կ'երեւայ դրան մեջտեղը) .— Ներողու-
 թիւն :

ԴՈՒՔՍԸ (Կատաղօրէն վազելով վրան) .— Ի՛նչ է , ի՛նչ
 կայ... :

ՏԻԱՆ.— Ոչի՛նչ : Ուզածնիդ ահա կը բերեմ կոր :

ԴՈՒՔՍԸ.— Դո՛ւրս ելիր :

Տիան կը մտնէ եւ սեղանին վրայ կը դնէ ջրաներկ պատ-

կերը պահպանելու եւ օրջած : Ողբերգական լուսինն մի : Տիկին
 Աւօրի եւ Տիան իրարու կը նային , եւ ապա՝ լուսեամբ կը
 հեռանայ Տիան՝ աչիւք վար եւ անձկութեան մեջ ելող հօրը
 ետեւ պահուստով :

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ (Որ ոտքի ելած եւ շքանկեմ կրքնած է) —
 Ո՛հ , ի՛նչ ակնարկ էր որ փոխանակեցինք այդ աղջնակն ու
 ես... : Ի՛նքն է , ինքն է որ իմ երջանկութիւնս ինձմէ
 խլեց... :

ԴՈՒՔՍԸ.— Ո՛չ , Տիկի՛ն , անիկա զո՛հն է : Ամուսինդ
 զայն պղծեց :

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ.— Չայն սիրած է ուրեմն... :

ԴՈՒՔՍԸ.— Ատով կ'արդարանայ միթէ :

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ.— Ո՛չ , ասիկա իմ սեփական վիշտս է ,
 իմ բաժինս է , ինչպէս ըսիք : Վասն զի... ներեցէք որ դի-
 տել տամ թէ խնդրը լոկ կուսապղծութեան վրայ չէ : Դիչ
 մը առաջ կարգացած նամակէս դատելով՝ կ'երեւայ թէ ձեր
 աղջիկն ալ համամիտ է եղբր... : Աղջիկը զայն կը սիրէ՛ր :
 Իրար կը սիրէին... :

ԴՈՒՔՍԸ.— Յետո՞յ... :

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Նորատի աղջիկի մը սիրտը գրաւել ,
 սիրոյ ծուղակը լարել զայն սայթաքեցնելու համար... միթէ
 դժուա՞ր բան է : Մենք՝ կիներս , գիտենք թէ ո՞րքան դիւ-
 րին է տաանը վեց տարեկան աղջիկ մը գլխէ հանել :

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ.— Թոյլ կուտա՞ք որ ակնարկ մը նետեմ
 այս նամակներէն մէկուն վրայ... :

ԴՈՒՔՍԸ.— Ո՛րը որ կ'ուզէք , ահա՛... :

Կը կարդայ , բայց աչուրները կը պղտորին , ա՛լ չի շա-
 բուցակեր :

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ.— Ո՛չ , ո՛չ , առէ՛ք ատոնք , սոսկալի՛
 բան է... շատ ցաւալի : Պէտք եղածէն աւելին հասկցայ...
 (Մեքենաբար յեղեղելով) : Ա՛հ , ասանկ բան մը իրմէ չէի
 սպասեր... :

ԴՈՒՔՍԸ (Վնասաւ) .— Հիմա գացէք տեսէք զինքը ,

Տիկին: Պէտք է իրեն հասկցնէք թէ ամէն բան երեւան ելած է: Ըսէք իրեն թէ իր կեանքին վտանգ չպիտի հասնի, բայց չըլլայ որ անխոհմտութիւն ունենայ այլեւս, անգամ մըն ալ, կը լսէք, նոյն իսկ մէկ անգամ, աղջիկս տեսնելու կամ անոր նամակ գրելու...:

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ.— Խոստացայ արդէն, այդ մասին մի՛ վախնաք:

ԴՈՒՔՍԸ.— Աւելի՛ն կայ. բառ մը անգամ, թաքուն խօսք մը չկէ բերնէն... իր զոհը մոլորեցնելու համար:

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ.— Այդ մասին ալ, կարծեմ, վախնալու տեղի չունիք:

ԴՈՒՔՍԸ.— Ո՛վ գիտէ...: Գուցէ այս անգղամութենէն ետքն ալ երթայ հոս հոն պարծի ըրածին վրայ...: Շաբանի աղնուական ընտանիքէն աղջիկ մը հրապուրել՝ պարծանքի նիւթ մըն է:

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ.— Ատոնք բան մը չեն, ես ընել կուտամ: Բայց գուք ալ, կ'աղաչեմ Պ. Դուքս, լուռ մնալ կը խոստանա՞ք: Մեր պատուին, զիրքին վտանգ գալու չէ: Զաւակ չունիմ, բայց ծնողք ունիմ:

ԴՈՒՔՍԸ.— Դուք ալ, մենք ալ լուրսնէն միեւնոյն օգուտը կրնանք քաղել, եթէ խստիւ գործադրենք:

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ.— Ճիշդ է, այո՛...: Հիմա տուն կը վերադառնամ: Ո՛հ, ա՛լ ինչ ընելիքս չեմ գիտեր...: Ի՛նչ պիտի ըլլայ մեր կեանքը, մեր ապագան: (Տիկին Շարանսի) Զեմ կրնար ըսել, Տիկին, թէ ո՛րքան ամօթապարտ եմ ամուսնոյս համար, ո՛րչափ կը ցաւիմ զինքը ձեզի ծանօթացուցած ըլլալուս, վասն զի, ե՛ս ալ պատասխանատու եմ, մենք երկուքնիս իրմէ առաջ յարաբերութիւն ունէինք:

ԴԻՍՈՒՀԻՆ.— Դուք ալ մեղադրելի չէք, Տիկին: Դուք ալ, մեզի պէս, անգղոյշ վարուելու մեղքը գործեցիք...:

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ (Ոսֆի ելելով).— Ուրախ եմ կ'ըստին: ԴԻՍՈՒՀԻՆ.— Խորապէս կ'արգահատիմ, սիրելի Տիկին:

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ.— Բէ՛հ, ես ձեզի պէս չեմ խորհրդ...:

Աղէտը երկուք է, ձերինը աւելի ծանր է...: Ո՛հ, ես իմ վրայ չէ որ կը ցաւիմ...: Լալկանութիւն չեմ սիրեր ես: Միայն թէ վերջապէս, զժուար է ասանկ զժրախտութեան մը դէմ զնել:

ԴԻՍՈՒՀԻՆ.— Կ'ուզէ՞ք որ ձեզի կողք մը բերել տամ:

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ.— Հարկ չկայ...: Կողքս վարը կը սպասէ...:

ԴՈՒՔՍԸ (Իբրեւ թէ կարեւոր բան մը չուզելով մոռնալ).— Մանաւանդ, չըլլայ որ մտքէն անցընէ թէ հատուցումի կամ բացատրութեան կը սպասեմ...: Աչքէ հեռու և լուռ մնալով՝ նոր վատութենէ մը զգուշացած պիտի ըլլայ: Ասիկա կ'ըսեմ անոր համար որ կարգ մը մարդիկ արժանապատուութեան վրայ տարօրինակ գաղափարներ ունին: Գալով մեր յարաբերութեանց ընդհատման, եթէ այդ մասին կասկածող ըլլայ, յարմար պատրուակ մը կը գտնենք...: Իսկ տղուս՝ Կասպրին ալ, որովհետեւ գիտեմ թէ կրնայ ծայրայեղութեան գիմել և երթալ ամուսնոյդ երեսը թքնել, անոր երեք բան մը չենք ըսեր: (Պահ մը լուռ կը մնայ): Գացէ՛ք, Տիկին: Հաւատացէք որ կը ցաւինք ասանկ մարդու մը հետ ապրելնուդ համար...: (Սետլսիւն արտայայտող բառեր իբր թէ ակամայ կ'ելլեն իր բերնէն) Ատանկ դարչելի՛ք մը, եղհոնագործի՛ մը:

ՏԿ. ԱՐՄՕՐԻ (Բնագրօրէն գլուխը բարձր բռնելով).— Թողէք որ հանդարտօրէն հեռանամ, Պարոն: Ինչ որ ալ ըլլայ իր յանցանքը, ի՛նչ ալ ըրած ըլլայ, չեմ կրնար մոռնալ թէ ամուսինս է և թէ իր անունը կը կրեմ...: Թոյլ տուէք որ երթամ...: (Վէս կերպով կը բաբեւ: Դիտելին մինչեւ դուրս ելք կ'երթայ): Ո՛հ, Տիկին, վերջին անգամ ձեր սրահէն դուրս ելած պահուս, կ'աղաչեմ որ զիս ճամբել չգաք: Ատիկա ինծի ծանր կուգայ:

ԴԻՍՈՒՀԻՆ.— Ո՛հ, Տիկին, պէտք է մեր սովորութեանէն չչեղինք...: Գոնէ տեսնողներուն համար...: Ժողովուրդին համար...:

ՏԿ. ԱՐԾՈՐԻ.— Այդ պարագային... (Ես կը դառնայ)
Մնաք բարով, Պարոն:

(Անոնք ելլելուն պէս, դուքսը ձախ կողմի դուռը կը վազէ, ուրկէ դուքս ելած եր Տիանն:)

ԴՈՒՔՍԸ (Ներանցքին մէջ գայրոյթով պոռալով).— Տիա՛ն, Տիա՛ն...: Ո՛ւր ես: Եկո՛ւր, հո՛ս եկուր: Ա՛հ, հո՛գ էիր...: Սենեակդ չէ՛ր... Դրան ետեւն էիր, այնպէս չէ՞: Ի՛նչպէս բռնուեցար...: (Տիանը բռնութեամբ հրելով) Ի՛նչպէս հա՛մար ձակեցար քիչ մը առաջ հոս մտնելու, քանի որ պատուիրած էի վեր ելլել:

ՏԻԱՆ.— Բայց, հայրի՛կ, ջրաներկին համար էր:

ԴՈՒՔՍԸ.— Սո՛ւտ ես, սո՛ւտ ես...: Հոս անցած դարձածը լրտեսելու եկած էիր, կը վախճայիր թէ... վասն զի չէիր կարծեր թէ այս կինը հոս պիտի ըլլայ, կ'ենթադրէիր թէ միւսը...:

(Գետուին կը մտնէ)

Ը. ՏԵՍԱՐԱՆ

ԴՈՒՔՍԸ, ՏԻԱՆ, ԳՐԱՌԻՉԻՆ

ԴՐԱՌԻՉԻՆ (Աղմուկէն յուզուած).— Ի՛նչ կայ:

ԴՈՒՔՍԸ.— Քիչ մը առաջ ներս մտնելուն համար բացատրութիւն կ'ուզեմ կոր:

ԴՐԱՌԻՉԻՆ (Շուտ մը բովը գալով՝ ցած ձայնով).— Կ'ազնեմ, թո՛ղ որ մինակս խօսիմ հետը:

ԴՈՒՔՍԸ (Նոյնպէս ցած ձայնով).— Պէտք է իսկոյն, հի՛մա իմացնել թէ վանք պիտի դնենք:

ԴՐԱՌԻՉԻՆ.— Ատ գործը ինձի ձգէ...:

ԴՈՒՔՍԸ.— Ու մի՛ մոռնար Ռու Աբրային խօսքերը: «Հաստատամիտ ըլլալու է, գործի սկսելու է...»: Այս կէտը չէք մոռնար անշուշտ: (Բարձր՝ Տիանին) Մայրիկդ քեզի խօսելիք ունի:

(Դուքսը կ'ելլէ)

Թ. ՏԵՍԱՐԱՆ

ԳՐԱՌԻՉԻՆ, ՏԻԱՆ

ԴՐԱՌԻՉԻՆ.— Տիա՛ն, հայրիկդ ու ես որոշեցինք քեզ վանքը դնել:

ՏԻԱՆ.— Վա՛նքը...: Բայց երբեք ես վանք չեմ մըտած...: Քանի մը ամիս միայն կ'ուզէք փողոցի կուսանոցը դացեր եմ:

ԴՐԱՌԻՉԻՆ.— Շիտակ է: Պարագաներուն և յանցանքի ծանրութեան առջեւ ա՛լ անկարելի է վարանիլ: Խորհրդածելու ժամանակը եկած է քեզի համար: Քու մտային վիճակդ ուղղելու համար հսկողութեան պիտի ենթարկենք, ատով, կը յուսանք թէ ուղիղ ճամբու մէջ պիտի մտնես և կրօնական զգացումներդ պիտի արթննան...: Քեզ պատժելու համար չէ որ վանք կը դնենք, այլ քեզ փրկելու համար:

ՏԻԱՆ.— Ո՞րչափ ժամանակի համար է այդ:

ԴՐԱՌԻՉԻՆ.— Տեսնե՛նք: Սկզբունքով՝ մինչեւ որ չափահաս ըլլաս:

ՏԻԱՆ.— Մինչեւ որ չափահաս ըլլամ

ԴՐԱՌԻՉԻՆ.— Բայց մինչեւ այն ատեն եթէ ուղղութեան դաս, եթէ խելքդ գլուխդ ժողովես, եթէ սկսիս հասկընալ անկումիդ ծանրութիւնը...:

ՏԻԱՆ (Մտախոհ եւ արագ).— Այո՛, սանկ մէկ երկու տարի մը՝ առնուադն, այնպէս չէ՞: Ո՞ր վանքը, ո՞ւր տեղ:

ԴՐԱՌԻՉԻՆ.— Պելճիքա կամ Անդրիա:

ՏԻԱՆ.— Արտասահման: Ե՛րբ պիտի երթամ այդ վանքը...:

(Ռուկոյցեր կը սարսուռան, ձեռները կը դողդղանան)

ԴՐԱՌԻՉԻՆ.— Անմիջապէս: Քսանըզորս ժամէն ճամբայ պիտի ելլես: Այս մտամփոփումն ու հեռացումը անցեալ կեանքէդ, որ կորուստիդ պատճառ եղաւ, պէտք են քեզի:

ՏԻԱՆ.— Քսանը չո՛րս ժամէն, ի՛նչ կ'ըսես, մայրիկ,

անկարելի է: Նախ խօսք տուած ենք որ Տը Պէլլիններու ճաշին պիտի երթանք, առաջիկայ կիրակի... այդ խնջոյքը մեզի համար կուտան...: Յետոյ, Տիւրքիներուն երկույթը կայ, չենք կրնար չերթալ:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ (Ապստամբ).— Ի՞նչ կ'ըսես Տիանէթ... խնթ ես, խելա՞ն ես: Ձե՞ս հասկնար...: Դեռ ատոնց վրա՞յ կը մտածես: Մտային վիճակդ ա՛տ է, անանկ չէ՞: Ո՛չ, ո՛չ, ա՛լ ճաշ մաշ չկայ, ա՛լ հիւր այցելու չկայ...: Քսանը չորս ժամէն ճամբայ պիտի ելլես:

ՏԻԱՆ.— Երկու երեք տարի պիտի երթամ վա՛նք մը թաղուիմ, ա՛տ է ըսածդ: Ա՛լ, պզտիկ չեմ ես, խելքս կը հասնի:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Հա՛, հարկ չկայ յիշեցնելու թէ ա՛լ պզտիկ չես, աւա՛ղ. բայց դեռ հնազանդելու տարիքին մէջ ես, և պիտի հնազանդի՛ս:

ՏԻԱՆ (Յուզմունքի ծայր ասիւնանին հասած եւ երկիւղախառն կասաղութեան մոհմունքով).— Ո՛չ, ի՛նչ կ'ուզէք ըրէք զիս... ամէն բան կը խոստանամ, բայց վանք մի՛ զնէք: Վանք երթալ չեմ ուզե՛ր:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Ատա՛նկ, հէ՞...: Հայրդ դուշակեց ասանկ զիմադրելիքդ: Ո՛չ, Տիան, ա՛լ մոռցիր, հիւրերը, սիրաբանութիւնը, արդուզարդը և բոլոր այն բաները, որոնք կորուստիդ պատճառ եղան: (Աբբային կ'ըսամբանցներն ու պատուերները յիշելու պէս): Նախ և առաջ՝ գոհարեղէններդ ինծի տուր... ա՛լ պիտի չգործածես... մատնիներդ պիտի առնեմ...:

ՏԻԱՆ (Ուսր ցնցելով).— Ո՛հ, ուզածդ ատ ըլլայ...: Հոգս հատե՛ր է...: Ահա՛, ա՛ն բոլոր մատնիներս ալ, լանջադարդս ալ, մանեակս ալ...: (Կը հանէ եւ սեղանին վրայ կը նետէ)

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Վանքին մէջ ալ միայն պարզ հագուստ մը, զիշերթիկներու ձերմակեղէն պիտի հագնիս: (Այս անգամ կը նկատուի սպառնալիքն զարմացած՝ Տիան մօրը կը նայի ուղղակի:)

ՏԻԱՆ.— Ատ ալ բա՛ն է որ կ'ըսես, ի՛նչ կ'ըլլայ ատուի:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Չաղտտի, չհիննայ՝ ատոր համար է որ կ'ըսեմ:

ՏԻԱՆ (Ակոսանքով մեղմ).— Ատ ալ հո՞գ պիտի ընեմ եղբ...:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Ծիչդ է, ատու զրկանք կրած չես ըլլար...: զիտեմ, ես ալ չեմ ուզեր, բայց քեզի համար կարգապահութեան միջոց մը պիտի ըլլայ և կարգապահութեամբ է որ օր մը զղջումի և կրօնական գաղափարներու պիտի յանգիս, որոնցմէ զուրկ մնացիր, աւա՛ղ: (Յանկաւ իր կոբուրը գտնելով) Եւ հիմա մազերդ պիտի կտրեմ:

ՏԻԱՆ (Մօրը երեսը կը նայի՝ չհասկնալու պէս).— Ի՛նչ մազե՞րս պիտի կտրես:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Անշո՛ւշտ, արմատէն պիտի պիտի կտրեմ... մինչեւ ծոծրակդ: (Կտրելու շարժում մը կ'ընէ):

ՏԻԱՆ (Ժպտելով).— Ինչե՛ր ալ կ'ըսես, մայրիկ, կատա՛կ է ըրածդ... (Յետոյ երեսը կը կծկէ) հա՛, կը հասկնամ զիս տգեղցնելու համար է: Կարելի՞ բան է, զիտեմ որ չես ըներ...: Հասկցա՛յ, ուրիշները թելադրեցին այդ գաղափարը, քեզմէ չէ... (Մօրը երեսն ի վեր կը նայի՝ ուսերը ցնցելով): Արդէն, լեզուդ ալ փոխուած է...: ուրիշ կերպ կը խօսիս... բռնադատուած կերպով կը խօսիս... կը տեսնեմ կոր... ակամա՛յ է ըրածդ...:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ (Կոբուր, անխռով).— Բայց, ես ալ պիտի փոխեմ ապրելակերպս: Հաւատա՛: Պիտի տեսնես:

ՏԻԱՆ (Գրեթէ ժպտելով. սպառնալու շարժումով մը).— Է՛հ, նա՛հ, փորձէ եթէ կ'ուզես: Սեղանին վրայ է մկրատը: Սպասելու ի՛նչ հարկ կայ...: Կտրե՛, կտրե՛... ի՛նչ կեցեր ես...: (Մկրատը մօրը կ'երկնցնէ, որ՝ ճարճաւ՝ ձեռքը կ'առնէ):

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Հարկա՛ւ, պիտի կտրեմ:

ՏԻԱՆ.— Կտրե՛ նայիմ: (Մտաւ շարժումով մը կը քակէ մազերը, որոնք ուսերուն վրայ կը բափին: Արդո՛ւ մը վրայ կը նստի: Դիտուինք վեհերոտութեամբ կը բռնէ մկրատը, ինք

իր վրայ մեծ ճիգ մը կ'ընէ, անհարաւուրիւնը մասնելով. յետոյ Տիանին կը մօտենայ, մազերը ափին մէջ կ'առնէ: Մըկ-բասը կը մօտեցնէ անհարաւ շարժումով մը: Տիանէք՝ այդ միջոցին, ոտքի կ'ելլէ սոսկումի միամիտ ու վայրագ ճիչով մը: Մազերուն հիւսքը ձեռքերուն մէջ ամփոփելով: Բայց, ո՛չ, չեմ ուզեր որ կտրես, այսօ՛ւշ բան է ըրածդ, ո՛չ, ես վա՛նք չեմ երթար:

ԴՔՍՈՒՀԻՆ.— Կը տեսնե՞նք:

ՏԻԱՆ.— Ի՛նչ կ'ուզէք ըրէք զիս, բայց Բարիկ մնալ կ'ուզեմ, Բարիկ...:

(Կատաղութեամբ աչքերը կը փայլին եւ արցունքներու եկող մը կը ետքի՝ սուր ձայնը խղիւղով: Պուռը կը բացուի: Պուռը ներս կը մտնէ:)

●●●●●

Ժ. ՏԵՍԱԲԱՆ

ՆՈՅՆԵՐԸ, ԴՈՒՔՍԸ

ԴՈՒՔՍԸ.— Ի՛նչ է աս: Ի՛նչ կը լսեմ: Ըմբոստութի՛ւն կ'ընես: Ա՛, վա՛նք երթալ չե՞ս ուզեր...: Մեղի դէ՞մ կը դնես...: Բոլոր անկեղծութիւնդ ու գեղեցկութիւնդ մէջտեղ կը դնես...: Ես ալ, ուրեմն, կ'երդնում որ պիտի երթաս, կը լսե՞ս, կ'երդնում որ մեղայի պիտի գաս...: Դիտեմ թէ զո՞վ տեսնել կ'ուզէիր, հէ՛: Լպիրջ աղջիկ մըն ես, մեր անունին արատ պիտի բերես... աղտո՞տ, լկերթա՞ծ քեզի...: Ծունկի՛ եկուք, ծունկի՛...: (Կոտորեալ կը բռնէ գետին կը նետէ)

ԴՔՍՈՒՀԻՆ (Զարհուրած՝ աղետաբերով).— Սմէտէ՛, կ'աղաչեմ, կը պաղատիմ...:

(Պուռը ինկնաբար կուգայ, քրծին համար սոսկալով: Բարկութիւնը զսպելով: Սրունքները, որոնք պրկուած էին, կ'ուղղուին: Իր պերս լոջութիւնը կը վերստանայ, շարժումը հայրական ձեռք մը կ'առնէ: Քաղցր եւ վեսահար ձայնով մը)

ԴՈՒՔՍԸ.— Այո՛, իրաւունք ունիք...: Պէտք է հանգարալ...: Պէտք է չկայ բռնութիւն բանեցնելու, ինքնիրեն պիտի հասկնայ թէ յարգանքով վերաբերուելու է: (Տիան ոտքի կ'ելլէ) Տիա՛ն, աղջիկս, սիրելի՛ աղջիկս, կոչում կ'ընեմ ո՛չ թէ հնազանդութեանդ այլ բանականութեանդ և պարտաճանաչութեանդ, պէտք չունիմ գործ դնելու հայրական իշխանութիւնս, զոր մինչեւ ծայր աստիճան յարգել տալ որոշած եմ: Դուն ինքնիրենդ, յօժարութեամբ ետ պիտի կենաս ընդդիմութեան այս առաջին փորձէն, զոր քեզմէ չէի սպասեր՝ այսքան սոսկալի և ծանրակշիռ պարագաներու մէջ: Հիմա՛, հիմա՛ և ոչ թէ վերջը, պէտք է տաս ինչ որոշում որ կը սպասենք քեզմէ...: Ի՛նչ որ ալ ըլլայ, վճռական կերպով ըսէ թէ ի՛նչ է գիտաւորութիւնդ: Եթէ վա՛նք երթալ չես ուզեր, լաւ... մենք ալ այդ պարագային ընելիքնիս կ'որոշենք: Եթէ կ'ընդունիս, ատիկա կը նշանակէ թէ յոյսի դուռը կը բացուի մեզի համար: Ո՛հ, մի՛ աճապարեր... Ժամանակ ունիս... մտածէ՛ քանի մը վայրկեան...: Մըտածէ՛, հոգ չէ, մայրիկդ ու ես վստահութեամբ կը սպասենք քու պատասխանիդ:

(Տիան լուռ կը մնայ. յետոյ հայելիին առջեւ կ'երթայ. մազերը կը ժողմէ, ծանր ծանր եւ ճնորհալի շարժումով մազերը կը յարդարէ, ակունքներուն մէջ առած խեցիէ ծամա կալները եւ կամաց կամաց կապելով, ծոճակի ծամերն ու հիւսքերը, յետոյ ձեռովը կը շփէ բանկոնակը, որ խանգարուեր էր: Վեր կ'առնէ ետքը մը, որ քիչ մը առաջ գետինը ինկած ասեղն հոն մնացեր էր: Էտքը քեւին վրայ կ'առնէ, յետոյ դեպի դուռը կ'երթայ: Հոն կանգ կ'առնէ, կը դառնայ ծնողին կը նայի եւ կ'ըսէ):

ՏԻԱՆ.— Պիտի երթամ:

(Տիան դուռս գ'ելլէ)

●●●●●

ՎԵՐՋ Ա. ԱՐԱՐՈՒԱԾԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Հին սնով կանաւորուած աշխատութեան սենեակ մը: Վշ կողմը, Պ. Արմօրի ալյուրներուն եւ յանախորդներուն յատուկ սպասման սրահին դուռը: Չախ կողմը ներանց մը տանող պզտիկ դուռ մը: Խորը ձուածեւ երկու մեծ պատուաններ, որոնք բակին վրայ կը նային, այդ բակին եւ Օռսէի քաղաքին մէջեղը ճին կառանցիկ դուռ մը եւ դռնապանին յարկաբաժինը: Շեղակի, աջ կողմը՝ դէպի խորը դուռ մը որ տունին նախասրահին վրայ կը բացուի: Վարագոյր բացուելուն, Տիանէք մխրճուած է բազմոցի մը անկիւնը: Մարտի Արմօրի գայն գրկած է եւ ցած ձայնով կը խօսի: Սենեկապանունի մը՝ գլուխը գլխարկ դրած, անկիւն մը փառուած՝ ծունկի վրայ՝ պայուսակներ եւ համբու սնուկ մը կը յարկէ:

ԱՐԱՋԻՆ ՏԵՍԱՐԱՆ

ՄԱՐՍԷԼ, ԱՐՄՕՐԻ, ՏԻԱՆ, ՔԷԹԹԻ

Երկարատե լուսիւն: Քիչ քիչ, ասիճանաբար, Մարսէլի ձայնը կը բարձրանայ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Սիրելիս, իմ սիրականս, սիրունիկս, կորսուած եւ դռնուած Տիանէթս, չես կրնար երեւակայել թէ՛ սա՛ քանի մը օրուան անձկութիւններէն ետքը, քեզ առ յաւէտ կորսնցուցած ըլլալու ահռելի զգայութիւնէն ետքը,

ի՛նչ հաճոյք կը զգամ շօշափելով շրջազգեստդ, ձեռնոցներդ, կօշիկներուդ կապերը, վստահ ըլլալու համար թէ դուն հոս քովիկս ես հիմա: Ամէն յոյս կորսնցուցած էի, հրաշքով մը միայն քեզ դռնուելու յոյս ունէի: Այնպէս կը կարծէի թէ ա՛լ պիտի չտեսնեմ դէմքդ, եւ մոռլաւմած տարիներու շարք մը կ'երեւակայէի. գրէթէ մեռածի պէս էիր աչքիս: Երեւակայէ՛ որ սկսած էի դասաւորել յիշատակներդ . . . լուսանկարներդ՝ այն սոսկալի ենթադրութիւնով թէ օր մը ա՛լ պիտի չյիշեմ քու դէմքդ . . . Վերջապէս՝ ահռելի՛ բան էր . . . Ի՛նչքան վիշտ կրեցի. օ՛հ: Ա՛լ ատոնց վրայ մտածել անգամ չեմ ուզեր: Ձեռ կրնար երեւակայել թէ սա եօթը օրը ո՛րքան տառապեցայ:

ՏԻԱՆ.— Հապա ե՞ս, Մարսէլ, հապա ե՞ս: Ի՛նչ անտանելի շարթ էր . . .

ԱՐՄՕՐԻ.— Ո՛հ, տո՛ւր նայիմ սա չրթունքդ, բերնիդ քնքոյշ անկիւնը, սա՛ երեսիդ փոսիկը:

ՏԻԱՆ.— Կեցի՛ր, նախ . . .

Ձեռնոցին կոճակները կը փակէ, քեւը կը բանայ եղասակը՝ անոր կ'երկարէ՛ Մարսէլ կ'համբուրէ գայն:

ԱՐՄՕՐԻ.— Այո՛, իրաւունք ունիս . . . բարի լոյս ձեռքերուդ . . . Քիչ մնաց պիտի մոռնայի, սիրուն թաթիկներդ: (Քերքի բեմին խորը պայուսակը կ'սեղաւորէ:)

ՔԷԹԹԻ.— Օրիո՛րդ, ժանեակէ բաճկոնակը առնել պատուիրած էիք, բայց հոն մնացեր է, նոյնպէս ճամբու վերարկուն:

ՏԻԱՆ.— Հոգ չէ, հոգ չէ . . .

ԱՐՄՕՐԻ.— Խեղճ Քէթթին շատ պիտի յոգնի . . . Բայց ա՛լ եղաւ, ի՛նչ ընենք: (Քերքիին փով երթալով) Ի՛նչպէս խելք ըրիր պայուսակը գար իջեցնելու:

ՏԻԱՆ.— Դուռն չես գիտեր թէ Քէթթին ի՛նչքան ճարպիկ է, մուկի պէս կը սահի նորանցքէն . . . Կամացուկ մը առեր եկեր է . . .

ԱՐՄՕՐԻ.— Վտանգաւոր բան . . . : Եթէ պայուսակը

տեսնող մը ըլլար՝ ինչ պիտի ընէիր...: (Քեթթիին) Վստահ
ես թէ անխոհեմութիւն մը չըրիր:

Քէթթի.— Ո՛հ, վստահ եմ, Պարոն:

ԱՐՄՕՐԻ (Տխմիկ փոխադրելով).— Հիմա որ վստահ եմ
թէ քոյիկս ես, վստահ չի ա՛յլ աս անգամ գրէթէ անխափած
է, մեր ընելիքներուն որոշ ուղղութիւն մը տանք...: Ըսէ՛
տեսնեմ, ո՛ւր ես, այս վայրկեանիս ո՛ւր կը գտնուիս:

ՏԻԱՆ.— Ինչպէս որ համաձայնած էինք մեր վերջին
երկու նամակներով, ճիշդ այնպէս ինչպէս որ Քէթթիին
հետ զրկած վերջին նամակիս մէջ ըսեր էի: Մեր փոքրիկ
ծրագիրը գործադրել յաջողեցայ: Մայրիկս ինչպէս ըլլայ
կը համոզուի:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ըսել է...:

ՏԻԱՆ.— Այս պահուս Ռէօյի կը գտնուիմ: Ինչու որ
Հօտէնզարի վանքը երթալէ օր մը առաջ իբր թէ զղջում
մը զգալուս համար — որուն ամէնքն ալ հաւատացին — փա-
փաք յայտնեցի մնաք բարովի երթալ Ռու Աբբային: Մայ-
րիկս ժամը հինգին եկեղեցի պիտի գայ զիս առնելու: Բայց,
ինչպէս քեզի հետ ծրագրած էինք, Քէթթի կէս ժամ առաջ
Աբբային մօտ եկաւ՝ իբր թէ զիս տունէն կը կանչեն, ըսե-
լով...: Խեղդի պէս սանդուխներէն վար իջանք...: Գայով
մայրիկիս՝ մինչեւ անիկա Աբբային երթայ, մենք հեռացած
կ'ըլլանք... ուրեմն վախու բան չկայ...: Կրնաս զիս շնոր-
հանի յօժարեցայ, վանք երթալս խնամով կարգադրուած էր,
ճերմակեղէն, պայուսակ, ամէն բան պատրաստ էր...:
Վախնալիք բան չկայ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Քէթթի, քիչ մը հոս եկուր...: Քէթթի
հրէշտակ մըն ես գուն...: Բայց երդում ըրէ թէ մեր ծրա-
գիրը մարդու չես ըսած:

Քէթթի.— Բնա՛ւ, Պարոն:

ԱՐՄՕՐԻ.— Բոլորովին վստահ կրնա՞նք ըլլալ:

Քէթթի.— Այո՛, Պարոն: Օրիորդը այնքան կը սիրեմ,

և ձեր վրայ ալ ա՛յնքան վստահութիւն ունիմ որ...: Մինչեւ
աշխարհի ծայրը կը հետեւիմ Օրիորդին:

ԱՐՄՕՐԻ.— Այդչափ չէ մեր ուղածը...: Իսկ այն
խարտեաչ պատանին որ Տինարի մէջ հետեւեղ կուգար՝ ծո-
վեղերքը...:

ՏԻԱՆ.— Այո՛, Քէթթի, հետո սիրարանող տղան, սըր-
տա՞նց կը բաժնուիս իրմէ...:

Քէթթի.— Հա՛, Ռիօն մարքիզին հնոցպա՞նը...:
Օրիորդ ատով մի՛ զրաղիք: (Քիչ մը լուռ) Վստահ եղէք
վրաս...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Բայց, բնա՛ւ մարդու բան չես ըսած...:
Խարտեաչ հնոցպա՞նն ալ չի գիտեր թէ ուր կ'երթանք մենք:

Քէթթի.— Բայց ե՛ս ալ չեմ գիտեր, Պարոն:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ճիշդ է: Քանի մը վայրկեանէն կ'իմա-
նաս...: Հո՛ս՝ ալ վախնալու բան չկայ: Ես մինակս եմ աշ-
խատութեան սենեակիս մէջ, բնականաբար քարտուղարս և
գրասենեկիս մանչը տեղ զրկած եմ...: մարդ չի կրնար հոս
գալ...: Ինքնաշարժը ճիշդ ժամը չորսին պիտի գայ, և
մեքենավարը չի գիտեր նոյն իսկ թէ Բօնիֆուզէն անդին
պիտի անցնի՞նք թէ ոչ...: Դայէ՛, զպրոցականի պէս,
Օրերայի հրապարակէն սա պայուսակը գնեցի. հազիւ քու-
կինիդ չափ մեծ է, բայց, մինչեւ երթալիք տեղերինս մեր
գործը կը տեսնէ: Հիմա՝ վերջին ըսելիքներս. Քէթթի,
նայէ՛. այդ երկու արկղիկները ա՛ս և շուտ մը նրբանցքը
տար, հոս...: (Ձալս կոյմի ուռնը կը բանայ) Երբ քեզի
լուր տամ, զանոնք վար կ'իջեցնես ներսի մեծ սանդուխէն:
Կը տեսնե՞ս դուռը...: ատ սանդուխէն վար կ'իջեցնես և
ինքնաշարժին վրայ կը գնես, իմ կողմէս զրույց մեքենա-
վարին որ քարափէն քանի մը մէթր անդին տանի, և
կուգամ հոն քեզ կը գտնեմ...:

ՏԻԱՆ.— Այդ նախազգուշութեան ի՞նչ հարկ...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Գոնապանին համար է, որ բան մը չտեսնէ
և լուր չտայ եթէ վերջը գան հարցնեն: Գնա՛, Քէթթի,

քանի մը վայրկեան սպասէ աջ կողմի սենեակը, նա տեղը, նրբանցքին քովը: (Նրբանցքին մեջի սենեակը կ'առաջնորդէ Գեքքին) Ես քեզի ձայն կուտամ... քիչ մը ետքը... Ա՛ն, նայիմ...: (Գեքքի արկղիկը եւ ծածկոցները կ'առնէ):

ՏիԱն.— Ընդարձակ է յարկարածինդ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Կը տեսնե՞ս աջակողմի սա սենեակը . . . : Քովը խոհանոց մը կայ՝ փողոցի սանդուխին մօտ... հոս ալ ուրիշ սենեակ մը որ իբր դահլիճ կը ծառայէ...: (Ձախ կողմի սրահին դուռը կը բանայ):

ՏիԱն.— Մէկ խօսքով՝ առանձնարան մը... հո՞ս կ'ընդունէիր մտերմական այցելութիւններդ:

ԱՐՄՕՐԻ (Անապարեւով ու Գեքքի իր գործը լմնցնէ).— Ա՛, ո՛չ, սիրունի՛կս, ո՛չ...: Իմ փաստարանի արուեստիս համար անհրաժեշտ էր որ կեդրոն տեղ մը ընդարձակ աշխատանոց մը ունենամ: Կնոջս առողջութիւնը, վիժումէն ետքը, հարկադրեց զիս որ Նէօյեի մէջ պղտիկ ապարանք մը գնեմ, անկէ ի վեր այս վիճակը կը շարունակէ: Ասկէ զատ, միշտ յարմար դատած եմ որ ընտանեկան կեանքէն անջատ ըլլայ գործատեղին: Ա՛տ է որ քեզի կարծել կուտայ թէ առանձնայարկ մը ունիմ: Նախկին ապարանքիս այս մենաւոր բակը զիս կը բաժնէ քարափէն...: Հոս, այս սենեակին մէջ է որ, խաղաղիկ ընթերցման յատկացուած ընտիր գիրքերուն մէջտեղ, ուսումնասիրութեան եւ խոհումի մէջ տխուր երջանկութեան քանի մը տարիներ բուրած եմ: (Գեքքի դուռն ելած եւ դուռը գոցած ըլլալով՝ Արմօրի կը գրկէ Տիանը) Կնոջս վրայ ստածելով խորապէս յուզուեցայ...: Իսկ դուն այնչափ անխոսով կ'երեւաս որ կը զարհուրիմ...: Այնպէս անուշ ու ժպտուն կ'երեւաս որ կարծես թէ հաճոյքի ճամբորդութիւն մը պիտի ընենք, առաջուան պտոյտներուն պէս...:

ՏիԱն.— Վախճալու ի՞նչ կայ: Ես երջանի՛կ եմ...: (Արմօրի ձեռք բռնելով՝ սրտին վրայ կը ցանի՝ ցոյց տալու համար կանոնաւոր զարկը իր սրտին):

ԱՐՄՕՐԻ.— Այո՛, առանձինդ տարեկանի սրտին պէս կը բարախէ: Հիմա, նստէ՛ նայիմ: Պէտք է որ խօսինք քիչ մը: Օթօն քիչ մը ետքը պիտի գայ... նստէ՛. դեռ ժամանակ կայ խորհրդածելու: Տիանէթ, ժամէ մը ա՛լ աւտենն անցած պիտի ըլլայ: Դեռ կրնաս տունդ երթալ... ժամանակ ունիս... այո՛, այո՛, մի՛ հակառակիր...: Թո՛ղ որ խնդրեմ քեզմէ աւելի լաւ մտածել՝ դուն որ այնքան միամտօրէն կուգաս ամբողջ կեանքդ ինծի նուիրել, մանկական ահուկի անգիտակցութեամբ մը:

ՏիԱն.— Կը վախճա՞ս միթէ, կը մերժե՞ս զիս:

ԱՐՄՕՐԻ.— Խենդ խօսքեր մի՛ ըներ: Քեզի համար է որ կը սոսկամ, աշխարհի վրայ ամէնէն շատ սիրած էակիս հանդէպ ի՞նչ պատասխանատուութիւն յանձն կ'առնեմ, գիտե՞ս...: Լաւ մը կշռեցի՞ր, լուծեան մէջ, թէ ի՞նչ հետեւանք կրնայ ունենալ որոշումդ:

ՏիԱն.— Այո՛, Մարտէլ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Գուցէ ո՛չ, Տիանէթ, գուցէ կարծածիդ չափ չես կշռած...: Միակ հարուածով կը ջնջես տարինեւրու երկար շարք մը, դոր երջանիկ կերպով, թէեւ անշահօրէն պատուաւոր կեանքով մը պիտի անցընէիր: Իմ տարփուհիս ըլլալուդ, օտարութեան մէջ ապրելուդ համար գոհ պիտի ըլլա՞ս, կեանք մը որ պիտի տեւէ մինչեւ չափահասութիւնդ: Եւ երբ չափահաս ըլլաս, երբ անդարմանելին իրագործուի, արդեօք ափսոսանքի տխուր ակնարկ մը պիտի չարձակե՞ս ըրած գոհողութեանցդ վրայ: Անուշի՛կս, աղուո՛րս կը հասկնա՞ս...: Քեզմէ չէ որ կը վախճամ, քեզի համար չէ որ կ'ահաբեկիմ, այլ ինձմէ:

ՏիԱն.— Ի՞նչ... քեզմէ՞...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Փոխադարձօրէն քեզի պարգեւած կենցաղէս գոհ պիտի կրնա՞ս ըլլալ: Երկար առեն, ինք իր մէջ ապրող ամուսնի պիտի ըլլանք, ըսել է լոկ ինծի հետ, ինծի համար պիտի ապրիս: Ի՞նչ ահուկի պատասխանատուութիւն, իմ պաշտելի Տիանս...: Գիացի՛ր, որ այն թան-

Թախան ճամբորդութեան տեղ, կը փախաքէի որ, երբ ինքնաշարժը սա դրան առջեւը սուլէ, կամացուկ մը ուսերուդ վրայ ձգեմ փոքրիկ վերարկուդ, գլխարկդ գլուխիդ վրայ տեղաւորեմ, խելօքիկ մը քեզ համբուրեմ, երկար համբոյր մը դրողմեմ ճակտիդ, և, ապա, այտիդ կամաց մը զարնելով՝ ըսեմ քեզի. «Երթաւ բարով, Տիանէթ... Պէտք է որ տունդ երթաս»:

ՏԻԱՆ.— Լմեցա՛ւ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Այո՛ և ո՛չ:

ՏԻԱՆ.— Սիրական Մարսէլս, ևս ամէ՛ն բան կշռեցի... և դեռ ուրիշ բաներ ալ: Աչքերէս յայտնի չէ՞, չե՞ս տեսներ թէ ի՞նչպէս կը սեղմեմ ձեռքդ... Քեզի կուգամ, ինչպէս ըսիր, և քեզի կը նուիրեմ բովանդակ կեանքս... Ըրէ՛ ինչ որ կ'ուզես... Կը հասկնամ, այո՛, իմ կողմէ զոհողութեան մը խօսք ըրիր... Ես ի՞նչ զոհողութեան կ'ընեմ՝ քեզի համար... Իմ ըրածս քու զոհողութեանդ քով այնքան աննշան է որ... իսկ քու զոհողութեանդ խօսքն անգամ չես ընեւ... Ինծի վերապահուած կեանքէն վաղուց ձանձրացած էի, և չեմ կրնար երեւակայել աւելի երջանիկ կեանք մը քան քու քովդ, քեզի՛ հետ, մի՛շտ վայելելիք երջանկութիւնս... Մնացածը հոգս անգամ չէ, հասկըցա՞ր... Ամբողջ տարիներ կրնայինք վակոնի մը մէջ անցընել կամ քաշուիլ անշուք անկիւն մը, բնա՛ւ հոգս չէ, բա՛ւ է որ ես փուկիկդ ըլլամ, հասկցա՞ր, փո՛ւ կի՛նդ: Ատոր արժանի չեմ, կը խոստովանիմ — կարծեմ, չես ուզեր որ ստիպուիմ սիրոյ յայտարարութիւններ ընել՝ ճամբորդութեան արկղիկի մը վրայ... կամ երկու պայուսակի մէջ տեղ, վասն զի արկղիկ անգամ չունինք... (Յուցանաւ Սարսիկին ուղկելով) Խեղճ Մարսէլս... Ատանկ խոշոր խոշոր մի բանար աչքերդ... Զոհողութիւնը քո՛ւ ըրածդ է... քու զոհողութիւնդ... Աս գործին մէջ զո՛ւն կը տուժես...:

ԱՐՄՕՐԻ (Զեւեով Տիանին բերանը զոյգելով).— Լռէ՛, Տիանէ՛թ... Այդ մասին կը յիշե՛ս ի՞նչ ըսեր եմ քեզի:

Ատիկա պարիսպ մըն է... Անոր վրայէն նայելու չես...: Խօսիլը, հարց փորձ ընելը արգելուած է...: Նոյն իսկ կ'ուզեմ որ կնոջս անունը չստ չառնես բերանդ...: Միտքս հասկցիր, միայն, ակնարկով մը, ժպիտով մը մերթ ընդ մերթ հաւանութիւնդ յայտնէ, երբ տեսնես որ կը տառապիմ... այս է միայն քեզմէ խնդրածս...: Ես գիտեմ ըրածս... գիտեմ թէ մինչեւ ո՛ւր կրնամ երթալ...: Աս ութ օրուան մէջ կրնա ու ես չստ վիճեցինք, Աստուած գիտէ դեռ ըսելիք մնա՞ց: Կը մեկնիմ, գիտնալով որ այս հարուածին կրնայ տոկալ, ինչ որ ալ ըլլայ, մնացածը, անկէ ետքը լուծիւն...: Անգամ մըն ալ, կ'ըսեմ, պաշտելի ձագուկս, բնաւ վիրաւորուած պիտի չզգամ արժանապատուութիւնս, եթէ այս պահուս ինծի գրուցես դեռ երէկուան գրածիդ, յուսահատութեանդ մէջ ինծի գրածիդ հակառակը... եթէ այս պահուն ինծի ըսես... «Մարսէլ, պիտի չկրնամ տոկալ սա երկու երեք տարուան վանական կեանքին զոր քեզի հետ պիտի անցընեմ...»: Տխմ Եւրօմ մ մի կ'ընեմ: Պատճառն այն է որ, սիրելիս, քեզ չատ կը սիրեմ...: Իմ մեծագոյն փառասիրութիւնս է քու երջանկութիւնդ... սոսկայի՛ բան պիտի ըլլար, այս պահուս, վերջնականապէս խորտակել այն ապագան, զոր քեզի պէս հրաշայիլ էակ մը կրնայ դեռ արժանապէս վայելիլ:

ՏԻԱՆ (Աստուծոյ անուր քեւեռուն մեջ նետելով).— Հեռու տեղ մը, վանքի մը մէջ երկու՝ թերեւս երեք տարի ապրիլ առանց քեզի... ո՛չ, ատ չըլլայի՛ք բան է...: Ատոր պիտի չկրնամ տոկալ, ... Աւելի լաւ է որ անձնատպան ըլլամ...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Խեղճ խօսքեր մի՛ ընեւ:

ՏԻԱՆ.— Չես երեւակայել թէ ի՞նչ դժնդակ տարիներ պիտի ըլլան առո՞նք...: Մտածէ՛ թէ (Չայնր ցածցնելով) կրն մըն եմ, կի՛ն մը... և թէ զո՛ւն այս վիճակին մէջ զրիւր գիւս: Ասկէ դատ, երեք երկար տարիներ, ամէն կերպով իրարմէ զատուած մնալով՝ հապա զո՛ւն, զո՛ւն ինչ

պիտի ընես. կին ըլլալով մինակ ես չեմ... զիս պիտի մոռնա... զիս պիտի խաբեն... այո՛, այո՛ կրնաս զիս մոռնալ և քսանը մէկ տարեկան ըլլալէս ետքը, երբ քովդ վերադառնամ... թեւերս վիզդ պիտի չկրնամ նետել... գուցէ ուրիշ կնոջ մը հետ պիտի ըլլաս:

ԱՐՄՕՐԻ (նդալով).— Խեղճ Տիանէթս, եթէ ատոր վրայ կը մտածես, եթէ ա՛տ է վախդ:

ՏիԱն.— Մինակ աս չէ, բայց անշուշտ մտմտութիւն մէկն ալ աս է (Զեռֆով Արմօրիին բերանը գոցելով ինքն ալ) Պա-րապ խօսքեր կ'ընես... ընելիքդ որոշէ... միշտ՝ միշտ անբաժան պիտի ապրինք:

ԱՐՄՕՐԻ (Քիչ մը հեռանալով).— Միշտ անբաժան...: Բայց, սիրունիկս, գիտե՞ս թէ որքա՛ն ատեն կ'ընէ...: Այժմ տասնը ութը տարեկան ես... տասնը ութը... սոսկալի՛ բան է...: Իրաւ, ես ալ ծեր չեմ, բայց արդէն կեանքի վայրէջքին վրայ եմ...: Ըլուրէն վար պիտի իջնեմ ասկէ ետքը: Որ պիտի գայ որ վարէն քեզի ձայն պիտի տամ, ու դուն դեռ ատոյգ տարիքիդ մէջ պիտի ըլլաս...: Ան ատեն եթէ արհամարհանքով ալ չնայիս վրաս, թերեւս զիս անհուն զղջումով մը պիտի դիտես: Այսպէս, ամբողջ կեանք մը մէկ ակնարկով աչքի առջեւ բերելը՝ գլխու պտոյտ կուտայ...: Ի՞նչ պիտի ըլլայ այդ կեանքը: Հիմա քովիկս ես, այդ հրաշալի կեանքը ինծի կը պարգեւես երկու թաթիկ-ներովդ ու խաղաղ ժպիտովդ...: Տիանէթ, խիղճս կը տանջէ զիս, որովհետեւ արդէն քառասունը անցուցած եմ: Չե՞ս վախար:

(Տիան Արմօրիին զլուսը ձեռքերուն մէջ առած՝ երեսին կը մօտեցնէ):

ՏիԱն.— Տղա՛յ ես, ի՞նչ ես...:

ԱՐՄՕՐԻ (Զուարթութեամբ).— Ո՛հ, այդ բառին համար մարդ ի՞նչ յիմարութիւններ կրնայ ընել: Դուն ես, միակ սէրս, Տիանէթ, Ուրեմն, անօգո՛ւտ խօսքեր... որոշուած է... Ալ հնար չէ: Ամէն բան կը թողո՞ւս... կը մեկնի՞նք:

ՏիԱն.— Այո՛, կը մեկնինք:

ԱՐՄՕՐԻ.— Այդ պարագային, Քէթթին թէեւ հաճոյա-կատար է, բայց պէտք է որ ինքնաշարժի մեր առաջին ուղեւորութիւնը ուրախ զուարթ անցնի: Թող անիկա չողե-կառքով երթայ, Տիէր չհասած՝ կայարան մը թող սպասէ մեզի: Լա՞ւ է:

ՏիԱն.— Ես ալ այդպէս կը մտածեմ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ուղղակի Տիէր չեմ զրկեր զինքը, թող չգիտնայ թէ մենք չողենաւով Սաութամթըն կ'երթանք և թէ Լոնտոն պիտի բնակինք:

ՏիԱն.— Անորոշ կերպով մը թող գիտնայ: Կանչե՞մ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Կանչէ՛:

(Տիան դէպ ի դուռը կ'երթայ)

ՏիԱն.— Քէթթի՛, եկո՛ւր: (Քեթթի կը մտնէ)

ԱՐՄՕՐԻ.— Միտքերնիս փոխեցինք: Նայէ՛, դուն մի-նակդ ճամբայ կ'ելլես, վօլթէո քարավին վրայ կառք կը նստիս, Սէն Լադար կայարանը կ'երթաս և ժամը 4ին Նէօ-շաթէլ-ան-Պրէյ մեկնող էքսպրէսը կը նստիս: Հասկցա՞ր:

Քէթթի.— Այո՛, պարոն... Նէօշաթէլ-ան-Պրէյ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ահա՛ ճամբու ծախքդ: (Դրամ կը հանէ գրպանէն եւ Քեթթիին կուտայ)

ՏիԱն.— Պարոնին ըսած կայարանը կը սպասես: Ինք-նաշարժով մենք հոն կուգանք քեզ կ'առնենք: Ասանկ, հա՞, Քէթթի... Պայուսակները մի՛ տանիր, մենք կը տանինք հետերնիս: Երթաս բարով, Քէթթի...: Շուտ ըրէ, ժամա-նակ չկայ:

Քէթթի.— Ցտեսութիւն, Օրիորդ: Ալ ըսելիք չունի՞ք Օրիորդ:

ՏիԱն.— Ո՛հ:

Քէթթի.— Ժամը մինչեւ քանին որ ըլլայ՝ սպասե՛մ:

ՏիԱն.— Մինչեւ քանին ըլլայ, սպասէ՛: Ալ դժուա-րութիւն չմնաց, ա՛լ վախնալիք բան չկայ: Ուրեմն, ցտե-սութիւն, սիրուն Քէթթի:

Քէթթի.— Բարի ճամբայ, Օրիորդ:

(Էքքի կ'ելլէ: Զիրար կ'ընեն հրեւանում խոյն խոյն
քէ ազատած զոյգ պէս):

ԱՐՄՕՐԻ.— Տխանէթ, Տխանէթ...: Իրաւունք ունիս,
հարսանեկան ճամբորդութիւննիս է աս:

ՏԻԱՆ.— Մինակ, ազատ պիտի ըլլանք, մեր ատաջին
ճամբորդութեան ատեն:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ազատ, այո, ամբողջ օրը քովս պիտի ըլլաս,
թեւեռս փողոց պիտի փաթթեմ և մազիկ խոստանքերը պիտի
չոյնմ, Հապա իրիկ'ունք... Ի՛նչ հաճելի պիտի ըլլայ...:
Արագ արշաւանք մը պիտի ընենք մեր սիրային ճամբոր-
դութեան մէջ...:

ՏԻԱՆ.— Հապա վաղը գիշեր, Սալօյ պանդոկին մէջ:
Հո՛ն կ'երթանք...: Մարտէ՛լ, Մարտէ՛լ, որքա՛ն դո՛ն,
որքա՛ն երջանիկ եմ...: Մի՛ն, սրչափ կ'ուշանայ ինքնա-
շարժը: Կ'ուզէի որ ճամբայ կ'լաճ ըլլայինք...: Մարտէ՛լ,
պէտք է որ ես ալ գեռ հարցում մը ընեմ քեզի...: Հապա
Բարիդի մէջ քու գիրքդ, ասպարէ՛զդ, ասպազա՛դ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Սիրուն աշնանիկս, ատանկ բաներու վը-
րայ մի՛ մտածեր դուն: Նախ որ իմ մեծ փաստարանի աս-
պարէզս... ատանկ բանի մը համար չի մտանդուիր: Ատանկ
երկու իրեք տարի կ'ոնտոնի՛մէջ քու հետոյ ապրելուս հա-
մար զիս չեն մոռնար դատական պաշտօնատան և կամ գոր-
ծերուս մէջ: Գիտեմ որ փաստարանական կաճառը պիտի
կազմուի... բայց արդէն ես ընտրուած եմ...: Կ'ոնտոնի
փաստարաններն ալ զիս շատ լաւ պիտի ընդունին: Տո՛ն, իմ
համբաւիս շնորհիւ, եթէ ուզեմ, շնորհով գործեր կ'ընամ
ընել: Ստով մէկտեղ, պէտք է խոստովանիլ որ վաղուքն է
անդին, Բարիդի մէջ, իմ փախուստս «զգայացունց տպա-
ւորութիւն մը» պիտի ընէ, ինչպէս կ'ըսեն գրական ոճով:
Երբ խնայուի թէ բարձր դասէն ազջկան մը, տասնըութը
տարու, գեղութիւն մը հետ խոյս եմ տուեր:

ՏԻԱՆ.— Թերեւս երեւան չ'անեն:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ատանկ փախուստները դադարուկ չեն
մնար: Մեր ետեւէն տարածայնութիւնները ծայր պիտի
աան:

ՏԻԱՆ.— Բէ՛հ, զուարճալի բան մըն ալ ատ է:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ծայրայեղօրէն զուարթ ես, Տխան, բայց
այդքան մի՛ խնդար, դատական հետապնդումն ալ հաւա-
նական է:

ՏԻԱՆ.— Արտասահմանի մէջ գեռ գոյութիւն ունի՞
այդ բանը:

ԱՐՄՕՐԻ.— Մնչո՛ւշա, բայց շատ աւելի բարդ ըլլալուն
համար շատ աւելի պարզ է...: Խաղաղ և հրաշայի կեանք
մը պիտի անցընենք կ'ոնտոն կամ այլուր:

ՏԻԱՆ.— Պիտի ճամբորդենք, անանկ չէ՞, շա՛տ:

ԱՐՄՕՐԻ (մ'ախուս).— Այո՛, իրաւունք ունիս, դուն
գեռ ընտելութիւնը վայելել կ'ուզես:

ՏԻԱՆ.— Իսկ դո՛ւն:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ես՝ ատ ճամբէն ես կը դառնամ...: Բնու-
թիւնը դուն ինքդ ես, հոգիս: Գուն աշխարհի ամէնէն գե-
ղեցիկ տեսարաններէն աւելի՛ կ'արժեա...: Ստեն մը, կը
սիրէի ճամբորդութիւնը, բնական տեսարանները, գաշտերը,
անտառները...: Քու տարիքիդ մէջ այդ բաներուն խենթն
է մարդ...: Յետոյ ինքզինքս դադարեալներու նուիրեցի,
վսեմ խաչալներու, որոնց համար կ'ապրի և կը մեռնի
մարդս...: Հիմա որ այս իրականութեան շրջանն անցու-
ցած եմ, գաշտերը, անտառները և բոյր մարդկային ուղի-
ները կ'արած, անցած եմ, կը հասնիմ այն տարիքին ուր ի-
րականութիւնը կ'աշխարհաբոյս...: Քառասունիս մէջ, այո,
կըսկսիմ իրիկունները մտահոգութեամբ գիտել աստղերը:
(Տխանին կը նայի՝ գրեթէ ծնուալի՝ անոր առջեւ եւ իր մի-
նակը սիրային անձուկով մը համակուած է): Պայուսակիս
մէջ ճամբան կարդալու համար գիրք մը դրեր եմ, (կ'ըսէ)
Իրիկունները կարդալու համար, երբ դուն քնանաս, եթէ

ատոր ժամանակ թողում...: Այդ գրքին մէջ այս բաները շատ լաւ գրուած են: (Տիանին լուսը մտնումաբար ձեռքին մէջ առած՝ կը նայի անոր):

Հողն է օրոց ոտընկերուդ քու մանկական
Եւա՛, հաղցրիկ աղջրնա՛կ դու ճնորհագե՛մ,
Շքեղ բնութեան մէջ ըսեղծուած ինչե՛ր որ կան
Սա երազկոս նայուածքիդ մէջ պիտի դիտեմ:

Տիան (Մանկական յափեսակութեամբ)։— Շատ սիրուն է ատ... իմ անգին եարս:

ԱՐՄՕՐԻ (Յօգեցրել պոստելով)։— Անգին եա՛ր... ի՛նչ աղուոր է: Ես երբեք քեզի այդպէս չեմ զրուցած: Ո՞վ սորվեցուց:

Տիան.— Ո՛չ ոք: Ինք իրեն կուգայ բերանս: Սիրոյ բառերը չսորված կուգան...: Ատ չէ մի՛նակ: Ինքնաշարժին մէջ դեռ ինչե՛ր ունիմ ըսելիք...:

(Կես մը շփոթած, կես մը խնդալով՝ անոր կուրծքին կը փարի:)

ԱՐՄՕՐԻ.— Չարածձի՛ քեզի: Կը կարծես թէ մեզմէ աւելի սիրել կարելի՞ է: Միթէ աշխարհի բոլոր սէրը չե՛նք զգար սրտերնուս մէջ:

Տիան.— Ձեմ գիտեր թէ ինչպէս է ուրիշին սէրը, բայց վստահ եղիր որ քեզի պէս Մարսէլ հատ մըն ալ չկայ տիեզերքին վրայ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Իսկ Տիանէթ մը ուրիշ կա՞յ արդեօք:

Տիան.— Գիտե՞ս թէ ի՛նչ ընել կ'ուզէին Տիանէթիդ: Մազերս կտրել կ'ուզէին, այո՛... որպէս զի տղեղնամ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Իրա՛ւ կ'ըսես:

Տիան.— Հաւատա՛...: Վաճառքի դաղափար մը, անանկ չէ՞... Ահ, երբ զգացի որ մկրատը մազերուս մէջ կը մըտնէր... տունը տակն ու վրայ պիտի ընէի՛, քիչ մնաց: Գիտացածեղիր որ, երբ մազերս կտրուած տեսնէի՛ր:

ԱՐՄՕՐԻ.— Դուն նորէ՛ն գեղեցիկ պիտի երեւայիր

ինծի...: Քեզի պէս աստուածային արձանները բնաւ չեն խաթարուիր...: Նայէ՛ Միլոյի Աստղիկը, մազ չունի և դեռ ուրիշ բաներէ ալ զուրկ է...: Ու թէեւ արձան հրաշակիրտ, բայց՝ բաղդատմամբ քեզի՝ տղայական գործ մըն է, կը մըտածեմ թէ ի՛նչպէս այդքան կատարեալ, այդքան շնորհալի բան մը կրնայ ըլլալ, ինչպէս է քու եղունգներուդ ձեւը, այնքան քնքոյշ՝ որքան քու մանրիկ սիրուն քթիդ թրթրուուն անկիւնները, որքան սրունքներուդ կորութիւնը... կարծես անոնք զիրար կը փայփայեն չըջագեատիդ ներքեւ... և երբ կը ննջես, կոկորդիդ երեւէջքը, քունիդ մէջ այնքան շնորհալի...: (Տիան նստած է, ու դիդ խափնով, եւ այս խօսքերը մտիկ կ'ընէ՝ հագագի քերել ընդհատ շարժումով: Արմօրի, խղիւղ, ցած ձայնով կը խօսի անոր բազուկները բռնած) Տիանէ՛թ, քեզի համար կը խենդենամ կոր, Տիանէթ: Ո՛հ, մի կարծեր թէ հեշտասէր եմ...: Քեզի տիրացած՝ քեզ ամբողջովին իւրացուցած ըլլալս ուրիշներուն աչքին վատութիւն է, ամօ՛թ է, իսկ քու աչքիդ՝ իմ տենչանքիս... իմ գորովանքիս անկեղծութեան ու պատուաւորութեան ապացոյցն է...: Ինչո՞ւ որ դուն իմ գոյութեանս պատճառն ես...: Գոյութեանս պատճառ: Ձեռ գիտեր թէ աս ինչ ըսել է, դեռ գիտնալու պէտք չունիս, մինչդեռ ես՝ աշխարհիկ մարդու, բարիզեան փաստաբանի երեւոյթիս տակ... գիտնա՛ս թէ ի՛նչ մարդ եմ... ի՛նչ մարդ էի... դառնութեամբ և պատրանքներով լեցուն: Եւ յանկարծ դէմս ելար... ինծի եկար քու ջերմիկ արեւովդ, մանկական ձայնովդ, ու ինծի պարզեցիք ճշմարտութիւնը, կեանքը: Հոգեա՛կս, չես կրնար գիտնալ թէ ինծի համար ի՛նչ կ'արժես դուն: Բայց գիտցիր որ պիտի ջանամ քեզ պահել անհուն գորովի մը մէջ, անսահման խանդով մը, պիտի ջանամ քեզ արժանի ըլլալ...: Պատուաւորան պիտի ըլլամ քեզի համար: Քու առջեւդ ելլելիք ամէն վտանգ պիտի հեռացնե՛մ...: Դուն պիտի չզղաս, ով իմ փոքրիկ մանկուհիս, թէ քու շուրջդ չարիքներ կը նիւթուին...: Միշտ

քովիկդ պիտի ըլլամ, քու զէմդ, և երբ այդ մարդիկը աղա-
ղակեն քեզի համար. «Դժբա՛ղք աղջիկ», կ'ուզեմ որ համ-
բայրով մը վճռական հերքումը տաս ատ խօսքին... Պիտի
տեսնես, պիտի տեսնես... Մտիկ ըրէ... Ինքնաշարժը,
մեզ տանելիք ինքնաշարժն է:

ՏԻԱՆ.— Վերջապէ՛ս:

(Երկուքը մէկ ուսումով ուսի կ'ելլեն):

ԱՐՄՕՐԻ (Պատահանի մօտ երթալով).— Աւասի՛կ,
դրան առջեւ կանգ առաւ... աղատութեան ինքնաշարժը:
Եկու՛ր, տե՛ս... կատապանին դռնակը բացուեցաւ... Նայէ՛-
ո՛ւ, դեռ ո՛չ, դեռ ոչ... կառք մըն է... (Անձկութեան նիշ
վր կ'արձակի) Ա՛հ, Տիանէթ, նայէ՛... ո՛չ, մի՛ նայիր...
հեռացիր...:

ՏԻԱՆ.— Ի՞նչ կայ, (Վարագոյի լեսնէն նայելով) Ին-
չո՞ւ հոս կուգայ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Չեմ գիտեր, մի՛ վախնար:

ՏԻԱՆ.— Երբեմն ցորեկները հոս կուգա՞յ...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Այո՛, երբեմն կուգայ, բայց մասնաւոր
պատճառ մը չունէր ասոր հոս գալու:

ՏԻԱՆ.— Մարտէ՛լ, Մարտէ՛լ, ի՞նչ է աս:

ԱՐՄՕՐԻ.— Բան չկայ, սիրելիս: Կարելի՛ բան չէ որ
մեր այս ժամագրութիւնը խնայած ըլլայ...: Ո՛չ, ո՛չ,
դու գաղտնիութիւն է պարզապէս... Իմ սիրուն Տիանա...:
Պարազ անզը սիրտ մի՛ հառցնիր...: Վախնալու ի՞նչ կայ:

ՏԻԱՆ.— Դուրսը պիտի բանա՞ս...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Անշուշտ պիտի բանամ: Հաւանական է որ
զիս տեսաւ պատուհանը, կրնայ ըլլալ որ բանալին առնէ
դռնապանէն և... վր կ'ելլէ...: Ո՛չ, ո՛չ, անկարելի է...:
Ես անիկա չուտ մը կը ճամբեմ, դուն հիմա սա տեսնակը
մտիր, նրբանցքին մէջ...:

ՏԻԱՆ.— Մարտէ՛լ, չըլլայ որ ուշ մնանք: Մարտէ՛լ,
չուտ մը ճամբէ...: Նայէ՛... պաղ պաղ քրտինքները մտայ:

ԱՐՄՕՐԻ (Չայն վստահացնելու համար մպսի կը փորձի).

Բայց եթէ ամենափոքր վտանգ մը ըլլար, քեզի կ'ըսէի,
կ'երգնում, սիրելիս, հանդարտէ և դնա՛ սպասէ ինծի:

ՏԻԱՆ (Անոր քեռէն կախուելով).— Մարտէ՛լ, հապա եթէ
քեզ վա՛ր դնէ, եթէ թող չտա՛յ...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ի՞նչ յիմարութիւն...:

ՏԻԱՆ.— Եթէ արգելք ըլլայ...: Երգում ըրէ, Մարտէ՛լ
երգում ըրէ թէ ի՛նչ որ ալ պատահի, ի՛նչ ալ ընէ, պիտի
փախչինք հիմա միասին...: Չեմ ուզեր տուն երթալ, կ'ու-
զեմ քեզի հետ երթալ առ յաւէտ, և եթէ այս վայրկեանիս
չերթանք, ա՛լ չպիտի կրնանք երթալ, գիտցած ըլլաս:

(Չանգակի ձայն կը լսուի):

ԱՐՄՕՐԻ.— Հանդարտէ՛, հանդարտէ՛, դուրին զան-
գակն է:

ՏԻԱՆ.— Երգում ըրէ: Մեռնի՛մ պիտի...: Ամէն ար-
գելքի դէմ պիտի դնես...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Բայց ո՛րեւէ արգելք չկայ, սիրո՛ւն Տիա-
նէթս...:

(Ի՜հա ի նրբանցի կը լսան, իրենց ձայները կը շփոթ
ուին):

ՏԻԱՆ.— Երգում ըրէ թէ ի՛նչ որ ալ ըլլայ զիս պիտի
փախցնես:

(Նորէն զանգակի ձայն):

ԱՐՄՕՐԻ.— Կ'երգնում, մեր սիրոյն վրայ... կեան-
քիս վրայ...:

(Գրեթէ ևս չեղելով նրբանցիէն ներս կը լսան, բանի մը
վայրկեան պարազ կը մնայ բեմի: Կը լսուի դրան մը ձայնը
ուրիշ ներս մտած եւ Քեքթի, Տիանն ալ հոն կը մտնէ: Յետոյ
Աւուրի՝ գրեթէ վազելով կուգայ բեմ եւ աջ կողմի սահնը
կը մտնէ: Ձայներ կը լսուին):

ՖԱՆՆԻԻ ԶԱՅՆԸ.— Ի՛նչ, դո՞ւն կը բանաս դուրս...:
Ծառան հոս չէ՞:

ԱՐՄՕՐԻ ԶԱՅՆԸ.— Ո՛չ, դործի համար տեղ չըկեցի:

(Ներս կը մտնեն)

Բ. ՏԵՍԱՐԱՆ

ԱՐՄՕՐԻ, ՎԱՆՆԻ

ՅԱՆՆԻ (Դամապանկո խառնելով)։— Կը հաճի՞ս երթալ կառքին վարձքը վճարել, մանրուք չունիմ։

ԱՐՄՕՐԻ։— Լա՛ւ, դո՞նապանը կը կանչեմ։ (Ձանգակին կը մօտենալ)

ՅԱՆՆԻ (Արգիլելով)։— Ի՞նչ կ'ընես, վեց ոտք սանդուխին համար դո՞նապանը անհանգիստ մի՞ ընեմ... Մէկ ֆրանք պիտի վճարուի... Խնդրեմ, կառքին մէջ է մնացեր ձեռնոցս... ա՛ն ալ հետդ բեր... Շատ պիտի չմնամ, արդէն շուտ պիտի երթամ... Պօն Մարչէ պէտք է երթամ։ (Պատուհանը կը բանայ եւ դէպ ի վար խօսելով) Կառապան, հիմա դրամդ կը ղրկեմ։ (Դառնալով Մարսելին, որ վար իջնալու կը վարանի)։ Չերթա՞ս։ Մինչեւ որ վար իջնես, կառապանին կ'ըսեմ որ... ձեռնոցս տայ։ (Պատուհանէն կը խօսի) Կը հաճի՞ք կառքին մէջ նայիլ թէ մոխրագոյն ձեռնոցս...

(Մարսել կ'որոշէ շուտ մը վար իջնալ։ Դուրս ելլելուն պէս, Ֆաննին ալ պատուհանէն կը հեռանայ, աջ կողմի դուռը կ'երբայ, կը բանայ մէր փնտռելու ձեռով, յետոյ կը գոցէ հոն մտնող շեմքերով։ Յետոյ ներքանցքը կը վազէ եւ հոն կը մտնէ։ Բաց մնացած դռնէն, շփոթ աղմուկ մը կը լսուի, դուռը մը կը գոցուի, անորոշ ձայն մը կ'ելլէ, կողափն հռիւնջ մը։ Ֆաննի բեմ կուգայ ճիշտ այն պահուն, ուր ամուսինը ներս կը մտնէ։)

ԱՐՄՕՐԻ (Կապալածանգով)։— Ո՛ւր կ'երթայիր այդ կողմէն։

ՅԱՆՆԻ։— Տեղ գացած չունիմ... Տեղէս չհարժեցայ սիրելիս։ Ինչո՞ւ հարցուցիր։

ԱՐՄՕՐԻ։— Բան մը չէ... Յատկապէս զիս տեսնելու եկար։

ՅԱՆՆԻ։— Այո՛, քեզ տեսնելու եկայ...

ԱՐՄՕՐԻ։— Ինչի՞ ըսելի՞ք մը ունիս...

ՅԱՆՆԻ։— Մարսէ՛լ, այսօր տեսա՛ր Շարանաներուն աղջիկը։

ԱՐՄՕՐԻ։— Սխա՛լ է։

ՅԱՆՆԻ։— Ինչո՞ւ կը ստես։ Գիտեմ որ տեսեր ես։

(Լռութիւն։)

ԱՐՄՕՐԻ։— Ի՞նչ կ'ըլլայ, անանկ սեպէ։ Կարելի է որ վանք երթալէ առաջ աղջիկը պէտք զգացած ըլլայ վերջին մնաս բարով մը ըսելու։ Ենթադրէ թէ սպասուհիին հետ հոս եկած ըլլայ...

ՅԱՆՆԻ։— Ե՛րբ գնաց հոսկէ։

ԱՐՄՕՐԻ։— Քիչ մը առաջ։

ՅԱՆՆԻ (Ինուր ցոյց տալով)։— Սո՛ւտ ես։ Հո՞ն է։

ԱՐՄՕՐԻ։— Ամենեւի՛ն։

ՅԱՆՆԻ։— Մարսէ՛լ, աղջիկը հոս է, կ'ըսեմ։

ԱՐՄՕՐԻ։— Եթէ կը լրտեսես... հարկաւ ինձմէ աղէկ զիտես։

ՅԱՆՆԻ։— Չեմ լրտեսեր։ Հիմա կը հասկնաս հոս գալուս պատճառը։ Երգում ըրած էիր թէ ա՛լ ամէն բան լմընցած է, թէ ա՛լ պիտի չտեսնես զինքը։ Քեզի կը հաւատայի։ Աս առտու անանուն նամակ մը առի... Ձեզ մատնած են անշուշտ։ Ծառայի գիր է։ (Գրպանէն կը հանէ նամակը. «Տիկին, ձեր ամուսինը օրիորդի մը հետ արտասահման կ'երթայ։ Եթէ զիրեմէ տեսնել կ'ուզեմ, այսօր, ժամը չորսին միջոցները իր գրասենեակը գացե՛ք»։)

ԱՐՄՕՐԻ (Բարձրաձայն ծիծաղելով)։— Անմտութի՛ւն է։

ՅԱՆՆԻ։— Մարսէ՛լ, մեկնելու կը պատրաստուէիր։

ԱՐՄՕՐԻ (Ուտերը ցնցելով)։— Պատասխան անգամ չեմ տար։ Անհեթեթ բան է ատիկա։

(Ֆաննի ներքանցքին դուռը կ'երբայ, կը բանայ, մտնովը ցոյց կուտայ։)

ՅԱՆՆԻ։— Ուրեմն ի՞նչ են սա՛ երկու պայուսակները, նորանցքին մէջ, Որի՞նք են։

ԱՐՄՕՐԻ.— Գիտնալոգ կարեւոր չէ: Այդ պայուսակները անորն են: Հիմա պիտի առնէ երթալ... եթէ երկու վայրէկեան ժամանակ տոս որ զինքը ճամբեմ, անձայն, անշըշուկ, նոյն խակ ինքն ալ քու հոս ըլլալէդ թող չկասկածի: Կարծեմ այսպէս վարուիլը լաւագոյն է, աւելի վայելուչ է:

(Նրբանցիին դուռը բանալու կը պատահուի):

ՅԱՆՆԻ.— Այդչափ անխելք եմ (Սարսէլ ետ կը դառնայ): Սենեակին դուռը փակեցի: Ահա բանալին:

(Չեմիմ մեջ պահած բանալին ցոյց կուտայ):

ԱՐՄՕՐԻ.— Սենեակին մէջ փակեցի՞ր:

ՅԱՆՆԻ.— Այո՛: Իրար տեսանք: Դուռը կէս մը բացի: Այդքանը բաւական եղաւ: Ներսն էր, աջ կողմը վարագոյրին ետեւը, դուռը երկու անգամ կղպեցի...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Բանալին տո՛ւր...:

ՅԱՆՆԻ.— Կարելի՞ բան է: Կ'երեւայ թէ չես հասկնար: Ուղած ատենս, ուղած կերպովս պիտի յանձնեմ բանալին: Ի՛նչ, քանի որ առաջին անգամ ըլլալով այդ աղջկան հետ խօսելու առիթ կը գտնեմ, պէ՛տք է որ այդ առիթը ձեռքէ հանեմ: Այդպէս մի՛ կարծեր: Երկու միջոց ունիս... Կամ բռնի առնել բանալին ձեռքէս և կամ կղպաքը կոտրել: Եթէ կ'ուզես այս միջոցներուն դիմել... (Սիւնի աւաւաւութեան գրասեղանը ետ ետ կ'երբայ: Կը սպասէ՝ երկիւղով: Երկու քիմ ալ աչքերը դառնութեամբ իրարու կը յառնեն: Յանկարծ մարտիկ ուսերը կը բարձրացնեն եւ կը սկսին սենեակին մէջ պարսիկ Մարսէլ, անոր հետ փախչիլ էր միտքդ: Նամակին պարունակութիւնը ճիշտ է:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ամենեւի՛ն: Բոլորովին սուտ է:

ՅԱՆՆԻ.— Պէտք չէ՛ որ երթաս, չպիտի՛ երթաս...: Սենեակի բան է ատ: Ա՛հ, Աստուած եմ... Ես կը կարծէի թէ է՛ն սոսկալի բանը իմացեր էի, մինչդեռ աւելին կայ եղեր: Ատանկ բան մը մտքէս անգամ չէր անցներ: Ատանց այս նամակին, հիմա տունս պիտի ըլլայի՝ անցեալին տուայտանքներուն մէջ, մինչդեռ դուն հեռուն պիտի ըլլայիր, շոգեկառքի մը մէջ... անո՛ր հետ...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Չէ՛, ըսի, դարձեալ կը կրկնեմ, սխալ հետեւութիւն է հանածդ...: Ծառայի մը նամակի՞ն կը հաւատաս... չե՞ս հասկնար որ այդ նամակը ծառայի մը գործն է պարզապէս:

ՅԱՆՆԻ.— Մարսէլ, չեմ կարծեր որ խելքդ գլուխդ ըլլայ: Յիմարութեան նոպայի մէջ կը գործես... նոպայ մը, զոր մարդիկ կ'ուշեցնեն երբեմն...: Հետեւանքին վրայ չմտածեցի՛ր, չխորհեցա՛ր թէ վաղը Բարիդի մէջ ի՛նչ պիտի ըսեն, ի՛նչ վտանգ կը սպառնայ քեզի...: Պարզապէս քու դիրքդ, քու պատիւդ կը խորտակես...: Ծնողք չունիս դուն: Այո՛, դուն չունիս, բայց ես ունիմ: Անոնց հանդէպ պատասխանատու ես... իրաւունք չունիս զիս ասանկ ձգելու...: Ա՛հ, եթէ զաւակներ ունենայինք, անշուշտ չէիր երթար...: Մենաւորիկ եմ, ատոր համար ասանկ կը վարուիս հետս... Ո՛հ, բայց հաւատա՛, հաւատա՛ որ պարտուած չեմ զգար ինքզինքս... ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ, Մարսէլ, պիտի չերթա՛ս... Ես ատոր արգելք պիտի ըլլամ...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Լմեցա՞ւ...: Թող տուի որ այս խօսքերու հեղեղը թափեմ՝ առանց ինքզինքս պաշտպանել փորձելու: Նորէ՛ն կ'ըսեմ, կը պնդեմ թէ կը խաբուիս... սխալ է կարծիքդ:

ՅԱՆՆԻ.— Ո՛չ, չեմ խաբուիր: Անանուն նամակ մը... նրբանցքին մէջ գտնուող ճամբու պայուսակները... նոյն խակ այդ աղջկան հոս՝ քու առանձնայարկիդ մէջ գտնուիլը եայցն՝ հաւանականութիւններ են: Բայց քու տաղ-նապալից և ամօթահար վիճակդ, երեսոս նայելու չհամարձակիլդ, ինձմէ հեռու ըլլալու փափաքդ, անխտեմ կերպով օձիքդ ձեռք տալդ... ասոնք չեն խաբեր...: (Չայնը՝ խեղդուկ) Կը պաղատիմ, կը պաղատիմ քեզի, Մարսէլ, մի՛ երթար...: Քեզ կը խաբեն, կը մոլորեցնեն: Անձնասէ՛ր եղիր...: Քու շահուկ, մինակ քու օգտիդ համար իսկ այդ գաղափարէն ետ կենալու ես...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Կ'աղաչեմ... իմ շահս, իմ օգուտս մէկզի՛

թող...: Ճիշդ հինգ վայրկեան է շահու վրայ կը ճառես, և բոլորովին անձան կերպով...: Էրիկ կնկան վէճ մը ընել կ'ուզես...: Ատանկ խօսքեր ընելու իրաւունք կրնայիր ունենալ երբ... բայց կը տեսնեմ որ լոկ շահու վրայ կը խօսիս...: Վերջապէս՝ բանականութիւնդ է որ կը խօսի թէ սէրդ:

ՅԱՆՆԻ.— Ո՛հ, ատանկ հարցում մի՛ ընել ինծի...: ատանկ բան մի՛ հարցնել...: Քեզի «կեցի՛ր» ըսող էակը որ վրդովման տաղնապներու մատնուած է, ինք ալ չի կրնար գիտնալ թէ ուրիշ կը բղխի այդ աղաղակը, բանականութենէն թէ խորտակուած սէրէն...: Միակ անձ մը կայ որ այդ բանը քաջ գիտնալու էր, ան ալ դո՛ւն ես, եթէ դուն ալ չես գիտեր, հէ՛ղ Մարսէլ, ի՞նչպէս կ'ուզես որ ես գիտնամ...: Միակ բան մը եթէ կայ՝ այն է որ դեռ բաւական քաջասիրտ եմ, այսպիսի վայրկեանի մը մէջ, իմ սեփական դժբախտութենէս բարձր կենալու և միայն քուկդ մտածելու համար...: Մի՛ երթար, Մարսէլ...: Քեզի ո՛չ կ'աղաչեմ, ո՛չ կը սպառնամ... (Միտք լսնկարձ փոխելով): Ասկէ զատ, բաւ է որ հետը խօսիմ այդ աղջկան, և ան ինքնիրեն պիտի հասկնայ...: Վստահ եմ թէ իրեն իմաստուն խօսք մը ըսող չէ եղեր...: Հիմա կը տեսնես...:

ԱՐՄՕՐԻ (Զարհուրած).— Փաննի՛, կը պաղատիմ...: Այս խնդիրները մեր մէջ կարգադրենք:

(Փաննի դեպի դուռը կ'երթայ, Արմօրի ետ ետ կը բալի անոր նամբան գոցելու պէս):

ՅԱՆՆԻ.— Թո՛ղ որ խօսիմ... պիտի տեսնե՛ս...: Ամէնէն պարզ բաները շատ անգամ կը խռորցնեն... բաւական է որ...: (Իեպի դուռը գացած աւետ, կ'անցնի պատնանին անկիւնէն, ուր Մարսէլ զինքը կը կասեցնէ: Յաննի աղաղակ մը կ'որձակէ) Մարսէլ, Մարսէլ, ամէն կողմէ մատնուած ես...: Մէկը ձեզ մատնած է...: Շո՛ւտ, նայէ ո՞վ կուգայ... նայէ՛ ո՞վ կուգայ վարէն...: Եղբայրն է:

ԱՐՄՕՐԻ (Վարագոյրնետուն ետեւէն ակնարկ մը նետելով).— Աստուծոյ սիրոյն համար, տո՛ւր բանալին երթամ ազատեմ, ներսի սանդուխէն, գաղտնի դռնէն ճամբեմ:

ՅԱՆՆԻ.— Երբե՛ք:

ԱՐՄՕՐԻ.— Կը մերժե՛ս...: Ուրեմն դո՛ւն ես, Փաննի, որ ծնողքին իմաց տուիր թէ աղջիկը հոս է, վասն զի ասանկ զուգարիպութիւն անկարելի, Փաննի՛, պատասխանէ՛:

ՅԱՆՆԻ (Դլուխը բարձր բռնած՝ եւ վտագին արհամարհանելով մը).— Ատանկ մատնիչութիւնով մը զիս ամբաստանելու չափ քի՞չ սէր ունիս վրաս: Ո՛չ, ես մատնիչ չեմ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ուրեմն, ապացուցո՛ւր...: Աւելի վհահանձն եղիր...: Ձե՛ս տեսներ որ սարսափելի բան մը պիտի պատահի... բան մը որ անուն չունի...: (Դուռը կը զարնուի) Կը լսե՛ս, Փաննի, կը լսե՛ս:

ՅԱՆՆԻ (Պահին կը կոթնի ձեռքեր ետին դրած):

ՅԱՆՆԻ (Զայնը փոխելով, անձնավստահ, որոշում մը կուտայ).— Ինչո՛ւ կը վախնաս: Ասկէ աւելի պարզ բան կայ: Ես ինքս պիտի բանամ դուռը... գլխարկս հանելով (Դլխարկը կը հանէ): Շատ բնական կերպով հոս գտնուելու երեւոյթ պիտի առնեմ...: Իմ հոս ըլլալս քեզ կը փրկէ...: Քանի մը վայրկեան կ'ընդունիմ զինքը և յետոյ կը ճամբեմ...: Քեզի ձայն կուտամ, երբ քու ներկայութիւնդ պէտք ըլլայ...: Ո՛հ, մտի՛ր նա տեղը, քու սենեակդ... շո՛ւտ ըրէ՛ս...: Ես ըրածս գիտեմ:

ԱՐՄՕՐԻ (Վերջին անգամ մըն ալ համոզելի փորձելով).— Բայց նախ դուռը բանա՛նք, թող աղջիկը վար իջնայ, փախչի...:

ՅԱՆՆԻ.— Բնա՛ւ երբեք...: Վերջը՝ և ոչ առաջ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Բայց, գուցէ տը Շարանսին հետ մինակ մնալով... պիտի տկարանա՛ս... պիտի մատնուի՛ս...:

ՅԱՆՆԻ (Հպարտութեամբ).— Կարելի՞ բան է:

(Դուռը նորէն կը զարնուի):

ԱՐՄՕՐԻ.— Երկու անգամ եղաւ... Փաննի, վարանիլը խոհեմութիւն չէ:

ՖԱՆՆԻ.— Խենթութիւն է ըսել կ'ուզես: Գնա՛, սեն-
եակդ մտիւր...: Շատ բնական կերպով... պիտի ըսեմ թէ,
քովդ մարդ կայ... շո՛ւտ ըրէ:

ԱՐՄՕՐԻ (կը հաւանքի, բայց սեմին վրայ հասնելուն՝
նորէն կը դառնայ, կնոջը կը նայի շեշտակի եւ ազդու).—
Ֆաննի՛, քու ձեռքդ ենք: Ի՞նչ է ընելիքդ... կրնաս զիս
կորսնցնել:

ՖԱՆՆԻ.— Բայց կը փրկեմ: (Մինակ մնալուն պէս,
դիրքի կ'որոշէ յանկարծ, նօստեսք մը կ'առնէ ձեռքը, մասիս
մը ակոսանելուն մէջ, եւ նախասեմեակին դուռը կը բանայ).
—Օ՛, Պարոն տը Շարա՛նս: Բարե՛ւ, սիրելի բարեկամս, ի՞նչ-
պէս էք: Ներս հրամանեցէ՛ք, խնդրեմ:

(Ներս կը մտնէ)

Փ. ՏԵՍԱՐԱՆ

ՖԱՆՆԻ, ԱՍՄԴՈՆ

ՖԱՆՆԻ.— Ներեցէ՛ք, վայրկեանէ մը ձերն եմ, փոք-
րիկ նախադասութիւն մը կայ, կ'օրինակեմ...: Իրաւ որ,
ձեզի չէինք սպասեր:

ԿԱՍԴՈՆ.— Այո՛, իրաւունք ունիք, Արդէն ե՛ս ալ
ձեր հոս ըլլալը չէի գիտեր:

ՖԱՆՆԻ (Կրի մեքենան շարժելով իբր թէ գործ մը լմն-
ցնելու համար).— Շատ անգամ կուգամ ամուսնոյն օգնե-
լու...: Իր գործերով շատ կը զբաղիմ: Գլխարկինդ հանե-
ցէք, խնդրեմ...: Սպասաւորը տեղ զրկեցինք:

ԿԱՍԴՈՆ (Պաղ կերպով).— Ես ալ արդէն չուտ պիտի
երթամ, շնորհակալ եմ...:

ՖԱՆՆԻ.— Ամուսնոյն հետ ժամադիր եղած էիք:

ԿԱՍԴՈՆ.— Ո՛չ, ո՛չ: (Լռութիւն) Պ. Արմօրին հո՞ն է:

ՖԱՆՆԻ.— Այո՛, ներսն է... վաստաբանի մը հետ

գործ մը լմնցնելու վրայ է: Քանի մը վայրկեանէն ձեր
տրամադրութեան տակ կ'ըլլայ, եթէ կը փափաքիք: Կեցէ՛ք
նայիմ...: (Մեքենան շարժելի կը դադարի, աջ կողմի դուռը
կ'երբայ եւ կը բանայ) Պ. Ռիվէին հետ գործդ զեռ չլմնցա՞ւ,
բարեկամս: Ո՛չ, ո՛չ, բան մը չէ...: Քիչ մը ետք... Այ-
ցնելու մը կայ: (Նորէն կը գոցէ դուռը)

ԿԱՍԴՈՆ.— Ձեմ ուղեր արգելք ըլլալ:

ՖԱՆՆԻ (Սեղանին վրայի թուղբերը կարգի դնելով).—
Ի՞նչպէս է Տիկին տը Շարանսը: Ի՞նչպէս է հայրերնիդ:

ԿԱՍԴՈՆ.— Շատ աղէկ, շնորհակալ եմ:

ՖԱՆՆԻ.— Շատոնց է զիրենք չեմ տեսած: Աս միջո-
ցիս շատ զբաղած ենք:

ԿԱՍԴՈՆ.— Ձէի գիտեր թէ ձեր ամուսնոյն գործերուն
կ'օգնէք:

ՖԱՆՆԻ.— Այսինքն... զբօսանքի համար սղաղ-
րութիւն սորվեցայ, եւ, երբեմն զատական գրութիւններով
կը զբաղիմ, միտին կարգի կը դնեմք... (Լռութիւն):
Քոյրերնի՞դ ինչպէս է:

ԿԱՍԴՈՆ.— Շնորհակալ եմ... բայց կը տեսնեմ որ
ձեզի արգելք կ'ըլլամ...:

ՖԱՆՆԻ.— Ամենեւին... հաւատացէ՛ք...: Անկեղծօրէն
կ'ըսեմ...: Արդէն լմնցաւ, ահա՛: (Սեղանէն հեռանալով
Կասդոնին ետք կ'երբայ) Քիչ մը ետք ամենքս ալ պիտի
երթանք: Թէյ խմելու պիտի երթանք Ռիցին...: Անհրա-
ժեշտ է որ ժամը հինգին հոն ըլլանք...: Ետքն ալ, պիտի
ստիպուինք շուտ մը ճաշելու... անտանիլի՛ բան է...: Կը
սոսկամ պարզապէս... ինչու որ Օրեբայի թատրոնը ընդ-
հանուր փորձի պիտի հասնինք...:

ԿԱՍԴՈՆ.— Հա՛, իրաւ է, մոռցեր էի... աս իրիկուն
է... Ես ալ արդէն պզտիկ զեր մը ունիմ:

ՖԱՆՆԻ.— Ըսել է քիչ մը ետքը նորէն զիրար պիտի
գտնենք:

ԿԱՍԴՈՆ.— Ստո՞յգ է, Ռիցին պիտի երթար:

ՅԱՆՆԻ.— Ինչո՞ւ: Չերթայի՞նք: Աղէկ չէ՞:

ԿԱՍԴՈՆ.— Առտուքնէ ի վեր Պ. Արմօրիին հե՞տ էք:

ՅԱՆՆԻ.— Ինչո՞ւ կը զարմանաք: Քանի որ այդպէս կ'ըսեմ:

ԿԱՍԴՈՆ (վերջին վարանումէ մը ետք, յանկարծ բնկիք որոշելով).— Մտիկ ըրէք, ապո՛ւշ բան է... յիմարութիւն, բայց ձեզի հետ կրնամ սրտաբաց խօսիլ . . . : Ամենայն խեղկատակութեան մը զոհ եղայ: Չեմ վարանիր գործը ձեզի հասկցնելու, և դուք ալ պէտք եղածին պէս պիտի խնդաք ինծի հետ:

ՅԱՆՆԻ.— Ի՞նչ կայ որ:

ԿԱՍԴՈՆ.— Բայց նախ երդում ըրէք, որ Պ. Արմօրիին բան մը պիտի չըսէք, այնչափ անհեթեթ բան է որ, հակառակ մեր մտերմութեան, գուցէ վշտանայ ձեզի լուր տալու համար:

ՅԱՆՆԻ.— Մտիկ կ'ընեմ:

ԿԱՍԴՈՆ.— Քիչ մը առաջ, ճաշէն ետքը, մեր քարտուղարն ու ես մինակ էինք: Ամենամեծ զգուշաւորութեամբ նամակ մը տուաւ ինծի, որ թղթաբերով եկած էր: Քարտուղարը որ ամէն ատեն մեր նամակները բանալու արտօնուած է, չէ համարձակած այս տեսակ նամակ մը հօրս յանձնել: Ինք ալ այդ խորհրդաւոր նամակէն կասկածելով կանխաւ ինծի ցոյց տալու ստիպուել է և ոչ ուրիշի մը: (Կրպանէն համակ մը հանելովը Տիկ. Արմօրիին կուտայ) Կը փութամ ըսել թէ իսկոյն հասկցայ որ աղտոտ մարդու մը գործն է: (Ուսալի բայելով) Այնպէս չէ՞:

(Ֆաննի համակը աչիք անցընելէ ետք, կը սկսի խնդալ):

ՅԱՆՆԻ.— Իրաւ որ զուարճալի բան է քոջդ համար: Ի՞նչ ալ աղուոր բան, ստուգիւ... ոչնչութիւն մը՝ բայց վտանգաւոր տեսակէն: (Կը կիճայ, լեռն պաղ շեշտով մը) Շիտակը՝ այս նամակին պարունակութիւնը չէ միայն թշնամական, այլ նաեւ ձեր հոս գալը և...:

ԿԱՍԴՈՆ (Ուժգին).— Ամենեւին, ամենեւին . . . : Կը

խնդրեմ որ հաւատաք թէ այս աղտոտութեան բնաւ կարելիութիւն չտուի...: Պարոն Արմօրի քոյրս պիտի փախցընէ... կը խոստովանիմ թէ մտքէ անցընելիք բան չէ:

ՅԱՆՆԻ (Նշան կ'ընէ որ կամաց խօսի, մասովը ցոյց տալով սպասման արահիճ դուռը).— Կամաց...:

ԿԱՍԴՈՆ.— Գործը ձեզի պարզօրէն գալ պատմելս միթէ չապացուցանե՞ր թէ չեմ հաւատացած այդ նամակին:

ՅԱՆՆԻ.— Ատոր համար ձեզի չորհակալութիւն անգամ չեմ յայտնէր:

ԿԱՍԴՈՆ.— Ձիւ կը մեղադրէ՞ք: Խնդրեմ, իմ տեղս ըլլալիք դուք ի՞նչ պիտի ընէիք:

ՅԱՆՆԻ.— Բայց, կարծեմ թէ... վստահ եմ թէ հոս չէի գար:

ԿԱՍԴՈՆ.— Ես ալ ատանկ ընել կը խորհէի... չէ՞ որ կեանքի մէջ ապուշ զուգադիպութիւններ շատ անգամ կը պատահին...: զատական շատ մը սխալներ ալ ատկէ կը ծագին: Այո՛, երեւակայեցէք որ քոյրս այսօր Բարիդի մօտ Ռու Արքային գնաց մտք բարով ըսելու: Կը ճանչնա՞ք Ռու Արքան, մեր նախկին դատարարակը:

ՅԱՆՆԻ.— Այո՛, այո՛, հասկցայ...:

ԿԱՍԴՈՆ.— Ուրեմն դիտէք թէ Տիանէթ բաւական աւտեն է անհանդիստ է, և ծնողքս, բժիշկներուն խորհրդով, մտածեցին զինքը քանի մը շաբաթ օդափոխութեան զրկել: Արդ, դուք իմ տեղս եղէք... այս հապճեպ մեկնումը... ճիշդ այսօր ալ քրոջս բացակայութիւնը...: Մէկ խօսքով կծիկը անգամ մը ծայր տալէն ետքը, ա՛լ մարդուն մտքէն չանցնիր թէ ամէնէն այլանդակ խաբկանքները կրնան պատահիլ, և գոնէ անհոգ չմնալու կը ստիպուի, և կուգայ աչքովն իսկ ստուգել թէ պարզապէս ապուշի տեղ դրած են զինքը, ինչ որ ահա ինծի կը պատահի այս միջոցիս:

ՅԱՆՆԻ (Մտածելու պէս կ'ընէ, լեռն համակը ետ կուտայ եւ փաղափոցով ձայնով մը) Այդ պարագային միայն կը նեւրեմ ձեզի:

ԿԱՍԴՈՆ (Քաջալեռուած արժեքը, կը պոքկայ)։— Ատ է արդէն անստորագիր նամակներուն ուժը, և զանոնք գրողները լաւ գիտեն ըրածնին։ Իսկ ասիկա, պարզապէս անճշմարտանքման է...։

ՅԱՆՆԻ։— Անշուշտ վնասուած ծառայի մը գործն է։ Գրին գոհիկութենէն յայտնի է։

ԿԱՍԴՈՆ։— Տարակոյս չկայ թէ մեր յարաբերութեան մէջ եղողներէն ո՛չ մէկը Պ. Արմօրի և իմ քրոջս առնչութեան վրայ ո՛ր և է չարախօսութիւն ընելիք չունի։ Ասոր կատարելապէս պարկեշտ ըլլալը կասկած չի վերցնել։ Արդէն ամէն կերպով յայտնի է թէ դրսէն մէկու մը գործն է աս, անանկ մէկու մը որ չի գիտեր նոյն իսկ թէ մեզի եկած նամակները քարտուղարին կողմէ կը բացուին։ Ժամադրութենէն հազիւ քանի մը ժամ առաջ ձգուած է նամակը, իբր թէ յանկարծակի գրուած ըլլար, վերջին վայրկեանին իմացուած լուրի մը ազդեցութեան տակ։ Բաւական նենգամտութիւն կայ գործին մէջ (Յաննի գլխով կը հաստատէ, եւ նորէն՝ տարած կերպով կը նայի նամակին, հանդիսակատար երեւոյթով մը)։ Վերջապէս, կարեւորութիւն չունի, պատուէնք ատ աղտոտ գրութիւնը։

ՅԱՆՆԻ։— Շատ լա՛ւ, սակայն այն պայմանով որ կըտորուանքը գրպաննիդ դնէք, որովհետեւ չեմ գիտեր թէ ամուսինս այլապէս գոհ պիտի մնա՞ր ձեր այցելութեան պատճառը գիտնալով։ Անիկա ինծի չափ զուարթ աչքով պիտի չնայէր այս գործին։ (Կը խնդայ)։

ԿԱՍԴՈՆ։— Կը հասկնաք անշուշտ, թէ ո՛չ Պ. Արմօրի, ո՛չ հայրս, ո՛չ ալ ձեզմէ զատ մէկը այս բանէն տեղեկութիւն պիտի չունենայ։

(Նամակը պահելով՝ կտրեցեր վերաբերուն գրպանը կը դնէ։)

ՅԱՆՆԻ։— Ինչ պատճառ պիտի ցոյց տաք ձեր այցելութեան, եթէ ամուսինս տեսնէք։

ԿԱՍԴՈՆ (Բարձրաձայն)։— Այցելութեանս միակ նպատակն էր

տակն էր զինքը հրաւիրել տը Լիյններուն երթալու՝ որսորդութեան համար, որ տեղի պիտի ունենայ Ռամպուլէի մէջ, աս կիրակի։ Հրաւերը կատարեցի, ա՛լ երթամ։ (Սեկնելու քող տալ ուզելի ետէր՝ միտքը փոխելով)։

ՅԱՆՆԻ։— Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ մեկնիք...։ Կ'ուզեմ որ Մարտէլին հետ ալ տեսնուիք։ Շատ գոհ պիտի ըլլայ...։ (Աջ կողմի դուռը կ'երթայ եւ նորէն կես մը կը բանայ) Մարտէլ, գործդ լմացուցի՞ր, Պ. տը Շարանսը եկած է...։ Տը Շարանսը...։ (Կատրոնին դառնալով կը ժպտի)։ Ահա հոս է։

ԱՐՄՕՐԻ (Ներս կը մտնէ՝ աստիկ զարմանք արտայայտելով)։— Աա՛... բարե՛ւ Կասդոն։ Կը կարծէի թէ հայրդ է եկողը։

ԿԱՍԴՈՆ։— Ներեցէ՛ք որ ձեզ անհանգիստ կ'ընեմ, սիրելիս։ Մալադէ քարափէն կ'անցնէի միտքս եկաւ դալ ձեզի հաղորդելու տը Լիյններուն հրաւերը կիրակի օրուան համար, Ռամպուլէի կողմերը, կը հաճի՞ք դալ քանի մը փառիան որսալ։

ԱՐՄՕՐԻ (Կասդոնին սիկարէք հրամայելով)։— Անշուշտ, հաճութեամբ կուգամ, եթէ գործս ներէ։

ՅԱՆՆԻ (Իրիմամբ)։— Գլխարկնիդ հանեցէք, Պ. Կասդոն...։ (Գլխարկը կ'առնէ Կասդոնին գլխէն) Քանի մը վայրկեան ալ կեցէք...։

ԱՐՄՕՐԻ (Յաճ ձայնով կնոջը)։— Ինչո՞ւ վար կը գնես. տո՛ւր բանալին։

ՅԱՆՆԻ (Յաճ ձայնով)։— Ո՛չ... (Բարձր) Պ. Կասդոն, որսորդութիւնը չա՞տ կը տիրէք։

ԿԱՍԴՈՆ։— Որսորդութիւնը...։ այո՛... միայն տառապանքի որսորդութենէն չեմ արտօմի...։ Կը հասկնաք անշուշտ, վայրի անասուններու որսորդութիւնն ալ ուրիշ համ ունի։

ՅԱՆՆԻ։— Կեանքի մէջ, ամէն բան իր մասնաւոր հրապարակն ունի։

ԿԱՍԴՈՆ.— Բնաւ չէի գիտեր թէ Տիկին Արմօրի ձեր գործերուն կ'օգնէ երբեմն:

ՅԱՆՆԻ.— Կրա՞կ կ'ուզէք: Ահաւասիկ:

(Ելեկտրական լոյսը ցոյց կուտայ եւ Կասպոն կ'երթայ սի- կարեքը վառել:)

ԿԱՍԴՈՆ (Անցած ասեմը աշխատութեան սեղանը ցոյց տալով).— Ուրեմն, հոս, այս գրասեղանին վրայ է որ այն- քան պերճախօսութիւններ...:

ԱՐՄՕՐԻ (Յաճ ձայնով՝ կնոջը).— Տո՛ւր այդ բանալին: Կը պաղատիմ... ժամանակն է ճամբու դնելու:

ՅԱՆՆԻ.— Ո՛հ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Սա ահռելի կատակին վե՛րջ տուր: (Յաննի բռնի մը վայրկեանէ ի վեր բանալիին հետ կը խա- դայ եւ մասին վրայ կը դարձնէ զայն):

ՅԱՆՆԻ (Զայն կը դիտէ հեզուրեքամբ երեսը կծկելով).— Կը չարչարուիս, անանկ չէ՞: (Բարձր եւ շուրճալի կերպով Կասպոնին) Ի՛նչ կ'ընէիք Մալագէ քարափին վրայ: Զախ եղբքը չատ անգամ չէք անցնիր կոր...:

ԿԱՍԴՈՆ.— Նորոգուելիք սեղան մը ունէինք հնագէտի մը քով, անոր հանդիպեցայ...: Երկաթեղի ժամանակա- ցոյց մը կը տեսնեմ սա սեղանին վրայ...: Դուրս երթա- լու միտք ունիք...:

(Յաննի շարժում մը կ'ընէ, զոր անմիջապէս կը զսպէ):

ՅԱՆՆԻ.— Ամուսինս ու ես այդ ժամանակացոյցը կը նայէինք... Մարսէլ վառի մէջ դատ մը ունի, այս օրերս: Այդ առիթէն օգտուելով, կ'ուզենք քանի մը օր սիրային պտոյտ մը ընել Մօնթէ Գարլոյի մէջ:

ԿԱՍԴՈՆ.— Շատ պիտի մնա՞ք հոն:

ՅԱՆՆԻ.— Ո՛հ, քանի մը օր...: (Այս միջոցին, բակին մէջ կը լսուի ինքնաշարժի մը ձայնը: Յաննի կը դիտէ ամու- սիներ եւ ցած ձայնով կ'ըսէ անոր) Ինքնաշարժն է...: Պատ- ուիրած էիր որ ժամը չորսին հոս ըլլայ:

(Լրատու շեփոքը կը լսուի:)

ԿԱՍԴՈՆ.— Հա՛, կը ճանչնամ ձեր ինքնաշարժին ձայնը:

ՅԱՆՆԻ (Աւագ).— Այո՛, մեզ տանելու կուգայ: Նոյն իսկ քիչ մը կ'անուխ եկաւ, բայց պէտք է... շուտ ըրէ, Մարսէլ... պէտք է կէս ժամէն Ռիցին ըլլանք...:

ԱՐՄՕՐԻ (Առանց հասկնալու).— Ռիցին՞:

ՅԱՆՆԻ (Աչքով նշան ընելով).— Անշուշտ... մոռցա՞ր... թէյը...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Հա՛, այո՛, այո՛, ճիշդ է...:

ՅԱՆՆԻ (Վախճալով որ Կասպոն չհասկնայ քի. Արմօրի համբու զգեստ չի հագեր).— Կարճ թիկնոցի հագեր ես:

ԱՐՄՕՐԻ.— Հոգ չէ, վերարկու մը կ'առնեմ:

ՅԱՆՆԻ.— Բնականաբար:

ԿԱՍԴՈՆ.— Ա՛լ ես կ'երթամ... հերիք է որ ձեզ տնհան- գիտ ըրի:

ՅԱՆՆԻ (Աւելի սիպոդաբար).— Ո՛հ, ոչ, ո՛չ, կեցէք: Երեքնիս մէկտեղ կ'իջնենք:

ԱՐՄՕՐԻ (Յաճ՝ կնոջը).— Խօսք պիտի հասկնա՞ս, վեր- ջապէս...: Ինքնաշարժով տունը պիտի զրկեմ... Կը տես- նես որ ժամանակն է...: Բանալի՛ն:

(Յաննի չի պատասխաներ:)

ՅԱՆՆԻ (Կասպոնին).— Ո՞ր կողմ կ'երթաք...: Մեզի հետ եկէք, ճամբան վար կ'իջնաք:

ԿԱՍԴՈՆ.— Ո՛հ, ինձի համար մի՛ նեղուիք... (Ճամ- բան ցոյց տալով) Երթալիք տեղերնիս տարբեր է... ես տուն պիտի երթամ...:

ՅԱՆՆԻ (Սեղանին վրայէն բուլք մը առնելով).— Հոգ չէ... ճամբան վար կ'իջնէք: Նախ թոյլ տուէք որ ամու- սինէս տեղեկութիւն մը ուզեմ, պարբերութիւն մը կայ որ ինձի մօտ կ'երեւայ... պարբերութիւն մը, զոր ինք գրել տուած էր...:

ԿԱՍԴՈՆ.— Հարցուցէք... խնդրեմ...:

ՅԱՆՆԻ (Բարձրաձայն, Կասպոնէն հեռանալով եւ գրասե-

դանին վրային բուրք մը առնելով)։— Մարտէ՛լ, բան մը գրել տուած էիր... Քիչ մը մուծ է... : Սա տեղը... : (Ֆաննի ամուսինը մեկ կողմ կը փաշէ՝ քերքը ձեռքը բռնած։ Այնով կը դիտէ Կատրինը որ զբաղած է գաղտնի մը դիտելու խոտորացոյց մը որ սեղանին վրայ կը գտնուէր։ Եւ այն ատեն ծանր եւ միտք բուրքին նայելու պէս) Մարտէ՛լ, լաւ մտիկ ըրէ... ահա բանալին... : Մտածէ, թէ ի՞նչ ծանրաւ կըլին բան է որ կ'ընեն զայն քեզի տալով... : Կրնայի ես երթալ դուռը բանալ եւ աղջիկը ձամբել... : Բայց այսպէս չեմ ընել... : Քու փափաքածիդ պէս կ'ընեմ, բանալին քեզի կուտամ... : (Շեռակի կը դիտէ) Մարտէ՛լ, լաւ մտածէ, ահա ես... : Քեզի կը թողու՞մ խղճիդ համեմատ վարուիլ։

(Պարզ շարժումով մը բանալին կուտայ)։

ԱՐՄԳՐԻ (Յաճ ձայնով, անխռով) . — Տո՛ւր... : (Բանալին կ'առնէ) Միայն թէ մի՛ թողուր որ պատահանին մօտենայ մինչեւ քանի մը վայրկեան, որպէս զի չտեսնայ աղջկան բակէն անցնիլը... : (Բաճառաւոր) Ինծի՛ նայէ, Կատրին, հիմա քեզի եմ։ Վայրկեան մը, երթամ գլխարկս առնեմ, հիմա կուգամ եւ վար կ'իջնանք... :

ԿԱՍԴՈՆ (Հեռուէն)։— Շատ լաւ, սիրելիս... :

(Արմօրի բնական ձեւով, առանց անպարելու, ձախ կողմէն կ'ելլէ դուռս)։

●●●●●

Գ. ՖԵՍՏԱՐԱՆ

ՖԱՆՆԻ, ԿԱՍԴՈՆ

ԿԱՍԴՈՆ (Շուտ մը Ֆաննիին)։— Կը տեսնէք որ իմ հոս գալուս մէջ անսովոր բան մը չտեսաւ... : (Ոտի կ'ելլէ)

ՖԱՆՆԻ (Յանկարծ)։— Ինչո՞ւ ոտքի կ'ելլէք... :

ԿԱՍԴՈՆ։— Ի՞նչ կայ որ... :

ՖԱՆՆԻ (Գրասեղանին ծայրը կենալով, որպէս զի պատահանին մօտ երթալու քող չսայ երէ կատարն ոտի կ'ելլէ)։— Բան մը չկայ... : Միայն... : (Կը վարանի, կը օխորի) Ներս մտած ատեննիդ, գործս կ'սատ ձգեցի... : Սա ժամանակացոյցին մէջ կը փնտռէի թէ որքան ժամանակէն Մօնթէ Գարլօ կրնայինք հասնիլ ճշդիւ... : Շատ անճարակ եմ... : Երբեք չկրցայ սորվիլ թէ երկաթուղիի ժամանակացոյցը ի՞նչպէս նայելու է... :

ԿԱՍԴՈՆ։— Անողորմ է... : Կրնամ մտքէս ըսել... :

Մօնթէ Գարլօ... : ճշդիւ պէտք է... :

ՖԱՆՆԻ (Պնդելով որ նստի)։— Ո՛հ, չէ, ձամբուէն տեւու դուրսընը չէ որ կը հարցնեմ, այլ ձեպընթացով Մօնթէ Գարլօ հասնելու ժամը։

ԿԱՍԴՈՆ։— Ատիկէ աւելի պարզ բան չկայ։ (Կը նստի եւ կը նայի ժամանակացոյցին մէջ։ Նոյն պահուն Ֆաննիի դիմին վրայ կը տեսնուի որ ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընէ քի ի՞նչ կ'ըլլայ տունին ներսի կողմը։ Կատրին քերքերը դարձնելով) Ահա, ՅՅ Ա... Բարիդ... Բարիդ-Լիօն... Այսչափ... : Հոն հանգի՞ստ ընել կ'ուզէք թէ խաղալ... :

ՖԱՆՆԻ։— Այո՛, խաղալ կ'ուզենք։ Խաղը յուզիչ եւ հրապուրիչ բան մըն է... : Մէկ չարժու՞մով, միակ ժեսթով ինքնաբերաբար վտանգել իր կեանքին, իր երջանկութեան մէկ մասը... : Ա՛հ, ի՞նչ զարհուրելի վայրկեաններ են... :

ԿԱՍԴՈՆ։— Ահաւասի՛կ... կէսօրին... : Ժամը երկուքին Քան կը հասնիք... : Այդչափ մեծ գումարով մը պիտի խաղաք... : Քան... : Նիս... :

ՖԱՆՆԻ։— Սոսկալի խաղ մը... : Ձե՛ պատահած որ դուք, մէկ վայրկեանի, կէս վայրկեանի վտանգիք ձեր բոլոր երջանկութեան զրամագլուխը, եւ սանկ, բնազդաբար մատին ծայրովը սիկատէթ մը նետելու պէս մը ընէք... : Եւ երբ խաղը սկսի, գուցէ ձեր ամբողջ կեանքը այդ վայրկեանէն կ'սկսուի ունենայ... :

ԿԱՍԴՈՆ։— Մօնթէ Գարլօ... : Ժամը վեց... : վեցը տասը

անցած...: (Թայեյով ոսփի կ'ելի) Շխաակն ըսե՞մ, Տիկին, աւելի լաւ է որ չերթաք, բաղդախաղին դէմ ոխ ունիք կարծեմ... հիմակուընէ ձեր ձայնին մէջ թրթռում մը կայ, որմէ շատ բան կը հասկցուի... կորսնցնելու վախ ունիք: (Ոսփի ելլելու բարձում մը կ'ընէ):

ՅԱՆՆԻ (Ուժգնութեամբ).— Ո՛չ, ո՛չ, քիչ մըն ալ կեցեք... ձեզի ըսելիքներ ունիմ... ո՛հ, կարեւոր բաներ չեն...: Ի՞նչպէս, չնչմարեցի՞ք մատանիս, նոր մատանիս, զոր ամուսինս երեք օր առաջ տուաւ...: Սիրուն է, այնպէս չէ՞... (Ձեռք կ'երկնցնէ):

ԿԱՍԴՈՆ.— Շատ գեղեցիկ...: Ձեւն ալ չիք է...: Նայեցէք, օղակը...:

ՅԱՆՆԻ (Ընդմիջելով).— Լռութիւն: Վայրկեան մը...: (Մտիկ կ'ընէ, ինքնաբարձր բակէն դուրս կ'ելի):

ԿԱՍԴՈՆ.— Ի՞նչ կայ որ:

ՅԱՆՆԻ.— Ոչինչ: (Մտադրաւ եւ փորձելով անոր ուշադրութիւնը ուրիշ կողմ դարձել, մտաւնի կը բարձի) Շինուածքը լաւ է, այնպէս չէ՞...: Երեք օր է որ ամուսինս ինծի նուիրեց... հաշտութեան մատանի մը... արժէքաւոր ընծայ մըն է, այնպէս չէ՞...: Անմոռանալի յիշատակ մը...:

(Ինքնաբարձր դառնալը կը լսուի: Շեփոթին ձայնը կը հեռանայ բարձիքի վրայ):

ԿԱՍԴՈՆ.— Սրտողած էիք:

ՅԱՆՆԻ.— Սանկ պղտիկ մը քէն ըրած էինք, ինչպէս կը պատահի կեանքի մէջ...: Ձերար սիրելէն առաջ կուգայ...:

(Ինքնաբարձր մեկնած ըլլալով երկար հառաչ մը կ'որոնակէ, միեւնոյն ասեմ ակներեւ բուլուրի մը, որուն կը յաջորդէ նոր անձկութիւն մը):

ԿԱՍԴՈՆ.— Ի՞նչ ունիք, սակայն: Քիչ մը անհանգիստ կ'երեւաք...:

ՅԱՆՆԻ.— Այո՛, քիչ մը անհանգիստ եմ, գլուխս կը

ցաւի...: Երբեմն կը պատահի... այս գլխացաւը... կարեւորութիւն մի՛ տաք... (Ճիգ մը ընելով) Ամուսինս ատով իր գորովին ապացոյցը տուած կ'ըլլայ... բաւական արժէքաւոր մարգարիտ մը:

ԿԱՍԴՈՆ (Խնդալով).— Մարգարիտ, ադամանդ ըսել կ'ուզէք...:

ՅԱՆՆԻ.— Այո՛, այո՛, ապուշ եմ, ի՞նչ եմ...: (Լռութիւն: Երկվայրկեան մը կը սպասէ, յետոյ կը կանչէ՝ բարձր, երկչոտ, շփոթ ձայնով) Մարտէ՛լ...: (Կը սպասէ, նորէն կը կանչէ, բայց բարձրաձայն):

ԿԱՍԴՈՆ.— Երթամ կանչե՞մ...:

ՅԱՆՆԻ (Ձեռնով կեցնելով).— Ո՛չ, ո՛չ, անօգուտ է, հիմա կուգայ ինք անանկ ըսաւ: Քիչ մը... հոն է... կուգայ... կուգայ...:

ԿԱՍԴՈՆ.— Եթէ բանի մը պէտք ունիք, եթէ անհանգիստ էք...:

ՅԱՆՆԻ.— Քիչ մը...: Եթէ հաճիք սա կոճակին զրպէլ... աւասիկ, սեղանին վրայ...: Դռնապանին զանգակը: (Կասողն անոր ցոյց տուած զանգակին կը մօտենայ: Փաննի կարծես ներանցիկ դուռը զինքը փաշելուն՝ ան կողմը հակելով բայց արողի մը կառչելով) Ի՞նչ զարմանալի բան, քայլ մը առնել կ'ուզեմ ու չեմ կրնար...:

ԿԱՍԴՈՆ (Մտաւնց).— Բայց, չնստի՞ք, Տիկին, հանգիստ ըրէք... շատ կը ցաւիմ... երթամ դռնապանը կանչեմ...:

(Նախասրահը կը մտնէ, եւ դուրսի դրան առջեւ կը հանգիստ դռնապանին, որ վազելով կուգայ: Դռնապանը երեւալուն պէս, Փաննի, որ անբարձր կը մնայ, միտք ձեռք արողին կրքնցուցած կը կանչէ):

ՅԱՆՆԻ.— Պապիէ՛ն:

(Դռնապանը ներս կը վազէ, եւ Կասողն նախասրահին մէջ մնալով զգուշութեամբ համար, դուռը չի գոցեր):

Ե. ՏԵՍԱՐԱՆ

ՃԱՆՆԻ, ԿԱՍԻՈՆ, ՖԱՊԻԷՆ

ՖԱՆՆԻ (Դոնապանը ներս մտնելուն)։— Ֆապիէ՛ն, ինձի նայէ՛, *յա դուռը բաց քիչ մը* (Նրբարցփին դուռը ցոյց տալով)։ Ֆապիէն կը բանայ)։ Նայէ՛ թէ *առ նորանցքին մէջ դեռ կա՞յ երկու պայուսակ*։ (Ֆապիէն դուռի կ'ելլի։ Պահ մը ետք կը վերադառնայ)։

ՖԱՊԻԷՆ։— Ո՛հ, Տիկին։

ՖԱՆՆԻ (Դոնաս՝ մօտ կը կանչէ եւ ցած ձայնով կ'ըսէ դոնապանին)։— Ֆապիէ՛ն, *ինքնաշարժը գնաց, այնպէս չէ՞*։

ՖԱՊԻԷՆ։— Այո՛, Տիկին...։

ՖԱՆՆԻ։— Պարօնը *ինքնաշարժին մէջն էր...*։

ՖԱՊԻԷՆ։— Այո՛, Տիկին։

(Լուսինն, Ֆաննի աչիւնը բանալու չի նամարձակիր)։

ՖԱՆՆԻ։— *Հետն ալ... ուրիշ մէկը կար, այնպէս չէ՞*։

(Պատասխանի կը սպասէ, երեսը վեր աչիւնը գոց)։

ՖԱՊԻԷՆ (Շատ ցած ձայնով)։— Այո՛, Տիկին...։

(Մասովը, աննշմարելի կերպով կերպով Ֆապիէնը կը նայի)։

ՖԱՆՆԻ։— *Լա՛ւ, դնա՛, դնա՛*։ (Դոնապանը նրբարցփին կողմէն դուռն կ'ելլի։ Ֆաննի՝ մինակ մնալով Կասդոնին հետ ու ներս եկած երբ քարձաւայն կ'աղաղակէ եւ կոքնած աքոռը գետնին կը տալալէ)։ Ա՛հ, *թշուառակա՛նը, վատը, վատը, Դնա՛ց, գողի՛ն...*։ Ճիշդ է... Բոյրդ հոս էր...։

ԿԱՍԻՈՆ (Վեր գտնելով)։— *Իրա՛ւ... ճիշտ էր առիկա...*։

ՖԱՆՆԻ։— Այո՛, ճիշտ էր, այո՛... Գողի՛ն, կ'երթան կոր...։

ԿԱՍԻՈՆ (Պոռալով)։— *Եւ թող տուիք որ փախչին*։ Գիտէիք որ քոյրս հոս էր... մօտերնիս էին եւ թող տուիք որ ձեռքէ ելլեն... բայց, յիմարութիւնն է ատ...։

ՖԱՆՆԻ։— Այո՛, հոս էր, այո՛, քեզմէ զաղտուկ պահեցի, քեզի չիմացուցի, իմ ներկայութեամբս յայտնի չըրի։ Յանկարծ վրայ հասած եւ կղպարի տակ ստած էի քոյրդ, եւ բանալին, հիմա, քու առջեւդ իրեն յանձնեցի։

ԿԱՍԻՈՆ։— *Խենթութիւնն է...* (Վլաստիկն ու զաւագանը յափճակելու պէս)։

ՖԱՆՆԻ։— Ու տեսա՛ր թէ ի՛նչ կեղծաւորութեամբ գրնաց, հակառակ իմ բրածիս գեղեցկութեան, հակառակ վեհանձնութեանս։ Ո՛հ, ի՛նչ նողկալի բան։ Անարգ, սոսկալի մարդ։ Ա՛լ ուզածնիդ բրէք։ Զեզի կը թողու՛մ։

ԿԱՍԻՈՆ։— Վաշրկեան կորսնցնելու չէ։ Ամէն կողմ հեռագիր տալու է, զանոնք բռնել տալու է։ Ծնողքս, խեղճ ծնողքս, երբ որ իմանան...։ Ա՛հ, եթէ անպատուած է քոյրս, ինչ որ ալ ընէ, ձեռքէս պիտի չազատի։ Պիտի գրտնեմ։ (Մեկնելու միջոցին, Ֆաննիին մօտ գալով) *Իսկ դո՛ւք, Տիկին՛ն, մեր կո՞ղմն էք*։

ՖԱՆՆԻ։— Այո՛, այո՛, եւ բոլոր հողիովս։

ԿԱՍԻՈՆ։— Ուրիմն, եկէ՛ք, եկէ՛ք։

(Իրարանցումով մը կ'ելլեն)

ՎԵՐՋ Բ. ԱՐԱՐՈՒ ԱԾԻՆ

ԵՐՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Լոնտոնի մէջ: Կրօնական լատին պանդոկ—հաւարանի մէկ սրահը, ընդհանրական անդաստակէն կը նշմարուի թեմի գեղարար: Հեռուն, Լոնտոնը մեծութեամբ մեծ է կը նշմարուի: Սեղաններ, բոյսեր, Ասամի կահեր, թէյի սեղաններ: Չափ կողմը՝ մուսիի դուռ: Այ կողմը՝ համաձայն ուրիշ դուռ մը: Ճիշտ մեջքեղը մեծ բազմոց բաւարար:

ԱՌԱՋԻՆ ՅԵՍԱՐԱՆ

ԱՐՄՈՐԻ, ԻՐ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ, ԵՐԼՈՒ ՍՊԱՍԱՆՈՐ

(Արմորի կը մտնէ՝ առջեւէն երկու սպասաւոր, ետեւէն քարտուղարը:)

ԱՌԱՋԻՆ ՍՊԱՍԱՆՈՐԸ.— Հարցուր Պարոնին թէ այս դահլիճը պիտի յարմարի՞ իրեն: Կարծեմ անգլիներէն չի գիտեր: ԵՐԿՐՈՐԴԻ ՍՊԱՍԱՆՈՐԸ.— Ես պիտի հարցնեմ թէ բան մը կ'ուզե՞ն:

ԱՌԱՋԻՆԸ.— Ո՛չ, զանոնք առանձին թողունք: (Կ'ելլէ:)

ԵՐԿՐՈՐԴԻ.— Ահա այն սրահը, զոր հեռաձայնով ձեզի համար պահելին պահանջած էիք:

ԱՐՄՈՐԻ.— Լաւ: Եթէ զիս հարցնող կամ թերեւս շատ մը հարցնողներ ըլլան... Պ. Արմորի անունով, ուղղակի ներս հրամցուցէք: Կը հասկնա՞ք:

ՍՊԱՍԱՆՈՐԸ.— Շատ լաւ, Պ. Արմորի: Ուրիշ հրաման մը:

ԱՐՄՈՐԻ.— Ուրիշ ըսելիք չունիմ:

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ.— Արդեօք քիչ մը անպատշաճ չէ՞, սիրելի վարպետ, այս ժամադրութիւնը հոս՝ Կրինուի ընկերիդ: Ինչո՞ւ Լոնտոնի մէջ տեսակցիլ չուզեցին:

ԱՐՄՈՐԻ.— Ստիպուեցայ այս ժամադրութիւնը ընդունելու, բարոյական պարտականութիւն սեպեցի, հաւատացէք: Ձեզ Բարիզէն կանչելուս պատճառը, բարեկամս, Բարիզի մէջ առկա ինքնաշարժ գործերու վրայ տեղեկութիւն տալու համար չէր միայն: Որքան ալ ծանր ըլլային ձեզի յանձնած գործերս... ժամանակ ունէինք: Հիմա որ այս պանդոկին սեմէն ներս մտած ենք՝ ա՛յ չենք կրնար ետ դառնալ, հիմա որ ա՛յ չես կրնար առարկութիւն ընել և ո՛չ ալ իմաց տալ Տիանէթին: Նոյնիսկ եթէ բանաւոր պատճառներ ըլլան, կրնամ հիմա օրտաքաց խօսիլ քեզի:

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ.— Ի՞նչպէս, կ'ենթադրէք թէ ձեզ պիտի մատնեմ, և Օր. տը Շարանսին լո՛ւր տամ:

ԱՐՄՈՐԻ.— Ո՛չ, բայց գիտցէք որ բաւական տաղնապաներ անցուցի: Եթէ մեզ հալածեցին, հետապնդեցին և եթէ Բարիզէն այնքան դժուարաւ խոյս տուինք առջի օրը, պատճառն այն էր որ սենեկապանուհիին անգաղտնապահ գտնուեցաւ, թէեւ իր վրայ լիակատար վստահութիւն ունէինք: Սիրահարը զինք կը լրտեսէր: Խոստացած էր մարդու բան չըսել, բայց իր սիրահարին իմացուցեր է մեր փախուստը: Սիրահարն ալ իր տարփուհիին մեկնելը չուզեւ: Ընդհանրապէս, անանուն նամակներու միջոցով մեր կարելուն համար, անյաջողութեան մատնել փորձեց: Յաջողութիւնը անյաջողութեան մատնել փորձեց: Յաջողութեան գրէթէ: Ահռելի՛ բան... Ի՞նչքան վախճանք: Վերջապէս՝ քիչ մը ձախողած այս փախուստէն ի վեր, կասկածներու և անձկութեան մէջ եմ: Ներքեք, որ աւելի յարմար դատեցի այս ժամադրաւորը հասնելէ ետքը միայն ձեզի իմացնել պատճառը: Շատ նեղութիւն կրեցի Տիանէթէն գաղտնի պահելու... Նստեցէք... Ձէի կրնար ժամադրութիւնը մերժել, և զիտէ՞ք թէ ինչու... օրովհետեւ, երէկ, Կապուտն տը Շարանսի կողմէ Ստիպուա պանդոկը ղրկուած

երկու վկաներուն յայտարարեցի թէ պիտի չմենամարտիմ։
ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ.— Ի՜նչպէս, երկու վկայ... Զեզ մե-
 նամարա՞ր հրաւիրեց... և այն ալ օտա՛ր հողի վրայ։

ԱՐՄՕՐԻ.— Եւ մերժեցի մենամարտը։

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ.— Լաւ էք ըրեր։

ԱՐՄՕՐԻ.— Կարճ պատասխան մը տուի... Իրաւ ալ
 չեմ կրնար մենամարտիլ, չեմ կրնար՝ Տիանէթին պատճա-
 րով, դար կը պաշտեմ, այնքան որ բառ չեմ կրնար, գտնել
 ձեզի բացատրելու... Ո՛չ ընտանեկան տոռամ մը ունենալ
 կ'ուզեմ, և ոչ ալ կ'ուզեմ սպաննուիլ, յայտնի բան է...
 Տիանէթ իմ կեանքիս պէտք ունի, ինծի ներկի չէ հիմա
 վտանգի ենթարկել անձս։ Բայց, այս առերեսութիւն վատու-
 թիւնը, որ՝ ըստ ինքեան՝ կորովի վարմունք մըն է, գիտէք
 թէ ծանրակշիւ բան է։ Վերջապէս մերժեցի մենամարտիլ և
 բացէ ի բաց դրուցեցի պատճառը։ Հիմակ ալ ժամադրութիւն
 մը խնդրած են, ինձմէ բացատրութիւն մը կը պահանջեն։
 Առաջին անգամ մտածեցի առ ալ մերժել, բայց վերջը յար-
 մար դատեցի ընդունիլ... Միշտ ամէն բանէ խոյս տալով
 վատութիւն ըրած պիտի ըլլայի։

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ.— Բայց, ձեզի դրկուած նամակին ի-
 մաստը այնքան անորոշ, այնքան երկղումի է որ չէք գիտեր
 նոյն իսկ թէ ձեզի ներկայանալիք անձը ո՞վ է... Յիմար
 յանդգնութիւն մըն է առիկա։ Զէի գիտեր թէ հոս պիտի
 դան ձեզ գրգռելու։ Եթէ գիտնայի, ձեզի խորհուրդ կու-
 տայի մերժել այս ժամադրութիւնը՝ որ իբր թէ լազաղա-
 սիրական բնոյթ ունի։ Անշուշտ, չեմ կարծեր թէ թակարդ
 մը լարած ըլլան, բայց ի՜նչ, գիտէք թէ ո՞վ պիտի կլէ
 դէմերնիդ։

ԱՐՄՕՐԻ.— Բարեկամս, ամէն ենթադրութիւն կա-
 րելի՛ է։ Հայրը, եղբայրը, երկուքը միտախն... վկաներէն
 մէկը թերեւ... Այս վարկածներէն ամէնուն վրայ ալ
 խորհեցայ, ամէնուն ալ, նոյն իսկ ամէնէն վտանգաւոր-
 ներուն։

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ.— Սիրելի՛ վարպետ, պէտք է նախադ-
 ղուչական միջոցներ ձեռք առնել։

ԱՐՄՕՐԻ.— Ես ալ այդպէս կը մտածեմ, և ատո՛ր հա-
 մար է որ սոս երկու նամակները ձեզի յանձնել կ'ուզեմ...

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ.— Ինչպէ՞ս։

ԱՐՄՕՐԻ.— Առէք սա նամակները, և ա՛լ չվիճաբա-
 նինք։ Կը փութամ ձեզի բռնի թէ ողբերգական տեսարան
 մը պիտի չանցնի։ Խօսակիցս ո՞վ ալ ըլլայ, և կը կարծեմ
 թէ նոյն ինքն եղբայրը պիտի ըլլայ, ծայրայեղութեան չի
 պիտի դիմէ։ Կը յուսամ թէ ներկայ դրութեանս անկեղծու-
 թիւնը և իմ արարքս վճռական ու ջերմագին խօսքերով
 արդարացնելու փութկոտութիւնս բաւական պիտի ըլլան
 հանդարտեցնելու զիրենք։ Սակայն և այնպէս՝ պէտք է
 նախազգոյշ ըլլալ ինչպէս կ'ըսէք... Մտիկ ըրէք... եթէ
 դժբախտութիւն մը պատահի, եթէ այդ գալիք մարդը զիս
 սպաննէ... անաւասիկ նամակ մը Տիանէթի համար...
 Ամէնէն զգուշաւոր եղանակով կը յանձնէք իրեն... Ո՛չ,
 ո՛չ, բառ մը անգամ մի՛ ըսէք, սիրելի բարեկամս... Թողէք
 որ չարունակեմ... Միւսը նօտարի ուղղուած է... Աւելի
 ուշ կը յանձնէք առիկա։

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ.— Պարոն Արմօրի, ասկէ աւելի դժողակ
 յանձնարարութիւն չըլլար ինծի համար և անշուշտ, քիչ մը
 ետքը, Սալուս պանդոկին մէջ ձեզի պիտի յանձնեմ այդ
 երկու նամակները։ Եղական հաճոյքը պիտի վայելինք, զա-
 նոնք ջերմոցին մէջ վառելու... Ահա՛...։

(Ա. Կողմի դուռը կը բացուի։ Արքայ Ռու ցեռն կը մտնէ։)

Բ. ՅԵՍԱՐԱՆ

ԱՐՄՕՐԻ, ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ, ԱՅԲԱՆ ՌՈՒ

ԱՅԲԱՆ (Ներկայանալով).— Պ. Աբբայ Ռու:

ԱՐՄՕՐԻ.— Դո՛ւք, Պարո՛ն Աբբայ: Կը յիշեմ թէ ձեզ տեսած իմ Շարանաներուն տունը, այո՛... Մինա՞կ էք:

ԱՅԲԱՆ.— Խնդիր չէ, Պարո՛ն... Ես էի ձեզմէ ունկընդրութիւն մը խնդրողը:

ԱՐՄՕՐԻ.— Շատ լաւ, ձեր տրամադրութեան տակ եմ: (Քարտադարին ձեռքի սեղմելով եւ նշանակալից ժպիտով մը ցած կետրով խօսելով) Ցտեսութիւն, սիրելի բարեկամ, կ'ուզէի որ հոս ըլլաք այս դուռը բացուած միջոցին, որպէս զի վկայ մը գտնուի: Հիմա, կ'ենթադրեմ թէ հանգարտեցաք: Քիչ մը ետքը կը տեսնուինք...

Քարտադարը կ'ելլէ: Արմօրի մինակը կը մնայ Աբբային հետ)

.....

Գ. ՅԵՍԱՐԱՆ

ԱՅԲԱՆ Եւ ԱՐՄՕՐԻ

ԱՐՄՕՐԻ.— Բնաւ չէի յուսար ձեզ հոս տեսնել, Պ. Աբբայ... բայց, այնպէս թող ըլլայ... քանի որ ձեզ ղըրկեր են, պատրաստ եմ մտիկ ընելու:

ԱՅԲԱՆ.— Այո՛, Պարոն, իմ ներկայութիւնս ձեզի տարօրինակ կրնայ թուիլ, բայց տարօրինակ չէ իսկապէս: Նախ և առաջ բարեխօսի դեր մը ունիմ: Իմ պարտքս է որ կատարեմ հանդէպ ընտանիքի մը, որուն հետ սերտիւ կապուած եմ: Երէկ չուզեցիք լսել բռնութեան և արիւնի ձայնը... Շատ լաւ ըրիք: Այդ է իմ քահանայի կարծիքս, և արդէն այդ կարծիքը կը փութամ յայտարարել թէ հաւանութեան արժանացած է նաեւ այն վշտահար ընտանիքին:

կողմէ, որուն թարգմանն եմ այս պահուս...: Բայց իբր քահանայ մի՛ նկատէք զիս: Քահանայական հաղուտս այստեղ մասնաւոր նշանակութիւն մը չունի: Զիս բարեկամ նկատելով, ամէնէն անձնուէր բարեկամը, նաեւ ամէնէն չէզոք, ամէնէն խաղաղասէր բարեկամը, զոր իրենց չըջանակին մէջ կրնային ընտրել Շարանաները...

ԱՐՄՕՐԻ.— Բան մը հարցնեմ, Պ. Աբբայ: Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ Լոնտոն կը գտնուիք: Կը կարծէի թէ կասողն ուր Շարանաը պիտի գար ինծի հետ խօսելու, կամ հայրը: Բայց ձեր ներկայութիւնը զիս կը զարմացնէ:

ԱՅԲԱՆ.— Կը կրկնեմ Պարոնին թէ այդ կէտը ձեզի համար նշանակութիւն չունի: Զեր ետեւէն եկան, ձեզ ղըրտան... Զեզի ի՛նչ թէ ո՞վ էր եկողը: Պ. Կասողն ուր Շարանա և իր հայրը խնդրեցին որ հետեւին զամ, կրօնական բանս և իր հայրը խնդրեցին որ հետեւին զամ, կրօնական պարտականութիւններս երեսի վրայ ձգեցի, որպէս զի չթեւրանամ այս պարագային մէջ, զոր կարեւոր կը դատէր... Այո՛, կարեւոր պարագայ...: Պ. Արմօրի, պէտք է որ ձեզի խօսիմ, և երբ իմ ըսելիքներս լսէք, կը կարծեմ թէ ա՛յ պիտի չպնդէք ձեր որոշման վրայ, ո՛չ ալ ձեր արարքներուն: Այս է իմ հաստատ համոզումս...

ԱՐՄՕՐԻ.— Եւ ի՞նչ բան ձեզի այդպէս ենթադրել կուտայ:

ԱՅԲԱՆ.— Վիշտը, Պ. Արմօրի, վիշտը...: Օ՛հ, ինծի վերաբերող բաներուն միայն կը խառնուիմ, մի՛ կարծէք թէ Տիկին Արմօրիի համար ակնարկութիւն պիտի ընեմ...: Ներքին կեանքի մէջ, ձեր ուզած կարգադրութիւնները ըրած էք...: Ես հոս եկած եմ միայն ներկայացնելու շարած էք...: (Արմօրի տոբօւմ մը կ'ընէ) կամ, եթէ կ'ուզէք, հերը... (Արմօրի տոբօւմ մը կ'ընէ) կամ, եթէ կ'ուզէք, վիշտը այն ընտանիքին, որուն կապուած եմ սրտանց, և զոր այնպիսի՛ վիշտի մը մէջ ընկղմեցիք, զոր չէք կրնար երեւակայել: Ո՛չ, Պարոն, իրաւ կ'ըսեմ, հաւատացէք որ չէք երեւակայած, եթէ ո՛չ ձեր սիրտը պիտի վարանէր, ձեր սիրտը այս պահուս պիտի ընէր վայրկեանական այն

չարժուճը որ սխալը կը դարձանէ և կ'ուզէ: Եպիսկոպոսն աւարքներուն շատը կը գործուի այն պատճառով որ անոնց հետեւանքները պէտք եղածին չափ լաւ չեն նախատեսուիր, բայց անպատճառ մը որ անոնց պատկերները մեր ուղեղին կը թափափուի կը զգնանք: Կը պաղատիմ, անսպասելի ինքի, զիս ժամանակ ունիք... Ո՛ր եւ է գայթակղութիւն չէ պատահած, կրնաք այս աղջնակը իր ծնողքին վերադարձնել, ձեր Անդրիա փախուստը կրնայ մեկնուիլ իբր գործի համար կատարուած ճամբորդութիւն մը, արդէն յայտնի վկայ չկայ մէջտեղը: Պէտք է, Պ. Արմօրի... այս բանը պէտք է ընէք: Իրենց վշտին ուժգնութիւնը եթէ գիտնայիք, անշուշտ պիտի գիտայիք իրենց վրայ: Խեղճ Տիկին տը Շարանա անհոգի մարմին մըն է դարձեր, բուն բառով՝ կեանք մը, կը սիրէր իր աղջնակը, շատ գորովակցի ու միամիտ սիրով մը կը սիրէր զայն... Անհուն է իր վիշտը: Այդ ընտանիքին բարձր համբաւն ու մինչեւ ցարկ անաղարտ մնացած պատիւը կը վտանգէք: Ընկճուած, փճացած հայր մը մնաց որ զինք համակող այս ծանր ու ողբալի սուգին համար ամէնուն առջեւ ամօթահար պիտի մնայ: Գիտեմ, այո՛, գիտեմ թէ այս ամէնը ձեզի բացատրելու համար զրուցածներս սովորական բաներ կը թուին: Պէտք է իրենց կացութիւնը տեսնէիք... Ըսէք, թէ բնագոյական մղումով մը փախուստ տուիք, ողբերգական տալաւորութեան մը տակ՝ որուն կենթարկուին երբեմն ամէնէն հանճարեղ ու բարձրաստիճան մարդիկ... բան մը որ կը կոչուի գեղեցիկ նշանմը, վասն զի չարիքն ալ իր նսեմ գեղեցկութիւնը ունի, և մտքի մարդիկ միշտ անով հրապուրուած են: Բայց, կայ նաեւ պերճ ու փսիմ գեղեցկութիւնը որ անձնութիւնը արդիւնք է և որ, ինչպէս պիտի տեսնէք, շատ քաղցր, շատ սուրբ ու շատ մեծ յուզում մըն է... Ինչու որ իրենց զաւակը ետ պիտի տաք, այնպէս չէ: Իրենց վշտին անուշտով կը պաղատիմ ձեզի: Պէտք է, Պ. Արմօրի, նուիրական պարտականութեան խնդիր մըն է աս:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ձեր հոգիով ու խղճով, ձեր բոլոր բարեմիտ հաւատքով համոզուած էք թէ վատութիւն մը ըրած պիտի ըլլամ, եթէ ձեր խնդիրքը չկատարեմ: Բայց ես հաւատակը կը խորհիմ, ես կը կարծեմ թէ այդ աղջնակը ձեզի վերադարձնելու վատութիւն պիտի ըլլար:

ԱՔԲԱՅ.— Վատութիւն...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Կատարելապէս: Օ՛հ, իմ յանցանքս չեմ ուրանար: Ենթադրենք թէ շատ գէշ վարուեցայ, զարշնչի բան մը ըրի՛ կ'ընդունիմ...: Վարկեան մը անպատճառ մտքէս չեմ անցըներ, ու զրէք ըսածիս, արդարացին ալ մարդը, որուն պարտականութիւնը կ'ընկճուի՝ իր գործովն մղուած և չեմ ուղեւ պնդել թէ մեր կիրքերը բացարձակապէս ազատ են... Ո՛հ, սիրեցի՛, ատ է իմ չքմեղանքս, բայց չքմեղանք է միայն: Իսկ այս պահուս յանցանքը գործուած է և ա՛յ չի դարձանուիր: Հիմա անոր հետեւանքները միայն է և ա՛յ չի դարձանուիր: Հիմա անոր հետեւանքները միայն է և ա՛յ չի դարձանուիր: Երբ, ատանց կասկածելու, կը պատկերանան մեր առջեւ: Արդ, ատանց կասկածելու, վասն զի կասկած անպատճառ չունիք, այնքան մեծ է ձեր հաւատքը ձեր սեփական բարոյական մասին, որ ատանց կասկածելու եկեր էք ինքի ստորնութիւն մը առաջարկելու...: Ես հիմա, ուրիշ պարտականութիւններ ստանձնած եմ, Պ. Արեւայ, ուրիշ պատասխանատուութիւն մը՝ հանգէպ այս փոքրիկ աղջկան, հանգէպ այս ընտանեկան նոր յարկին...: Մի՛ ցնցուիք, այս բառէն, չեմ վախնար, այո՛, «ընտանեկան յարկ» ըսի...: Հիմա հոգիի և ճակատագրի բեռ մը ունիմ վրաս, և ի՛նչ տեսակ հոգիի, ի՛նչ դիւրարեկ ճակատագրի: Այս պատասխանատուութիւնէն փախչելով է որ ստորին և կեղծաւոր մէկը պիտի նկատուիմ: Այո՛, յանուն այն սկզբունքին, զոր կը դաւանիք ու կը փառաբանէք խորանին առջեւ, այն սկզբունքը, որով երկու էակներ զիրար սիրելով նուիրական յանձնառութիւն մը կը ստանձնեն, որուն հետեւանքները կ'ընդունին, յանուն այդ սկզբունքին, ես իրաւունք չունիմ իր անցեալ կեանքին վերադարձնելու մանկամարդ աղջիկ մը որ այլեւս այն վիճակին մէջ չէ որ

կարող ըլլայ՝ նոյն կեանքը ապրել և ո՛չ ալ անոր հպատակել: Այժմ ես պաշտպանն եմ սրտի մը և ուղեղի մը, զորոնք ես հրահրեցի, և որոնք վստահ եմ թէ ա՛լ չեն կրնար բաժնուել: Ա՛հ, եթէ այդ վստահութիւնը չունենայի, այն ատեն խնդիրը կը փոխուէր և ես կրնայի իմ սեփական կիրքէս հրաժարել: Միայն թէ՛ հոս խնդիրը փոխադարձ սիրոյ մը վրայ է, որ ձեզի համար գարշելի կրնայ ըլլալ, բայց իմ աչքիս՝ անհունապէս բարձր է... Այո՛, խեղճ աղջնակը, ե՛ս պիտի պաշտպանմ զինքը՝ իրական դժբախտութեան դէմ, որուն պիտի մատնուէր, եթէ զինքը լքելու չափ վատ ըլլայի, պիտի պաշտպանեմ, այո՛, վիշտի, ձանձրոյթի և անձնազրկումի դէմ: Կը վախնամ՝ իրեն համար յոռեգոյն հաւանականութիւններէ, նոյն խել մահէն... ո՛հ, կը տեսնէք որ հպարտ եմ...: Զինքը պիտի պաշտպանեմ ամէն բանի դէմ և երջանիկ պիտի ընեմ, Պ. Աբբայ, զինքը դուարթ, քաջատոյժ պիտի պահեմ... զինքը փրկել կ'ուզեմ և ոչ թէ յանձնել...: Այս պաշտպանութենէն զիս ո՛չ մէկ բան ետ պիտի կեցնէ, և լա՛ւ ըմբռնեցէք, Պ. Աբբայ, խիղճովս կը յայտարարեմ թէ այսպէս վարուելով՝ պարկեշտ մարդու գործ մը ըրած կ'ըլլամ: Ես ալ իմ կողմէ կ'ըսեմ թէ պարտականութեան խնդիր է այս...: Յանուն այն բարոյականին, որուն բացարձակ հաւատքն ունիք և որ ձեզ կը կուրցնէ, դուք պարզապէս վատութի՛ւն մը գործել պիտի տաք ինծի...: Վասն զի այդ աղջնակը ձեզի յանձնելն է վատութիւնը...:

ԱՅՅԱՅ.— Գաղափարներու և համոզումներու ուղկիանոս մը մեզ իրարմէ կը բաժնէ, Պարո՛ն...: Կը հասկնա՞ք թէ ձեր պահանջածը՝ իրապէս՝ բազմակնութիւնն է...: Այս մասին Վիճարանիլ անգամ չեմ ուղեր, բայց ներեցէք որ պարզապէս հաստատեմ թէ ձեր քարոզած այդ բարոյականով անիշխանութիւնն է որ ծայր պիտի տայ...: Այդ գաղափարներով ընկերութեան հիմը կը քանդէք:

ԱՐՄՕՐԻ.— Սիրոյ սկզբնաւորութիւն է ան...:

ԱՅՅԱՅ.— Պէտք է իր դարուն և իր ժամանակին հետ ապրել, Պարո՛ն...: Ապագային մարդը չենք մենք, ներկային մարդն ենք, և պէտք է հպատակինք անոր բարքերուն, սովորութեան և օրէնքին... (Ժպտելով) սիրելի պա-

ԱՐՄՕՐԻ.— Կը գնահատեմ ակնարկութիւննիդ: Բայց տարօրինակն այն է որ ընկերութեան վրայ կը խօսիք, իբրեւ անոր ներկայացուցիչը: Դէ՛հ, Պ. Աբբայ, դուք ինձմէ աւելի օտար էք ընկերութեան, դուք որ ընկերական պարտաւորութենէ խոյս տուած էք: Եթէ ես լիովին հետեւած եմ սիրոյ օրէնքին, դուք ուրացած էք զայն, և ընկերութեան համար, երկուքն ալ մէկ է, մանաւանդ ձերինը յոռեգոյնն է:

ԱՅՅԱՅ.— Կը սխալիք: Իմ ամուրիութիւնս ընկերութենէն օտար վիճակ մը չէ: Գոնէ ոչ ոքի կը փնտսէ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Օ՛հ, օ՛հ, կը տեսնեմ որ անհատականութեան կատաղի պաշտպան մըն էք, սիրելի Աբբայ, բայց որքան ալ ծայրայեղ ախոյեան մը երեւաք արդի կեանքին, կը յուսամ թէ լրջօրէն պիտի չյաւակնիք ըսելու որ ընկերութիւնը ներդաշնակութեան մէջ դրած է սիրային խնդիրները և թէ ամէն բան կարգին է գերազանցապէս: Ահա իմ հրապուրելի հանգամանքս, ճշդիւ կը համապատասխանէ պարագային: Թող չեն տար որ, իմ ուղածիս պէս, խղճիս ճամբուն հետեւիմ: Միթէ լաւագո՞յն է զոհել այս խղճիս ճամբուն հետեւիմ: Միթէ լաւագո՞յն է զոհել այս խղճիկը քան սկզբունքը: Ո՛հ, ո՛հ, իմ ձեռնհասութեան հաւատացէք, ե՛ս օրէնքը լաւ ուսումնասիրած եմ...: Ընկերութիւնը դեռ չէ գտած սիրոյ առեղծուածին լուծումը:

ԱՅՅԱՅ.— Ո՛հ, կրօնքն է որ...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ո՛հ ալ կրօնքը վերլուծած է զայն, վասն զի սիրոյ հիմ դրած է մեղքը, և ատիկա աններելի սխալ մըն է և անոր հետեւանքները անհաշուելի եղած են: Այդ է պատճառը որ այս վայրկեանիս զիրար չենք հասկնար, ո՛չ դուք, ո՛չ ես, և դուք վատութիւն կը սեպէք ինչ որ ես քաջութիւն կը կոչեմ...:

ԱՅԲԱՅ.— Դիւրագին քաջութիւն մը որ աղէտներն ու աւերները կը բազմապատկէ: Դոյզն ջանքով մը ձեռք բերուած քաջութիւն...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Որքա՜ն սխալ...: Ես իմ ճամբէն կը քահմ, դէպ ի մեծ աւերները, Պ. Աբբայ, Հոս եկեր էք ուրիշ աւերներու վրայ խօսելու, այդ վշտահար ընտանիքին կրած աւերներուն...: Ինչպէս կ'ըսէք դուք: Սակայն ատոնք անձնասիրութեան աւերներ են, յարգելի պայմանագրութիւններու կրած վնասներ, որոնք, սակայն, ո՛ր եւ է հաստատուն երջանկութիւն չեն կրնար քանդել: Կ'ընդունիմ թէ այդ մարդիկը շատ ազդուած են, բայց իրենց ձեռքն է աղջիկը չկորսնցնել...: Մտային վերաւորանքներ պիտի զգան, բայց կրնան ատոնց իշխել...: Այդ ցաւը ոչինչ է, ոչինչ բաղդատմամբ այն վշտին, զոր պիտի զգայ այս էակը, եթէ զինքը լքեմ: Կը կրկնեմ, պէտք է որ մեծադոյն աւերներու կողմը երթամ:

ԱՅԲԱՅ (որ բանի մը վայրկեանէ ի վեր դժուարաւ կը գտնէ ինքզինքը).— Մեծագոյն աւերներուն...: Խոստացայ որ բերանս չտանեմ Տիկին Արմօրիին անունը...:

(Լուսիւն, Արմօրի սխուրեամբ կը նստի լսելով այս անունը, զոր առաստանց Աբբայն: Խօսելու շեշտ փոխելով):

ԱՐՄՕՐԻ.— Այո՛, Պ. Աբբայ, կի՛նս, խեղճ կինս...: Ահա միակ աղէտը, անհո՛ւն աղէտը, և սէրն ալ, ահա կը տեսնէք քանդիչ կարողութիւն մը ունի, և որ իր ամէնէն խղճալի կողմն է: Ահ, դժբախտ կին: Մէկ սիրոյն համար սոոյզ եղածը միւսին համար ալ սոոյզ է...: Երկու ընտանեկան յարկերը կշիռին մէջ են...: Ահ, սոսկալի՛ կշիռ: Եւ ի՞նչ անհղ է մտածելը՝ որոշելը թէ նմարին ո՛ր կողմը պէտք է ամէնէն աւելի ծանր կշռէ: (Ճիշտ մը ընելով) Ներեցէք, սակայն, որ ըսեմ թէ ամէն մարդէ աւելի ե՛ս կրնամ գնահատել թէ երկու աղէտներէն ո՛րն աւելի ծանրակշիռ է: Կինս կը ճանչնամ, կորովի կին մըն է...:

ԱՅԲԱՅ.— Օհ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Այդ ձիւրքը շահագործել չէ դիտումս, հաւատացէք, անորդ բան է ատ: Կը հաստատեմ: Կը բաղդատեմ երկու աղէտները և կ'ըսեմ, կինս պիտի տառապի...: Բայց պիտի ապրի: Մինչդեռ, միւսը, իր նախընծայ սիրովը, անօգնական սիրովը կեանքը կ'անգիտանայ, իր նորածնի սիրովը...: Ո՛հ, անհղ է նորաթիթի՛ սէրը... Ո՛չ, իմ ճամբիտ պարտքս է այս յարկին կողմը հակել: (Հաստատմամբ ձեռք սեղանին կը զարնէ, իբրեւ թէ անգամ մըն ալ իր որոշումը շեշտելու համար) Բնականաբար չէք հաւատար: Դուք որ եւ է կապանքէ ազատ էք...: Անկախ ապրողները փոքրամասնութիւն կը կազմեն, մեր ամէնէն ուղիղ արարքները ի հարկէ յիմարութիւն կամ ոճիր կը կը թուին անոնց որ գաղափար չունին տնոնց վրայ:

ԱՅԲԱՅ.— Այդ փոքրամասնութիւնը անկարելին կը պահանջէ և բարեբախտաբար պիտի մնայ անաղիքի...: Զիս պիտի չմղէք անշուշտ անօգուտ ու զիւրասաց պերճախօսութեան գեանին վրայ: Այդպէս առաջադրած եմ...: Պարզութեան հետամուտ եղայ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Բայց ո՛չ, Պ. Աբբայ, ինչո՞ւ մենք մեղմէ ամէնանք. մեր ըրածը բեմական պերճախօսութիւն չէ, ո՛չ ալ դատական, թէեւ կրնայինք ընել իբրեւ վաղեմի ախոյալներ, աշխարհի հնագոյն դարերէն ի վեր իրարու հանդիպած ենք: Ես ազատ խորհուրդն էի, դուք՝ հաւատքը...: Բայց հոս՝ տեղի կուտանք, (շատ պարզօրէն) և այլեւս կ'ըլլանք քարոզիչները մեր պաշտպանած հոգիներուն:

ԱՅԲԱՅ (վայրկեան մը խորհրդածելէ ետք՝ զլիսարկը առնելով).— Ուրեմն, ո՛ւր որ ես անյաջող մնացի, թերեւս ուրիշներ կրնան յաջողիլ...: Ճիշդ է, ես խնդրեցի և խօսեցայ միայն իմ սիրածներու անունով և անոնց շահուն համար:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ի՞նչ գեղեցիկ են ձեր այդ խօսքերը...: Աւելի գեղեցիկ խօսք չի կրնար ըլլալ...: Մեր սիրելիներուն շահը...: Աւանդ... (մտքը հաւաքեմ մը կ'արձակէ, յետոյ Աբբայը...):

բային կը նայի, եւ զողջոջ ձայնով) Բաժնուինք, Պարոն
Աբրայ, այն բոցը որ զիս կը յուզէ, այն սէրը որ ինծի կը
հրամայէ, ձեզի անծանօթ է և անծանօթ պիտի մնայ: Մի՛
փորձէք դատել լսան մը, զոր ուրացած էք և որուն գեղեցի-
կութիւնը ձեզմէ իսպառ ծածկուած է: Այս պայքարին մէջ
դուք անզոր կը մնաք: Հոսկէ մեկնած ատեննիկ խորհեցէք
միայն թէ այս դուռը չկրցաք շարժել, և այդ անոր համար
որ անոնց ետին ձեզի համար արգելուած գանձեր կային...:

ԱՐՔԱՅ.— Իմ գանձերս ինծի կը բաւեն և անոնց գե-
ղեցկութիւնը աւելի չողջողուն է...: Ձեր յիշած գանձերը
հպարտ ու մենասէր չողով մը կը փայլին... Իսկ իմիններս
որ արեւով կը չողջողան աւելի համատիրու և փրկարար
սիրով մը:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ա՛յ, բաւական է, Պարոն Աբրայ: Ամէն
մարդ սիրոյ վրայ իր մարդկային կամ սաստուածային ըմ-
բռնումը ունի...: Անոնք անգրգուշի համոզումներ են:
Պացէք այդ մարդոց և ըսէք թէ ձեռք անցուցած որսս
ձեռքէ չեմ հաներ:

ԱՐՔԱՅ (Լուսբեցե ետք)։— Ինծի կը մնայ երթալ ի-
մացնել Շարաններուն՝ իմ դիմումիս ձախողանքը...: Ո՛հ,
մենք իրարու դէմ ելլելու սահմանուած չէինք, ստոյգ է,
բայց կայ միշտ քառուղի մը, ուր ամէնէն այլադան ճամ-
բաները իրարու կը հանդիպին: Վշտի քառուղին է ան:
Այս դիմումիս ելքին վրայ մեծ յոյս չէի դրած, ուստի միայն
աղաչանքներով շատացայ: Այս չէ իմ տեղս, ինչպէս ըսիք,
և ատիկա ըսելով՝ անգիտակցաբար կոչ ըրիք իմինէս տար-
բեր ձայնի մը, այն ձայնը, զոր պարտէինք լսել, զոր
պարտիք լսել...: Ներեցէք որ ես քաշուիմ անոր տեղ տա-
լու համար...:

ԱՐՄՕՐԻ (Մտանոցութեամբ)։— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք: Ո՛-
րո՞ւ կ'ակնարկէք:

ԱՐՔԱՅ (Եւ կողմի դուռը բանալով)։— Սա նրբանցքին
խորը գանուռը անձին որ իմ մէկ նշանիս կը սպասէ ներս

մտնելու համար...: Մնաք բարով...: (Նշան մը կ'ընէ եւ
հանի մը երկվայրկեան կը մնալ սեմին վրայ: Յետոյ նամբայ
կուտայ Տիկին Արտօրին) Մտէ՛ք, Տիկին... կը մաղթեմ որ
ինձմէ աւելի բախտաւոր ըլլաք:

(Աբրայ կ'ելլէ)

Դ. ՅԵՍԱՐԱՆ

ԱՐՄՕՐԻ, ՀԱՆՆԻ

ՅԱՆՆԻ.— Բարե՛ւ, Մարտէլ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Դո՛ւն ալ... Դու՛ն ալ հոս, խեղճ Ֆաննի:

ՅԱՆՆԻ (Արթուրի մը կրքնելով)։— Կը կարծէի թէ քեզ
տեսնելով աւելի ուժ պիտի ստանամ, բայց... այնքան մեծ
է յուզումս որ...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Այո՛, ես ալ սաստիկ յուզուած եմ: (Պան
մը կը մնան անխօս, կոկորդնին սեղմուած, մեկ մեկէ հեռու)
Արդ, քանի որ ձեռքդ ալ չես կարկառեր... նստէ՛... սա
բազմոցին վրայ:

(Մեջեղի բազմոցը քաղցրութեամբ ցոյց տալով: Ֆաննի
կը նստի: Լուսբեցե)

ՅԱՆՆԻ.— Ինծի չէի՛ր սպասեր... չէիր կարծեր թէ ես
ալ հետերնին էի, և մտածեցիր անշուշտ թէ աս գործը ո՛ւր
պիտի յանգի: Ձեռ գիտեր թէ որքան հոանդով կը հետա-
պնդենք քեզ: Այնպէս չէ՛:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ո՛հ, շատ դիւրին է գիտնալ ատիկա, բայց,
միւսները... Ի՞նչ հոգս է: Մի՛նակ քու վրայ կը մտածեմ,
Ֆաննի...:

ՅԱՆՆԻ.— Ձե՛մ հաւատար: (Նրեսին ֆողը կը հանէ: Ի-
բար կը դիտեն) Մինչեւ հոս եկայ... Ի՞նչ յողմութիւն կը-
րեցի... Բայց ոչ թէ քու վախցած պարագայիդ համար:
Ո՛հ, լաց ու կոծի տեսարան մը չպիտի պարզեմ... այդ քանը

Կրքեր տեսած չես ինձմէ, տախիա պիտի խոստովանիս ար-
դար ըլլալու համար, այնպէս չէ՞: Հիմա որ կը պատապիմ,
հիմա որ ամէն բան խորատկուած է, հիմա որ կ'ինքերուն
ամէնէն դժբախտն եմ, նորէն լալս պիտի չտեսնես... Ի-
բաւ, առաջին մտածումս եղաւ վրէժ լուծել, անոնց միանալ
հոս գալու և վրայ լուսանքներ թափելու: Անցեալ օր այն-
քան վատթեմամբ տունէն մեկնեցար որ նախադգուշութիւն
մը, պզտիկ փափկանկատութիւն մը անգամ ձեռք չառիր:
Ես ալ անոնց հետեւեցայ... բայց ո՛չ արցունքս պիտի
տեսնես, ո՛չ ալ գայրոյթս, այո՛, ո՛չ ալ գայրոյթս, Մար-
տիկ ինկած՝ կը պաղատիմ քեզի, և վիղէդ կը կախուիմ:
Չե՞ն մտածեր թէ ամէն բան պիտի փրկեմ, մէկ հարուածով
գործը պիտի փրջացնեմ: Ո՛չ, ո՛չ, ճամբորդութեանս միջո-
ցին խորհրդածեցի և հանդարտեցայ: Իմ ցաւս քեզի պիտի
չյայտնեմ: Ասոր համար ալ սա մենաւոր տեսակին չորս
պատերը կը բաւեն և շատ աւելի կ'արժեն:

ԱՐՄՕՐԻ.— Գիտեմ որ ստորնութեան չես գիջանիր,
Ֆաննի, ո՛չ մէկ նուստութիւն, նոյն իսկ փշտիղ մէջ...
ՖԱՆՆԻ (Տխուր ժպիտով մը).— Լաւ ձիւրքեր միայն ու-
նիմ, այնպէս չէ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Այո՛, անշուշտ, այդպէս կը խորհիմ, բո-
լոր ուժովս կը խորհիմ...

ՖԱՆՆԻ.— Ցաւալի է որ միայն կը խորհիս, միայն
մտքէդ կ'անցընես: Իրօք ալ շատ ընտիր ձիւրքեր ունենալուս
կրնաս հաւատալ, բայց ասոր համար գոնէ քիչ մը զիս
չես սիրեր:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ֆաննի, եթէ համարձակէի միտքս պար-
զել, եթէ համարձակէի, մինչեւ իսկ պիտի ըսէի բոլոր ան-
կեղծութեամբս թէ...:

ՖԱՆՆԻ (Ուժգնութեամբ).— Թէ զիս կը սիրես... Է՛հ,
ուրեմն, մի՛ ըսեր, քանի որ սուտ խոսած պիտի ըլլայիր:
Ո՛հ, գիտեմ որ ի՛նչ ալ ըլլայ, քիչ մը համակրանք կը տա-

ձեա ինծի համար: Կը տեսնես թէ մինչեւ ո՛ր աստիճան տա-
աջ կ'երթամ: Ո՛վ գիտէ, թերեւս կեանքիդ լաւագոյն օրե-
րուն՝ քիչ մը գորով կը գգայիր...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Անհո՛ւն համակրանք մը, յարատեւ գոր-
վանք մը...:

ՖԱՆՆԻ.— Շատ կարելի է...: Բայց զիս չես սիրած,
Մարտիկ, Կրքեր չես սիրած... (Վարանելով) Ֆիզիքոսդ է:
Ո՛հ, մի՛ բողոքեր, ասնք անա՛նկ բաներ են, որոնց վրայ
ամբողջ տամբ հինգ տարի քերան չի բռնար մարդ... այո՛,
քերան ասնեյ չի համարձակիր՝ զիբաւ հասկնալիք նուստ-
ութեան մը գգացումով, բայց, հիմա, այդ բանը խոստո-
ւութեան մը գգացումով, ինձի ցանկացար ուժ օր,
վանկով ի՛նչ կը կորսնցնեմ...: Ինծի ցանկացար ուժ օր,
ամիս մը գուցէ... կը տեսնես որ տեսողութիւնը կը ճըշ-
գեմ... մեր ամուսնութեան ասաջին օրերուն: Ասկէ աւե-
լի... մի՛, ա՛յդքան միայն: Ինչո՞ւ, աւրելի մը չա՞փ ալ
լին... ո՛չ, ա՛յդքան միայն: Ինչո՞ւ, աւրելի մը չա՞փ ալ
չկայի, աղեղ էի, անմիտ էի, շատեր դարպաս բրած են
ինծի: Ինչո՞ւ: Անարկարութիւն է աս...: Քու ամուսնու-
թիւնդ «բանաւոր ամուսնութիւն» մը եղած է: Իսկ ես... ե՛ս
այնչա՞փ սիրեցի քեզ: Առաջին օրէն՝ իմ Մարտիկս եղար,
ինծի համար տեսակ մը կուռք եղար... կը սիրէի քու գե-
րակշիւթիւնդ, քու փոսքովդ կը հրահրուէի: Հպարտ էի,
երբ քեզի հետ սրահէ մը ներս կը մանէի, իսկ Երջանի՛կ
էի, երբ հոնկէ դուրս կ'երթէիք և երկուքնիս միա միջնակ
էիք: Ո՛հ, շա՛տ երջանիկ էի: (Բազուկները ածուր կողմը
կարկառելով՝ վճռաւ որ մեղապարհի մեծով) Այդ բանը դուն
գիտէիր, այդ մատին անկասկած էիր...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Թող կուտամ որ խօսիս, մտիկ կ'ընեմ,
ինչպէս մարդ մտիկ կ'ընէ իր իսկ գաղափարները, այն գա-
ղափարներ որ կը գաղափարուէ: (Յանկաբաժնով կորովով մը)
Եւ սակայն, սոսոյց չէ բաժող, սիրած եմ քեզ և դեռ կը
յամարիմ քեզ սիրելու:

ՖԱՆՆԻ (Վեհօրեմբ).— Ո՛հ, ո՛չ, Մարտիկ, ո՛չ, և չրկայ
որ բողոքես, ինչո՞ւ որ ասով կ'ազատիմ ես: Ի՛մ բախտս է

որ զիս չես սիրեր... Իմ էութիւնս... եթէ ատոր պատ-
րաստեամ ըլլայի՝ տարիներէ ի վեր, մտաւորանքութեան եր-
կար տարիներէ ի վեր, ո՛վ տարաբախտ, չե՞ս տեսներ որ
այսօրուան խղութիւն իմ մասն պիտի ըլլար, այո՛, մասն՝ ա-
ռանց այլ և այլի: Պիտի չկրնայի տակալ: Ի՞նչ անոնքի բան:
Միջոցն ճիշտ՝ այս կործանումին և այս անանձնութեան,
նոյն իսկ սպասածէս աւելի ուժով կը գիւնադրեմ: Ազէկ որ զիս
չես սիրած, և ճիշտ կրցայ հոս գայ և քեզի խօսիլ այս խաղաղ
չեչտով, գրեթէ հանգարտ, անյեղի: Եւ միթէ աշխարհս՝
ստակալի բաներ պիտի չբռնէ՞ քեզի... բաներ... (Եւ աշ-
խարհիս մէջ, հակառակ անոր որ կ'ազնն գոչու պատկերաւ:
Եւ եթէ զիս սիրէիր դուն, որքան ալ քիչ, կը կարծես որ
հոս գալէս ի վեր նախատինքներ պիտի չտեղադրէր գլխուս
կամ զիս թեւերուց մէջ պիտի չսեղմէիր...:

ԱՐՄՈՐԻ. — Յաննի՛, իմ փափաքս ալ ա՛տ է... Յանն-
նի՛, ունեցած բոլոր կորուստս գալի կը ջանամ, փախնալով
որ մեր զգայնութիւնները կը յորդին... Եթէ ոչ...:

(Ինչի Յաննի՛ շարժում մը կ'ընէ, իսկ ա՛յ՝ ոտքի կ'սկսէ
վերաւերդում պարկեցութեան շարժումով մը):

ՅԱՆՆԻ. — Ո՛հ, այդպէս ըրէ բոկ չուզեցի... Կ'ազու-
չեմ... Դուն ալ զիս լաւ կը ճանչնաս, լայկանութենէ կը
ստեղծ, և ես իմ անձիս այդքան արժէք չեմ տար, ճշմո-
րիտը: Ես ուրիշներուն պէս պիտի չվարուիմ, զիտցած ըլ-
լաս... Իմ վիշտերս կամ քու վատութիւններդ բարձրա-
զաւակ պիտի չշարունակեմ, պիտի ջանամ արժանաւոր կերպով
տանիլ այրիութիւնս:

ԱՐՄՈՐԻ. — Ա՛հ, Յաննի, քեզի պէս հազուադէպ ու
գերբնորի էակ մը աւելի բան մը կ'արժէք քան իմ բնծա-
յածս, դուն արժանի էիր բոլոր երջանկութեանց... Յաննի,
քու առջիկայ յոյսու պարտաւոր եմ և վատեմ եղի՛ր որ եթէ
մանրամասն բացատրութենէ մը խոյս տալ չուզէի՛, բա-
ցատրութիւն որով ո՛ր եւ է օգուտ պիտի չեղէր փաստ

եղի՛ր որ ուրիշ խօսքերով և ուրիշ գիրքով պիտի ելլէի զի-
մացոյ, քան թէ ներկայիս մէջ արտայայտել ջանացածներս,
որոնց կը հարստակիմ իրբեւ հրահանի մը:

ՅԱՆՆԻ. — Բայց ես կը կուսնեմ այլ խօսքեր, հասկը-
ցար, կը կուսնեմ կար: Պարագ տեղը մի՛ յոգնիր: Չքմե-
զանք, հակառակի, անգու աղութիւն, զիս թողելու հարկը,
եւ այլ... Ծառ շնորհակալ եմ... Ես ալ ձեռ կարծիքէն
եւ ի, աւելորդ եւ՝ արտայայտ խօսքեր և դաժմանական ճա-
ւերք, որոնք մանուշակ տեղի ունայն են... Ո՛հ, որոշ ու-
յառակ խօսք պէտք է: (Նուրէն ճակով) Արդ՝ անոնց հետ
մէկտեղ հոս եկայ՝ քեզի մէկ ու միակ հարցում մը բնկու,
անհոգ եղիր, բոկիւրդ այո՛, կամ ո՛չ մըն է միայն... Ար-
դէն զիտեմ ապի՛ք պատասխանող, բայց կարեւոր էր որ
դուն լինիլ բոկս, ա՛նգամ մը քու բերնէդ յետ գայն...:
Կ'երկնում որ այլ պատասխանը տալու պէս ա՛յլ բան մը
չի մնար... շատ պարզօրէն պիտի երթեմ, ինչպէս որ ե-
կայ... Ա՛յնպիսի:

ԱՐՄՈՐԻ. — Խօսէ՛ ուրիշ:

ՅԱՆՆԻ (Յանկարծ վարակելով կցկտու բառերով). —
Դժուար է այլ հարցումն բնկ... Հոյ չէ, քողարկեամ
բառերով պիտի գրուցեմ, դուն կը հասկնաս թէ ի՞նչ բոկ
կ'ազեմ... Տեսներ... չիտակն բոկ ի՞նչ է միայն...:
միջոցն մասն պիտի տեսէ... Կը հասկնաս անշուշտ: Կը կար-
ծես թէ այն սէրերէն է, որոնք ամբողջ կեանք մը կը տե-
ւեն... վերջապէս...:

(Նի չի շարունակէ: Բառեր կը նստին: Կը սպասէ՝
դեմը անձկութեամբ անաւ կողմ ուղղած: Եւկարատեւ լու-
թիւն: Արտի սեղանի մը առջեւ ճիւղած է, մէկ ձեռքով գո-
լար ծածկած: Միւս ձեռքով ալ մեկնաբար շուրջով սեղանին
փայտը):

ԱՐՄՈՐԻ. — Այլ հարցումին պատասխան չկայ: Ի՞նչ
բոկ... Կեանքը շատ երկար է... (Դժուարաւ կը խօսի,
զանգապօրէն և ցած ձայնով) Ասկէ գտա, եթէ յայտնապէս

մատուցող վիճակի գալարացած մարդու մը վիճակին է՝ որ կը
զոհէ նոյն իւր ամէնէն սիրական գործին, ու

ՅԱՆՆԻՍ (↑)

ՖԱՆՆԻ (Շուս արագ եւ աշխեր փակելով)։... Լա՛ւ...
հասկցայ... հասկցայ...։ Ա՛յ բաւական է...։ Քեզի պէս
մարդ մը երբ այդ տեսակ պատասխան մը կուտայ, այսպիսի
վայրկեանի մը, կը նշանակէ թէ ա՛յ անօգուտ է պնդել...։
Արդէն վստահ էի...։ Ո՛րայն ձեւակերպութեան համար էր
հարցնելս...։ Քու խառնուածքդ ունեցող լուրջ եւ խոհուն
մէկը երբ ասանկ սրտում մը կուտայ եւ ամէն բան կը խոր-
ասկէ, ա՛յ ճար չկայ...։ Հասկցայ։ Զիս ոտքի տակ պիտի
աննետ...։ Ամէն բան ոտնակոխ պիտի ընես...։ մեզ ամենքս
պիտի գոհնա...։ նոյն իսկ քու սեփական վիշտդ ալ ոտքի
տակ պիտի տանես...։ Լինցած է...։ (Իր նստած բազմոցին
վրայ մտմինը կը կրկնուողն պէս։ Յետոյ դանդաղ եւ յոգ-
նած ուսերու եւ ձեռքի շաժուումով մը, վերադառնալ կը շփեմ,
շուս պարզօրէն կը կայնի՝ բոլոր ոտքով)։ Ուրեմն, մէկ բան մը
միայն ունիմ քեզմէ խնդրելու...։ միակ բան մը, կը տես-
նե՞ս, բայց տոտր պէտք ունիմ։ (կը դադողայ)։ Եթէ կեան-
քիդ մէջ գէպք մը պատահի...։ չի գիտցուիր, այնպէս չե՞,
ամէն բան կարելի է, չէ...։ Կեանքը պատմութիւններ
ունի...։ Կառքի մը պէս կ'անցնի եւ կը ջախջախէ...։ հի-
ւանդութիւն կայ...։ վերջապէս, սո՛վ կրնայ ազդողային
պատահիլ...։ հազար ու մէկ դիպուածներ...։ քառասունչ ան-
ցուկ ես...։ իսկ անիկա դիտատի է...։ քանի մը տարիէն...։
սո՛վ գիտէ, անհամաձայնութիւն մը...։ վերջապէս, մտիկ
բրէ, եթէ հարկ ըլլայ որ իրարմէ դատուիք...։ (Արագ եւ
յուսահասական ցնցումով մը) կը խնդրեմ միայն որ վստա-
հացուն գիտ թէ ինձի պիտի գտնուիք։

(Մեծորի նախ կը զարմանա, կը դիտէ կիներ, յետոյ աշ-
կերը կը քրչին:)

ԱՐԴՐՈՐԻ.— Օհ, ապա բաներ՝ սրտառնայ, Ֆանինի, վատահ
կրեաա ըլլալ... կ'երգընում, բովանդակ իդճի խալթովս և
սեբ նախկին սիրոյն վրայ կ'երգընում:

(Գառնի մը լառաքիւնի։)

(Պահ մը լսութիւնէ)։
ՅԱՆՆԻԻ. — Եւ, հիմա, հարկ կ'ըլլայ որ այս պզտիկ
խօսքով ապրիմ... Պէտք է, պէտք է, եթէ ոչ՝ կարողամ
կատարել անցնիլ... վիշտի կամուրջը... որքա՜ն ալ երկար
ըլլայ եթէ ոչ, Մարտէ՛լ, կարծեմ, թէ յանկարծ պիտի
մեռնիր... Անի սեւ՝ խաւարակուս պարապը, հոն, դի-
մացս... ծակ մը... պը՛տ... Մինչդեռ այս կերպով, գունդ
այս տպաստմին հետ, որ մը նորէն զիրար տեսնելու գա-
ղախարով... վասն զի ազիտաբեր է, ճակատագրային է,
անոր վտանհ է, վտանհ է թէ զիրար պիտի գանձնը...
և այն ատեն, քաջութիւն պիտի ունենամ տոկայու։ Ամէն
բան մեռած պիտի չըլլայ... հաստատուն կէտ մը պիտի ու-
նենամ, հեռուն... Քեզի համար, թերեւ, ցնորք, բայց
ինծի համար իրականութիւն։ Այդ գաղափարը իմ մէջ պիտի
խաբսխէ, պիտի խորհիմ թէ միասին ձերանանք թերեւ,
թէ քով քովի պիտի ըլլանք երկուքնիս՝ ձերութեան մէջ...
թէ մեր երիտասարդութեան պէս՝ մեր ձերութիւնն ալ պիտի
վայելենք... թէ քու ձեռքերդ իմ ձեռքիս մէջ պիտի սեղ-
մեմ, մեծ ճամբորդութենէն առաջ... Ատով իմ կեանքիս
ալ կարեւորութիւն պիտի տամ... ասով ուս պիտի ունե-
նամ ինքզինքս խնամելու, և անձս պիտի չլքեմ անտու-
թեան մէջ՝ նման անոնց որ խապտ բաժնուած են... որ-
պէս զի որ մը, զիս նորէն գանձելու՞ քիչ մը նմանիմ նախ-
կին զիմագծիս, միասին ապրուած ժամանակի կերպարանքս
գիշերնեմ քեզի։

(Կարգ մը լսութիւն)։ — Ա՛ն,

Արթուր (Գլուխը ձեռքին մեջ առած կուլայ)։— Ահ, Գրիգոր, այդ բոլորը, բոլոր ըսածներդ, անհունապետ վրածակ են...

ԳԼԽԻՆԻ.— Կարեկցութեան բառ մը անդամ մի՛ հաներ
բերնէջ, կ'աղաչեմ, բառ մը անգամ, իմէ ոչ ուժ պիտի
չունենամ որքի կլիկու և երթալու Երիտի ջանամ երեւա-
որքան ուժի տէր պիտի ունենամ: Պիտի ջանամ երեւա-

կայել... որ եւ է բան մը... օրինակի համար թէ աշխարհի չքմանք ընկաւ հառար համարայ երբ եւս կ'ինկր կան... ինչպէս թէրէզ Վիտայր, որուն ամուսինը համարորդութեան մէջ է, շատ հետեւները, երկար տարիներ... Շատ վաշխուշ կերպով կը տական այդ բացակայութեան, չնորհիւ այն գաղափարին թէ... ո՛հ, այդ գաղափարը... Շատ լաւ բրիւր, Մարտի, որ բացայայտ կերպով խնայուցիր միայն: Ան աղէկ է... շատ աւելի աղէկ է: Կրնայիր տակ... մինչդեռ ասանկով նախամեծար կը սեպեմ բոլորովին մէկդի թողուց կեղծ ու պատիւ յայտեր... Այսպէս՝ գոնէ վճռական բան մը կ'ըլլայ... ցնորքներու համար ժամաօրէն ըլլալու տեղի չի մնար, յուսահատութեան, կատաղութեան չնառնալիք մարդ՝ որոնց գէտ վերջի վերջոյ գլուխը կը պատռէ: Իսկոյն պիտի յարմարիմ այս վիճակին... Ո՛հ, արդէն աշտորութեան համակերպելու պատրաստուեցայ... Այս ատու, ինքնիրենս բախ. Վա՛ն, քանի որ Լոնտոն եմ, տախթէն օգտուինք... Եւ Ուէկոմիտայէր գացի, թանգարանները այցելեցի, ազգային թանգարանը պտրտեցայ, ջանացի նկարներով ոգեւորուիլ... Իրաւ որ շատ գիւրին չէր... Շատ մը քաղաքներ միտքս եկան ուր տակէ կտրք ժամանակ պիտի ունենամ այցելելու: Երեւակայէ աշտահետեւ սպրկելիք աստանդական կեանք... բոլոր այն քաղաքները ուր ինծի կը թախթէ զգալիք ամենամեծ ցաւս այն պիտի ըլլայ որ մէկը պիտի հոնենամ, որուն հետագորով իմաց տամ ժամանումս... ինչպէս այսօր չկրցայ ընել... վասնզի աստիճանն անկախ է որ տեղ մը կը հասնիմ երկտող մը չի գրած թէ անկասանց հասցայ, Սիրիլիս:

ՈՐՄՈՐԻ.— Եթէ ուխտած ես միայն յուզիչ խօսքեր ընել, սիրտ ծակող խօսքեր... ա՛հ, լիովին յաջողեցար, Ֆաննի: Այսքանը միայն կրնամ բռնի որ անկարող կը զգամ ինքզինքս գէպերուն ընթացքը փոփոխել, ա՛յ անկարելի է այդ... ձեռքս չէ այդ բանը... բայց, հոգ չէ, օր մը երբ գայ մեր կամքէն աւելի զօրաւ որ այդ անակնկալներէն

մէկը, ա՛հ, քեզի՛ միայն, Ֆաննի, քեզի՛ պիտի գտն իմ բոլոր սրտագեղումովս:

ՖԱՆՆԻ.— Կը տեսնես որ գալուս աղէկ եմ ըրեր: Գիտէի, գիտէի որ մեր զիրար տեսնելէն բարիք մը, օգուտ մը աստիճան պիտի գար... Միւսները հոն կը սպասեն և կը կարծեն թէ մենք հոս զիրար կը նախատենք, իրարու վրայ ծեն թէ մենք հոս զիրար կը նախատենք... մինչդեռ՝ ընդհակառակն՝ մեր լուսանքներ կը տեղանք... մինչդեռ՝ ընդհակառակն՝ մեր միջեւ պիտի գոյացած ըլլայ ոչ թէ մերձեցում մը, այլ տեսակ մը մեղաւկցութիւն՝ ապագային համար... Երբ տեսակ մը մեղաւկցութիւն՝ ապագային համար... Երբ, կուքնուս համար բարիք մը: (Եռանկով մը) Այո՛, այո՛, հոսկէ գուրս կ'ելլեմ քիչ մը լոյսով, սրտի կորովով... Աղէ՛կ է... շատ աղէկ է:

ՈՐՄՈՐԻ (Լալայի վագելով Ֆաննիի կողմը).— Ֆաննի՛, Ֆաննի... ո՛հ, ա՛յ չեմ կրնար հանդուրժել... կը խղզուիմ...

ՖԱՆՆԻ (Իւր բոլոր ետքեամբ Էձկուելով կ'ընդմիջէ).— Ո՛հ, ա՛յ չըլլար, ո՛չ մէկ չարժուտ, բարեկամս, ո՛չ մէկ չարժուտ գէպ ի կողմս, ո՛չ մէկ սխալ չեղաւ, Մարտի... Գիտեմ որ հոգի կուտաս գիտ թեւերուդ մէջ գրկելու... Կը տեսնեմ... վստահ եմ... բայց մի՛ ընէր, կը պաղատիմ քեզի... Չախող չարժուտ մը՝ ընա՛ւ: Մանաւանց այդ համարչին է, զոր իրարու տալու չենք... Ո՛հ, շեռանանք իրարմէ՛ աչս լոյսը կրկնով մեր հոգիին մէջ, աւելի բաւն աչս է: Ա՛յ բաւ մը անգամ մի՛ գրուցեր, աւելորդ է: Միայն բաւ մը, ամենափոքր վիրաւորանք մը չեղաւ մեր բերնէն... բաւ մը, ամենակարգ աղէկ է, աս է գոհացուցիչ եղանակս: Զիմա, քաջասիրտ պիտի ըլլամ, Մարտի... Այդ նակը, չիմա, քաջասիրտ պիտի ըլլամ, Մարտի... Այդ յայտի նշանով, այդ խոստումով քեզի պիտի սպասեմ համարութեամբ և կորովով...:

(Ֆաննիի պա՛սի զանգակը ճնշեցնելու կ'երթայ)

ՈՐՄՈՐԻ.— Ի՞նչ կ'ընես կոր:

ՖԱՆՆԻ.— Իսկոյն իմաց պիտի տամ հօրն ու եղբորը, որ քովի սրահը կը սպասեն անձկութեամբ մեր տեսակցու-

թեան ելքին: Պիտի բռնած թէ մեկնեցար, հետոյս: Հոսկէ՛
 դարս ելիր, քեզի չեն հանդիպիր: Ամէն բան ես կը կար-
 դապրեմ: Խնայիրք ձեռի մը բերելը ինծի ձգէ...: Հիմա կ'ը-
 նաս դիտ թողալ, աներկիւղ...: (Իլուլը վեր կ'առնէ կո-
 բովով եւ աշուրներուն մեջ աքցումքի կարկիւնը կը շողան,
 եւ դեմքին վրայ լուսաւեռ ժպիտ մը կը փայլի): Յետոյ թիւն,
 Մարտէ՛լ: Մ'ըսէ է որ մը... որքան ալ ուշ ըլլայ, ե՛րբ որ
 ուղիս...: Հոն եմ, քեզի կը սպասեմ: Գնա՛ւ բարեկամս...
 գնա՛ւ...:

(Ուղիւ կայնած՝ առանց երեսն հայելու, բրած ճիւղը
 դիմափոխուած՝ Ֆաննի կը մնայ՝ բեւերը կարկառած, լու-
 սաւոյ լուսաւեռներով մը շաղաւորուած: Արտի յանկար-
 ծակի՝ գրեթէ վազելով դուռս կ'ելլէ, իբրեւ մէկը որ դուռը
 լալու կ'երթայ: Մինակ մնալուն՝ Ֆաննի՝ անհաւատ, դիմա-
 գիծերը բիշ բիշ կը բաւնան. իբր թէ կեանքի սովորական առ-
 շայայտութիւնը առնելով եւ քաւորութիւնը՝ բախիծը իր սովոր-
 ական դրօշմը կը վերստնայ:

ՊԱՆԴՈՂԻՆ, ԾԱՌԱՅԻՆ (Մտնելով)։— Զի՛ս կանչեցիր,
 Տիկինն:

ՖԱՆՆԻ.— Քովի պզտիկ սրահը սպասող երկու պարոն-
 ներուն իմաց տուէք... (Ներանցքին դուռը ցոյց տալով) Թէ
 կրնան հոս գալ... իրենց կը սպասեմ:

(Էլը մնայ առանձին, ջանալով ինք իր վրայ խելել)

Ե. ՏԵՍԱԲԱՆ

ՖԱՆՆԻ, ԱՄԷՏԷ՛Ն, ՏԷ՛Ն ՇԱՐԱՆՍ ԵՒ ԿԱՍԻՆՆԻ, ՏԷ՛Ն ՇԱՐԱՆՍ

ԱՄԷՏԷ՛Ն ՏԷ՛Ն ՇԱՐԱՆՍ.— Ի՛նչ, գնա՛ց:

ՖԱՆՆԻ (Պաղ ձեռով մը, խօսակցութեան բօնը փնտռե-
 լով)։— Հիմա գնաց...:

Ա. ՏԷ՛Ն ՇԱՐԱՆՍ.— Ուրեմն...:

ՖԱՆՆԻ.— Ուրեմն... ուրեմն, ա՛յ բան չկայ ընելիք:
 Ա. ՏԷ՛Ն ՇԱՐԱՆՍ.— Ա՛յ, Այդպէ՛ս կը կարծէք...:

ԿԱՍԻՆՆԻ.— Ի՛նչ եղաւ... պատմեցէք: Մեր խօսքը
 քրի՛ք, մեր կողմէն խօսեցա՛ք...:

ՖԱՆՆԻ.— Հարկաւ խօսեցայ. տարակոյտ չկայ: Միայն
 ձեր վրայ խօսեցայ: Պատասխանեց թէ բնաւ հոգը չէ... և
 թէ՛, արդէն պիտի չմենամարտի...:

ԿԱՍԻՆՆԻ.— Ի՛նչ...:

ՖԱՆՆԻ.— Թէ որչա՛ծ է վերջնապէս ու վճռականապէս
 մերժել ամէն զրգոյի վարմունք, ամէն դիմում և նախա-
 յարձակում...: Այստեղ...: Տեսնա՛ք ինչ որ կ'ուզէինք
 տեսնել: Կը մնայ հիմա ես դառնալ... Բարիդ, և կարելի
 եղածին չափ չա՛ւտ:

Ա. ՏԷ՛Ն ՇԱՐԱՆՍ.— Ե՛տ դառնալ... իրա՛ւ... այդ է
 ձեր կարծիքը:

ՖԱՆՆԻ.— Աւա՛ղ, աւելի ի՛նչ կրնանք ընել: Ամէն
 միջոց սպասեցաւ ինչի՛ք կը նմանի արդէն ըրածնիս, նուա-
 զախաղի (Վազմիլ) չմէջ եղած հարսնիքի...: Կը տեսնէ՛ք
 կաղնի կաղ քաղող հարսնեւորներու խումը մըն ենք, կար-
 ծեա, որ մարդու մը և կնոջ մը հետեւէն կ'երթանք...:
 Բարեկամներս, ուրիշ ընելիք չմնայ, ա՛յ տեսներնիս դառ-
 նա՛նք, անդարմանելիին համակերպինք և այնպէս ընենք
 որ ծիծաղելի չըլլանք:

Ա. ՏԷ՛Ն ՇԱՐԱՆՍ.— Չեմ կարծեր, Տիկինն, որ ծաղրեն
 հայր մը, որ յուսահատօրէն կը պաշտպանէ ինքզինքը և որ
 կը պաշտպանէ իր զայրոյթին բոլոր թափովը, վստահ եղէք:
 Դուք դիւրաւ կը համակերպիք: Վերջնապէս դուք միայն
 ձեզի՛ք կախում ունիք, դուք մեծ փնաւ մը չէք ըրած, դուք
 մեզի չափ կորուստ չունիք այս խաղին մէջ...:

ԿԱՍԻՆՆԻ.— Բայց, Տիկինն...:

Ա. ՏԷ՛Ն ՇԱՐԱՆՍ (Լռութիւն հրամայելով)։— Վայրկեան
 մը, կապո՛ւն...: Տիկինն, դուք մեզի խորհուրդ կուտաք
 համակերպիլ և հրաժարիլ պայքարելէ և ատիկա այնպիսի
 պաղարկելով մը, զոր երէկ չունէիք և...:

ՖԱՆՆԵՐ. — Երեկ չունէի, վասն զի զեւ անդարձանելին համոզուած չէի, եւ ինքս անկարելին ընդհարած չէի, ինչպէս հիմա ըրի...:

Ա. ՏՐ. ՇԱՐԱՆԱ. — Ըիչդ եւս այ ատ բանը կ'ուզէի ըսել, իմ այս ֆանթաստիքով զիմակիս մէջ միակ դադար մը ունիմ, այն է թէ մեր պատիւը պէտք է կարելի եղածին չափ անաղարտ մնայ այս գործին մէջ: Օրինական եւ քարեկամական լուծում մը կ'ատաճարկեմ ձեզի...:

ՖԱՆՆԵՐ. — Ձեւ հասկնար, ինչ ըսել կ'ուզէք...:

Ա. ՏՐ. ՇԱՐԱՆԱ. — Շատ պարզ է: Քանի որ կ'ըսէք թէ բոլորովին վնասած էք առ գործէն, ըսկերային տեսակէտով օրէնքի համաձայն կարգադրութիւն մը բնենք: Ամուսնացուած ըրէք, Տիկին: Որքան ալ ախար հանդամանքներու մէջ գանուինք, կը կարծեմ թէ կ'իմա ալ, մեզի պէս, պիտի յօժարի վերելի մեր գերդաստանին եւ իր աղջկան պատիւը: Աղջկանս եւ իր հրապուրչին ամուսնութիւնը կ'իսով չափ պիտի թեթեւցնէր մեր ամօթն ու յատահատութիւնը:

ԿԱՍԴՈՆ. — Հայրս իրաւունք ունի:

ՖԱՆՆԵՐ. — Դուք ամէնքդ ալ ձեր իրաւունքներուն վրայ կը խօսիք: Աս աղէկ, չիտակը, հիմա կը հասկնամ: Հապա եւս, եւս ինչ պիտի ըլլամ...:

ԿԱՍԴՈՆ. — Բայց, Տիկին, դուք չէիք որ, քիչ մը աստ՛, առ գործէն ձեռք քաշելու խօսքիք կ'ընէիք:

ՖԱՆՆԵՐ. — Ձեռք քաշել, այո՛...: առ կը հասկնամ, բայց ամուսնացուածում ընել ինչպստ ձեր աղջկան...: Ո՛հ, ո՛հ, ո՛հ, խելքէ մտքէ դուրս բան է: Ատանկ բաներ վէպերու մէջ կ'ըլլան, սիրելի Պարոն: Բայց կարելի է որ... ամուսինս ձեռքէս յափշտակողին երջանկութեան համար...:

Ա. ՏՐ. ՇԱՐԱՆԱ. — Ո՛հ, ինչ երջանկութիւն...:

ՖԱՆՆԵՐ. — ...: մինչեւ այլ աստիճան գոհալուծեան յանձնառու ըլլալ: Ապուշութիւն չէ: Եւ այդքան վսեմ զգացումներ չունիմ սրտիս մէջ...: Վերջ, համակրութիւն աղէկ, բայց ո՛չ ատանկ սովորութիւն:

Ա. ՏՐ. ՇԱՐԱՆԱ. — Ձեռք պնդեր...: Արդէն իրրեւ վերջին աղաւէն, իրրեւ վերկաթեան միջոց էր որ, բոլոր խախտին, ատաճարկեցի այդ բանը:

ԿԱՍԴՈՆ. (Պնդելով). — Սակայն, այդ բանը մեզմէ կախում ունի, հայր...:

ՖԱՆՆԵՐ (նեղուած). — Իրաւ կ'ըսէք: Երբեք, կը հասկրնա՞ք, երբեք, եւ երբ ես բան մը կ'ըսեմ, ատիկա կ'ընեմ, հասկցա՞ք, զեռտի Պարոն:

ԿԱՍԴՈՆ. (Կոտորած ուժի կ'ելլի). — Ըսել է դարման մը կարելի չէ, մեղաճարտիլ չուզեր, հէ: Աղէկ, չա՛տ աղէկ: Եւ պիտեմ բնելիքս...:

ՖԱՆՆԵՐ. — Ինչ, ինչ բարբ...:

ԿԱՍԴՈՆ. — Քանի որ վատարար կը մերժէ վկաներս, քանի որ տեսակցիլ ալ չուզեր, վախճանտ կուտայ իրրեւ վախճան մէկը՝ կ'երգում, հայր, թէ մեր ուզած կերպով վերջ մը պիտի տանք առ գործին: Մեր պատիւին վրէժը պիտի լուծենք...:

ՖԱՆՆԵՐ. — Ինչ բարբ, ինչ բարբ, նորէն բռնէք, կըրկնեցէք նաչիմ...:

Ա. ՏՐ. ՇԱՐԱՆԱ. — Հանդարտէ՛, կատարն: Ա՛յ հոս գործ չունինք: Եկու՛ր, դուրս ելիր, գլխարկդ դիր եւ երթանք...:

ՖԱՆՆԵՐ. — Օ՛, բայց չկարծէք թէ թող պիտի տամ որ ատանկ զիս բռնեմ մը երթաք: Անխոհեմ բառ մը թառ ձեր բերնէն...: ատոր բացատրութիւնը կ'ուզեմ:

Ա. ՏՐ. ՇԱՐԱՆԱ (Հեղճելով). — Հիմակ ալ դիւրը կը պաշտպանէք, այնքան խանդով որ...:

ԿԱՍԴՈՆ. — Տիկին, իմ գիտաւորութիւններս չյայտնեցի...:

ՖԱՆՆԵՐ. — Այո՛, չյայտնեցիք...: ալ աղաղակեցի՛ք: Գիտեմ նաեւ թէ ասք գլուխ ողայ մըն էք, անխոհեմ կըռուազան մը: Ամէն բանի կարող էք, երբ բարկացած էք, ա՛յ խելքերնե՛կդ գլուխնիդ չէ: Չըսէ՞ք, Պ. տր Շարանս, էք, ա՛յ խելքերնե՛կդ գլուխնիդ չէ: Չըսէ՞ք, Պ. տր Շարանս,

դուք ալ ինծի պէս խորհուրդ չտաք ձեր գաւկին որ հանա-
գարա կենայ... Բա՛յք թէ արդեւք պիտի ըլլաք իրեն՝
գայթակղութիւն հանելու անխելքութիւն մը և չեմ գիտեր
ինչեր ընելու։ Ուրիշ ասիթներով արդէն տեսած էք անոր
անխտհեմութիւնները... Ժողէյի քլիւպի միջադէպը ուր
հազիւ կրցեր են ձեռքէն ասնեյ խաղաղոյ մը՝ որուն աչքը
պիտի հանէ եղեր... կատաղութենէն։

ԿԱՍԻՈՆ. — Բայց, Տիկին, ըսածնիդ չեմ գիտեր։ Ան
ատենն ալ խնդիրը պատուոյ չորջ կը դառնար... թէեւ
այսքան ծանր չէր։ Իսկ ասիկա՝ պարզ միջադէպ մը, սովոր-
ական խնդիր մը չէ, այլ պատիժի արժանի ծանրակշիւ
արարք մը։

Ա. ՏԸ ՇԱՐԱՆԱ. — Տղաս ալ ինծի պէս խորունկ գի-
տակցութիւնը ունի պատուոյ զգացումներուն։

ՖԱՆՆԻ. — Է՛յ, ա՛յ հերիք է, չափը անցուցիր... Ա՛յ
բաւական է որքան որ կրկնեցիք՝ ձեր պատիւը, ձեր պա-
տիւը, իր յանցանքը, իր ոճիրը, չարուհակ կը յեղչեղէք։
Միայն ամուսինիս խօսքը կ'ընէք։ Գէշ չըլլար եթէ քիչ մըն
ալ ձեր շնորհալի քրոջը վրայ խօսիր... Ատենն է կարծեմ։
Ամէնքս ալ հոս ժողուրտուեր՝ յուսահատ կուլանք կ'ող-
բանք իր կուսական անբժութիւնը, իրեւ թէ ազգային
ոռւոյ բռնելիք բան մըն է... Որքան ալ անչափահաս ըլ-
լայ աղջիկ մը, առանց իր հաւանութեան չի պղծուիր...։

Ա. ՏԸ ՇԱՐԱՆԱ. — Տիկին, այդ ոճով խօսելնիդ չեմ
ներեր...։

ԿԱՍԻՈՆ. — Քոյրս՝ նորապի աղջիկներուն ամէնէն յար-
գելին և ամէնէն յարգուածն էր...։

ՖԱՆՆԻ. — Է՛յ, հասկցանք, ասոնք լսուած խօսքեր
են...։ Ես աչքովս տեսայ որ ամուսնոյս պոչէն չէր զատ-
ուեր՝ Տիկնարի մէջ, Բարիդի մէջ։ Գայթակղութիւն հանե-
լիք բան էր...։

Ա. ՏԸ ՇԱՐԱՆԱ. — Նորէն կ'ըսեմ, Տիկին, չեմ ներեր
որ ատանկ լեզու գործածէք։

ՖԱՆՆԻ. — Ներէք կամ ոչ՝ սրտիս մէջինը վերջապէս
պիտի յայտնեմ։ Կը ճաթիմ։ Աս անուշիկ աղջկան նամակ-
ները կը յիշէ՞ք։ Անմեղ աղջիկ, մաքուր աղաւնի... Ի՛նչ
այ բարի...։ Բայց միթէ այդ անմեղ աղջիկը չէ՞ր որ
ամուսնոյս ետեւէն կը պարտէր, և ո՞վ գիտէ, թե-
րեւս այս բոլոր խնդիրներուն մէջ ամուսինս է խաբուողը։
Մեր ամենուն գործախառնութեան սկզբնապատճառը աղջիկնիդ
է, և դեռ կ'ուզէք որ իրեն հաճելի ըլլայու համար ամու-
սինէն գատուիմ...։

Ա. ՏԸ ՇԱՐԱՆԱ. — Ես ձեզմէ պահանջում չըրի, Տի-
կին, խօսքերուս իմաստը մի՛ խեղաթիւրէք, և, ի՛նչ որ
ալ ըլլայ, չեմ ներեր որ բնականօրէն նկատմամբ այդպիսի
գատաատաններ ընէք...։

ՖԱՆՆԻ. — Ընտանիքնի՛դ...։ Երանի՛ թէ երեսնին տե-
սած չըլլայի...։ Նիմա ամենքս ալ երջանիկ պիտի ըլլա՞լինք...։
Աս ձեր չլիտի բնտանիքը...։

Ա. ՏԸ ՇԱՐԱՆԱ. — Բարեկութիւնը ձեզ չափազանցու-
թեան կը տանի, ա՛յ չէք գիտեր ըսածնիդ...։ Կարծեմ թէ
երեքնիս ալ բարեկամի պէս եկանք հոս...։

ՖԱՆՆԻ. — Աս ալ աղէկ բռիք։ Քիչ մըն ալ աս աղ-
ուոր բարեկամութեան վրայ խօսինք...։ Դեռ ականջիս
մէջ կը հնչէ այն նախատական թօնը, այն բիրտ չեչաւը,
որով ինծի կ'իմացնէիք իմ գլխուս եկած աղէտը որ ձերի-
նէն վար չէր մնար...։ Ծամբորդութեան միջոցին ալ,
նուստապաշտօնի խօսքերով վիրաւորեցիք սիրաս և արժա-
նապատուութիւն։ Եւ Նիմա որ երջանկութիւնս քանդուե-
ցու, ամենքդ ալ կատաղօքէն վրաս կը յարձակիք...։

Ա. ՏԸ ՇԱՐԱՆԱ. — Եկո՛ւք, կատարն, ա՛յ գործ չու-
նինք հոս...։

ԿԱՍԻՈՆ. — Այո՛, հա՛յր, ես գիտեմ թէ ի՛նչ պէտք է
ընեմ...։

ՖԱՆՆԻ. — Ուրեմն, երթաք բարով...։ Գաղէք ամենք-
նիդ ալ բնտանեք և պարագաներով...։ Երթաք բարով...։

Բայց դուք, Պարոն, չըլլա՛յ որ, կը լսէ՞ք, չըլլա՛յ որ ամսնոյս մէկ մազին զոյգելու զժրախառն թիւնը ունենաք, հասկցա՞ք, մէ՛կ մազին, եթէ ոչ՝ ես ալ իմ բնակիչս զիտեմ...:

ԿԱՍԴՈՆ. — Ես բնակիչս մարդու չեմ հարցնէր: Ես բնակիչս գիտեմ...:

Ա. ՏԸ ՇԱՐԱՆՈՒ (Թեւեկ կաշկով). — Եկո՛ւր, Կասպոն, եկուր:

ՅԱՆՆԻ. — Փորձեցէ՛ք նայինք:

ԿԱՍԴՈՆ. — Ես ուրիշէն հրաման աննկալ պէտք չունիմ, կը պատահէր:

ՅԱՆՆԻ (Իրան մօտ երթալով). — Մէկ մազին անդամ...: Փորձեցէ՛ք, փորձ մը քրէք...: (Իտալիէն խելացի կը սպասուող անոնց, յետոյ նորէն կուգայ, իբրեւ թէ սենեակին մէջ մեկը կայ իւր բերանէն ելած խօսքերէն զարհուրած՝ եւ քեւեր միտ դրան կողմը երկնցուցած՝ յուսահատօրէն կը շարունակէ խօսիլ բացակայ անձի). Մարտէ՛լ, Մարտէ՛լ, եթէ այս խօսքերը լսէ՛ր, եթէ լսէ՛ր այս բանս...:

(Ուժարած կիչնայ բազմոցին վրայ եւ գլխահակ կը մնայ)

ՎԵՐՋ Գ. ԱՐԱՐՈՒԱԾԻՆ

ՋՈՐՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Սալուա պանդոկին մէջ սրան մը՝ յարակից սենեակով մը. Սենեակին դուռն աջ կողմը: Մասի գուռն ձախ կողմը: Լոգարանի յատուկ սրան մը՝ աջ կողմի խորը: Սալոնին մէջ՝ սեղը եւ կայն արու մը: Վարագոյր բացուելուն, սպասունի մը լոգարանի պատշաճութեան վրայ է: Ծորակներէն ջուր վազելու ձայն կը լսուի:

.....

ԱՌԱՋԻՆ ՏԵՍԱԲԱՆ

ՄԱՐՈՒՆ, ՏԻԱՆ, ՄԱՍՈՒՆԻՆ

ՄԱՍՈՒՆԻՆ. — Պատրաստ է: Զուրը չա՛տ տաք կ'ուզէիք, Տիկին:

ՏԻԱՆ. — Ո՛չ:

ՄԱՍՈՒՆԻՆ (Լոգարանէն դուրս ելլելով). — Ուրեմն, աղէկ է:

ՏԻԱՆ. — Կը յուսամ թէ կանթեղը չեն մոռցած երէկ գիշերուան պէս: Սախարեցոյ երկարակամ լոյսը վառ պահել:

ՄԱՍՈՒՆԻՆ. — Պատրաստած եմ... հոն է...: Սենեակին ո՞ր կողմը կ'ուզէք որ գնեմ, Տիկին:

ՏԻԱՆ. — Զեմ գիտեմ...: Թողէ՛ք, ես յարմար տեղ մը կը գնեմ...: Տիմա տեղը չեմ կրնար որոշել:

ՄԱՍՈՒՆԻՆ. — Կ'ուզէք որ վերաբերուիմ հանեմ:

ՏԻԱՆ. — Ո՛չ, չնորհակալ եմ: Ինքնիքնա կը լուսացուիմ...: Այլ կրնամ երթալ պատկիլ: Շատ ուշ է:

ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ (Զախ գուռը երթալով). — Ահա՛ հողա-
թափնիդ: (Ոթիցները կը դնէ Տիանին ոտներուն մօտ, ալն ու-
թոռին ետք. ուր Տիան առանց հագուստը հանած ըլլալով՝ եր-
կրկնէր նստի ե) Ծաղիկները հոս միան թէ նրբանցքը տա-
նիս: (Սենեակին մէջ շարունակ կապոյտ հօքաւառի թաղա-
ները ցոյց տալով):

ՏԻԱՆ. — Հոգ չէ: Հօքաւառիս են, հոտ հոնին:

ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ. — Գիշեր բարի ձեզ, Պարոն, Տիկին:

(Գաւառ կ'ելլէ)

Բ. ՏԵՍԱՐԱՆ

ՏԻԱՆ և ԱՐՄՕՐԻ

ՏԻԱՆ (Մարտիկին մօտենալով գորովամօտ կը համբուրէ). —
Դէմքդ ինչո՞ւ կ'ափեր ես: Տժգուներ ես, չտա կը մամտաս,
քեզի չա՞տ նեղութիւն կուտամ: (Զեռուրները կը համբուրէ):

ԱՐՄՕՐԻ (Մեղմուլ կը բռնէ անոր ձեռքերը). — Աս ի՞նչ
խօսք է, անուշիկս: Մեր ճամբուն վրայ առանկ մացառնե-
րու հանդիպելիս յայտնի էր: Ես այդ դժուարութիւննե-
րուն պիտի յաղթեմ:

ՏԻԱՆ. — Ժա՞մը քանին է:

ԱՐՄՕՐԻ (մաւաքոյցը նայելով). — Ժամը կէսն է...
ո՛չ, մէկն է: Լոգա՞նք պիտի ընես:

ՏԻԱՆ. — Այո՛, հիմա:

ԱՐՄՕՐԻ. — Չե՞ս նեղուիր եթէ սիկաս մը ծխեմ:

ՏԻԱՆ. — Ընդհակառակը:

(Պահ մը լուսիլուն):

ԱՐՄՕՐԻ. — Վաղն ատու... քանի մը ժամէն պիտի
երթամ գտնեմ անդլիպցի փաստաբանս, մեր իրաւական
ղերքը հշդեմ և եթէ...

ՏԻԱՆ (Բնութիւնով). — Ո՛չ, ո՛չ, չեմ ուզեր... Ի՞նչ
կ'ըլլայ թող ըլլայ... չեմ ուզեր որ վաղն ատու գուրս
ելլես: Կը վախնամ...: Խօսք տուր որ ամբողջ օրդ հոս
պիտի մնաս, դուրս պիտի չելլես:

ԱՐՄՕՐԻ. — Խե՛նթ ես, ձագուկս, վախնալով ինչ
կայ, եթէ կ'ուզես, ժամը ճիշդ կ'երթամ և տանին կուգամ:

ՏԻԱՆ. — Մի՛ հակառակիր, անուշիկս, ըսածս ըրէ...:
Այո՛, Կասպոնէն կը վախնամ...: Ի՞նչ կ'ըլլայ: Ժաշը հոս
թող բերեն, վաղը, նոյն իսկ չեմ ուզեր որ ճաշարահը իջ-
նես: Հոս՝ իմ թեւերուս մէջ կեցիր, աղէկ չէ: (Թեւերը Աւ-
մօրիին վիզը կ'անցնէ) Աս թեւերուս հա՛ւար է որ այդքան
նեղութիւն կը քաշես... Թեւերս սիրուն են, կ'ուզե՞ս:

ԱՐՄՕՐԻ. — Անշուշտ կ'ուզեմ...: Այդ մարմինը, այդ
վարդանման մօրթդ՝ իմ վարձքս են, իմ նպատակս են: Ա՛հ,
քու չէնչող չարաճճիութիւնդ և մանկական անուշակ դուար-
թութիւնդ, անգիտակից միամտութիւնդ...: (Մեկուրնե-
րուն վրայ առնելով): Ի՞նչ թարմութիւն կը բուրէ քու սէրդ:
Ի՞նչ մատղաշ ընկեր մըն ես ինծի համար: Չես գիտեր, ինչ-
քան կը վախնամ քեզի պատրանք ներշնչելու, Տիան: Թե-
րեւս տարբեր, գերիվեր բան մը կարծէիր սէրը...:

ՏԻԱՆ. — Չէ՛, չէ՛ Մարսէլ, ատանկ մի՛ բսեր: Ես այս-
քան աղուոր բան չէի կարծեր սէրը: Սէրը հրաշալի բան
է... Կարծես թէ փոքրիկ գետակի մը վրայ ճամբորդել կը
սկսիս և յանկարծ ով իանոսին մէջտեղը կը գտնես ինք-
զինքդ:

ԱՐՄՕՐԻ. — Հոգ չէ, բառը ինքնին աւելի կ'արժէ քան
նիւթը, միւսինիկս: Բառին չքեղութիւնը մեր աչքէն կը
ծածկէ աղէտը...: Այսպէս ալ, երբ չեփորը կը հնչէ, իս-
կոյն մեր առջեւ կը կանգնի յաղթանակին գաղափարը և ո՛չ
թէ պարտութեան... և սակայն վերջը վերջը ի՞նչ է եղածը:

ՏԻԱՆ. — Մենք երկուքնիս պզտիկ անմեղներ ենք,
մեզի չեն մեղսեր, մենք պիտի յաղթենք:

ԱՐՄՕՐԻ. — Այո՛, այո՛, յաղթելու է: Ի՞նչ ապուշ

բան՝ եթէ յաղթուինք... Պիտի տեսնեն, պիտի տեսնեն մեր սիրոյն յաղթանակը... Երկու օրէն Սկովտիա կ'անցնինք, կամ, եթէ կ'ուզես Լիվրբուլ կ'երթանք: Գէշ տեղ չէ Լիվրբուլ, որչափ կը յիշեմ...:

ՏԻԱՆ.— Ի՞նչ օգուտ տեղափոխուելէն: Եթէ մեր ետեւէն պիտի գան, եթէ մեզ պիտի գտնեն, այս սենեակն է եղեր թէ ուրիշ տեղ... Աս պանդոկին մէջ շատ հանգիստ ենք, կապոյտ կարասիներ կան, զո՛ւն կաս, ե՛ս կամ...:

ՍՐՄՕՐԻ.— Օ՛հ, Տիանէթ, ստանկ խօսքեր չեմ ուզեր... Ատ խօսքերը ըսած ատենդ գէմբիդ վրայ տխուր ժպիտ մը կը գծուի:

ՏԻԱՆ.— Ի՞նչ կ'ըսես, հոգիս... կը սխալիս...: Նայէ՛, աչքերուս մէջ նայէ, Մարսէլ: Տխուր չեմ, երջանիկ եմ, գոհ եմ, ճտաղագայթի պէս կը շողջողամ. երբեք աչքերուս մէջ պիտի չտեսնես արցունքի կաթիլն անդամ, միայն անհուն երախտագիտութիւն մը ունիմ բոլոր ըրածներուդ համար, և քաղցր ու անսահման երջանկութիւն մը...: Բայց, ի՞նչ ընենք, ժպտելով հանդերձ դժուար չէ հաստատել թէ ամէն ինչ տեսական չէ, և ատիկա գիտնալով հանդերձ նորէն արտում չեմ...: Այո՛, գիտել կուտամ քեզի որ ես տխուր չեմ, այլ գուն:

ՍՐՄՕՐԻ.— Ի՞նչեր ալ կ'ըսես, հոգս անդամ չէ: Էապէս այնքան վստահ եմ մեր ապագայէն որ...: Հիմը խախտու չէ:

ՏԻԱՆ.— Ուրեմն ինչո՞ւ տխուր ես, ճակատդ կնճռոտ է:

ՍՐՄՕՐԻ.— Ատ ուրիշ բանի համար է...: Բարկացած եմ, այո՛, բայց ուրիշ առիթի կարեւոր բանի մը համար...: Զայրացած եմ, ինչու որ դո՛նապանս, երէկ, զիս հայրդ կարծեց:

ՏԻԱՆ.— Ատոր համար տրտմեցար: Նախ՝ սա չմոռնանք որ Անգլիոյ մէջ ենք, համեստութեան համար է...:

ՍՐՄՕՐԻ.— Ատանկ կը կարծես...: Ես ալ այդպէս կ'ենթադրեմ:

ՏԻԱՆ.— Ատե՛ք կէս գիշերուան զազափարներ են: Երթամ լողանքս ընեմ, վերջն ալ պառկինք...: Մարսէլ զեռ ութ օր է միասին կ'ապրինք:

ՍՐՄՕՐԻ.— Շո՛ւտ ըրէ: Գիշերնիս պարապը չանցնի...:

(Լոգարանը կը մտնէ: Ծորակները բացալուն ձայնը կը լսուի: Կ'երգէ: Նոյն ժամանակ՝ Մարսէլ սեղանին եր կրքնի, սիկառեր մը կը վառէ եւ ձեռքերուն մէջ կ'առնէ զլուսը, Տիան մերթ րնդ մերթ դուրս կը գայի՝ երգը շարունակելով. եւ յետոյ մեզմով կը մտնեայ Մարսէլին՝ կոնակի կողմէն):

ՏԻԱՆ.— Անհանգիստ ես:

ՍՐՄՕՐԻ.— Ո՛չ, ինչո՞ւ անհանգիստ ըլլամ:

ՏԻԱՆ (Մէկ ծուկըր ցնարանին վրայ).— Միթէ անհանգիստ չե՞ս կի՛նդ տեսնելուդ համար, կ'երգնու՞ես:

ՍՐՄՕՐԻ.— Ա՛հ, այո՛, կ'երգնում: Միայն Տիանէթը կայ ինծի համար, աշխարհիս մէջ միայն զի՛նք կը սիրեմ... միայն քեզ կը սիրեմ և քու երջանկութեանդ կը փափաքիմ, կատաղօրէն, եռանդալին...: Այնքան եռանդով որ զիս աշխարհի համար տեսիլի և զգուսիլ պիտի դարձնէ կարծեմ:

ՏԻԱՆ.— Լա՛ւ, լա՛ւ:

ՍՐՄՕՐԻ.— Տիանէթ, միշտ պիտի սիրե՞ս զիս: Տիանէթ, միշտ իմս պիտի ըլլա՞ս...:

ՏԻԱՆ.— Միշտ, այո՛, միշտ, իմ անո՛ւշ Մարսէլս, հոգի՛ս...:

ՍՐՄՕՐԻ.— Ո՛վ գիտէ, պզտիկ աղջիկները... վասն զի գուն զեռ տղայ ես, պզտիկ աղջնակ մըն ես: Եւ ամէն բանէ, կը հասկնաս, ամէն բանէ կրնամ հրաժարել, բաւ է որ գուն իմս ըլլաս յաւէտ:

ՏԻԱՆ.— Դեռ կը տարակուսիս:

ՍՐՄՕՐԻ.— Ինչու որ մատղաշ տարիքը մշտնջենական կեզծիքն է, ստախոսութիւնը...: Տղաքը կը ստեն... երբեմն նոյն իսկ չեն գիտեր թէ կը ստեն: Ամէն բան սուտ է անոնց համար: Իրենց հրապոյրը... Իրենց անկեղծութիւնը ցնորքնե՛ր են:

ՏԻԱՆ.— Տեսա՛ր, սրտիդ մէջ ո՞ր մը կայ, ինծի դէմ վշտացած ես...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ո՛հ, չէ, նոսրոջս: Անձնասիրական կատաղութիւն մըն է, զոր կը զգամ: Առանց քեզի... ցաւս աչքիս չերեւար, ոչ ալ ձանձրոյթներս: Յարդի բոց մը, ուրախութեան հուր մը, ուրախութեան պարզապէս...: Է՛, է՛, ի՛նչ է ատ, Տիանէթ, կուլա՛ս: Քեզ լացուցի... ի՛նչ ոճի՛ր...:

ՏԻԱՆ.— Չէ՛, մեծ պէպէքս, չէ: Իմ անուշի՛կս:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ո՛հ, ասոնք քեզի համար մեծ յուզումներ են, և դժուարութիւններ, Տիանէթս...: Ապուշին մէկն եմ...: Աւելի պարզ ու անուշ վարուելու էի հետդ, ինչո՞ւ կուլաս, խօսէ՛... ի՛նչ ունիս...:

ՏԻԱՆ.— Ներէ՛ ինծի, հոգի՛ս:

ԱՐՄՕՐԻ.— «Զպիտի լամ», ըսեր էիր, աչքէս արցունք մը անգամ պիտի չկուլէ՛» ըսած էիր հապա:

ՏԻԱՆ.— Ո՛հ, չեմ լար... չի լացի:

ԱՐՄՕՐԻ.— Բայց ի՛նչ ըլլալը կրնայի՞ր ըսել... (Ծըն-բայրելով) պաշտելիս, հոգեակս, մի՛ վախար, մանաւանդ գէշ նախազգացումներ մի՛ ունենար:

ՏԻԱՆ.— Գէշ նախազգացում չունիմ: Միշակ կասողոնին համար, յիմար կասողոնին...: Կը վախնամ որ քեզի գէշու-թիւն մը կ'ընէ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Բան չկայ, սիրելիս:

ՏԻԱՆ.— Ասկէ դատ, ե՛ս ալ, ե՛ս ալ չեմ ուզեր քեզի նեղութիւն տալ, ես եմ, պատառ մը խեղճուկը որ այս ամենուն պատճառ կ'ըլլամ: Եթէ ոչ, ես ինծի համար վախ-նալիք ի՛նչ ունիմ որ...: Նայէ՛, երբ կարծեցի որ ամէն բան վերջացած է, երբ տունը՝ ամէն բան մէջտեղ ելաւ և դիմ վանք պիտի զրկէին, ա՛լ միտքս դրի մեռնիլ: Այդ ութ օրուան մէջ, իրիկուն մը կը յիշեմ...: սենեակիս քովի զարդախուցին մէջ ճրագ մը կար, մոմ մը, վասն զի առանց ճրագի չեմ պատկիր (Բնօրհանելով), իրաւ, Լիւսին ո՞ւր գրած է կանթեղը:

ԱՐՄՕՐԻ.— Հոն է, չը ինչէին վրա՛յնէ...: Զագուկս, ի՛նչ էր ան վախնալիք բանը որ կը պատմէիր:

ՏԻԱՆ.— Կ'ըսէի թէ, իրիկուն մը, երբ կը քակէի մա-ղերս, զոր կտրել կ'ուզէին, ճրագին վրայ բռնեցի...: Կը յիշեմ, այսպէս կ'երեբրցնէի... և կ'ըսէի ինքնիրենս. «Այրէ՛ Տիանէթ, մաղերդ բռնեցուր»: Ողջ ողջ այրելու անհեղին-թեանէն անգամ չահարեկեցայ: Մաղիս մէկ ծայրը այրել սկսաւ, բայց ձեռքի բնազդական շարժումով մը մարեցի...: սակայն, իսկապէս, նոյն իրիկունը, մեծ վախ չէի զգար...:

ԱՐՄՕՐԻ (Զեռք բռնելով).— Ատիկա սիրոյ անէացումն է, անէացման այն տենչը, որուն պէտք է դիմադրել գիտ-նալ: Մնաց որ զեռ քսան տարու չկաս: Միշակ տարիքոտ մարդիկն են որ մահուանէ կը վախնան...: Երիտասարդու-թիւնը կեանքին մեծ արժէք մը չի տար...: Եղբայրդ ալ, անհա, որ յիմար չէ, շարունակ կը կրկնէ. «Պէտք է երթալ ահա, որ յիմար չէ, շարունակ կը կրկնէ»: Պէտք է երթալ Այրիկէ և գլուխը ջախջախել...: Էն փոքր գործաւորունէն անգամ սիրոյ տուայտանքին մէջ այնչափ դիւրաւ կը բռն-կի: Կեանքին կարեւորութիւն չեն տար, որովհետեւ անոր արժէքը չեն գիտեր, բայց, օր մը պիտի տեսնես թէ ինչ դառնութեամբ կը գնահատուի ամէն վայրկեանի արժէքը: Կարծես թէ բոլոր վայրկեաններդ կը գողնան:

ՏԻԱՆ (Իսփի ելելով).— Ատիկա տարիքի խնդիր չէ: Երբ մարդ քսան տարեկան հասակին մէջ կը ճանչնայ կեան-քին ամենազեղեցիկ բանը, մնացածը ապրիլ կ'արժէ: (Կան-քեղը ձեռք կ'առնէ) Եթէ բոլոր իւզը վատի, ինչպէս կ'ըսէր Ռու Աբրահն, մեր փախուստէն օր մը առաջ...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ի՛նչ:

ՏԻԱՆ.— Այո՛, կը պատմէր աւետարանին առակը, յի-մար և իմաստուն կոյսերուն հարսնիքը... գիտե՛ս:

(Լուցիկի մը կը վառէ:)

ԱՐՄՕՐԻ.— Ո՛հ, Աւետարանը ո՞ւր, ես ո՞ւր...:

ՏԻԱՆ.— Անշուշտ գիտես...: (Մտնելով և վերադառնալով)

Յիմար կոյսեքը, որոնք անխելքութեամբ իրենց կանթեղին

խղը սպառեր են, և ատոր համար հարսնիքի չպիտի հրա-
ւիրուին և փեսային երեսը չպիտի տեսնեն... (Կանքերը կը
վառէ): Եւ ետքն ալ սա զարհուրելի խօսքով կը վերջանայ.
«Արթուն կացե՛ք զի ոչ գիտե՛ք զօրն եւ զժամն...»:

(Իւրեքին փչելով կը մարէ, լուրբին):

ԱՐՄՕՐԻ (Խնդալով).— Շիտակը շատ աղուոր խօսակ-
ցութեան մը սկսանք: Եթէ ժամանակը ուշ չըլլար, ընթերիք
մը բերել կուտայի համեղ ըմպելիքներով և քիչ մը կը
դուրձանայինք... (Կը գրկէ եւ կուրծքին վրայ կը սեղմէ
Տիանը) Գնա՛, անուշիկս, կրնաս ինծի ապաւինիլ...: Ես
քու արի և արթուն պահապանդ եմ...:

(Դուր կը զարնուի):

ՏԻԱՆ.— Ա՛ս ինչ է: Ո՞վ կրնայ ըլլալ այս ժամուս:

ԱՐՄՕՐԻ.— Կեցիր նայիմ: (Իեպի դուռը կ'երթայ),
Տիան քոյ թալ չուզեր) Ո՞վ է ան:

ԴՌՆԱՊԱՆԱՆ (Դրան մէջէն).— Նամակ մը:

ԱՐՄՕՐԻ.— Կէս գիշերէն ետքը ի՞նչ նամակ է ատ:
(Կը բանայ: ԴՌՆԱՊԱՆԱՆը ներս կը մտնէ, նամակը լսննելով)
Որո՞ւ կողմէ է, ո՞վ տուաւ:

ԴՌՆԱՊԱՆԱՆ.— Կին մը:

(Մարսիլ նամակը կը բանայ եւ կը կարդայ ցած ձայնով):

ՏԻԱՆ.— Ի՞նչ է ատ, սիրելիս:

ԱՐՄՕՐԻ.— Կեցի՛ր... (ԴՌՆԱՊԱՆԱՆին) պատասխանը հիմա
կուտամ, նրբանցքին մէջ սպասէ՛:

ԴՌՆԱՊԱՆԱՆ.— Շատ աղէկ: (Մարսիլ դուռը կը գոցէ):

ՏԻԱՆ.— Կարեւոր բան է:

ԱՐՄՕՐԻ (Բարձրաձայն կարդալով).— «Քեզի ստիպո-
ղական ըսելիք մը ունիմ: Մեծ վտանգ մը կը սպառնայ
քեզի...»

ՏԻԱՆ.— Կնոջմէ՞դ է...:

ԱՐՄՕՐԻ.— «Կերպնում որ սենսակէդ դուրս պիտի
չելլեմ, ինչ որ ալ ըլլայ, նրբանցքէն անգամ չեմ անցնիր:
«Վայրկեան մը ներս ընդունէ՛ զիս, վայրկեան մը միայն,

«պէտք է որ գործը քեզի հասկցնեմ... Այս նամակը նեն-
«գութիւն չկարծես... շատ ծանրակշիւ է ինչորը...»

(Նամակը Տի սնին կուտայ):

ՏԻԱՆ.— Ծանրակշիւ...: Կը տեսնե՞ս, չըսի՞ քեզի...
վտանգ մը: Ո՞ճէն կը հասկցուի որ կեանքդ վտանգի մէջ է:
Իրաւունք չունէ՞ր ըսելու որ դուրս չելլես...: Ներս հրամ-
ցուր չուտով, ես սենսակս կը մտնեմ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ձէ՛, պէպէ՛քս, չէ՛, ի՞նչ հարկ զինքը ըն-
դունիլ և քեզի յուզում պատճառել, տե՛ս, ահա՛, արդէն
յուզուեցար: Այս ա՛ռջը կնոջական ցնորքներ են... վախու-
բան չկայ:

ՏԻԱՆ.— Կիները վտանգի նախազգացումն ունին, ա-
տիկա կը պակսի այրերուն քով... (Նամակը առնելով) Այս
նամակին գիրը տեսնել բաւական է: Ընդունէ՛ զինքը, կը
պաղատիմ, կը խնդրեմ... հասկնալու ենք...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Շատ աղէկ, վար կ'իջնեմ... , վարը կը
տեսակցիմ...:

ՏԻԱՆ (Իճննիւրէն գալով՝ անդրադառնալով).— Երբե՛ք,
Կ'երկնում որ վար իջնալու թող պիտի չտամ...: Ո՛չ, ո՛չ,
ինչ որ կինը կը պահանջէ, կատարելապէս բանաւոր է: Լա-
ինչ որ կինը կը պահանջէ, կատարելապէս բանաւոր է: Լա-
գիտեմ, այո՛, որ ձեզի պէս ամուսինները իրարու հանդի-
պելու են անպայման, ճակատագրային է... բայց այսպէս
է...: Ինծի համար կարեւորն է գիտնալ քու կամքդ և ա՛լ
է...: Ինծի համար կարեւորն է գիտնալ քու կամքդ և ա՛լ
վախ չունիմ...: Օղին մէջ վտանգ մը կայ և այդ վտանգը
ամէն գնով պէտք է վաճել: Այս տեսակ պարագաներու մէջ
պատշաճութիւնները զանց կ'առնուին: Ա՛լ ատ տեղուանքը
չենք...: Շա՛տ, շա՛տ լաւ է ըրեր հոս գալուն... պէտք է
գիտնանք...: Այդտեղ անձնասիրութիւն զննել աւելորդ է,
Մարսէ՛լ, կը պաղատիմ: (Դուռը կը բանայ) Այդ տիկինին
ըսէ՛ք որ ներս հրամմէ, իրեն կը սպասենք...: (Դուռը կը
գոցէ):

ԱՐՄՕՐԻ.— Է՛հ, ա՛լ հասկցայ, հիմա երեսնայէ՛, անգամ
մը խնդա՛ տեսնեմ... անառա՛կ քեզի...: Իրենց կարծածէն

ւելի ուժով և նորամիտ ենք: Այս ամէնը պարապ խօսքեր են, օղային սպառնալիք, տղայական բաներ են, Տիանէթ:

ՏիԱն.— Այլ ձարս հատաւ, ա՛յ ուժ չմնաց վրաս, ա-
նուշիկ նսնոս. . . (հառաչելով) Ահա, խելօք մը սենեակը կը
քաշուիմ, մինչև անգամ խօսակցութիւննիդ մտիկ պիտի
չընեմ... պիտի պատկիմ, պիտի սպասեմ, առանց խոր-
հելու...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Հա՛, աղուորի՛կս, վայրկեան մը, միայն
վայրկեան մը...:

ՏիԱն.— Ու դուն ալ չըլլայ որ ապուշ և անխոհեմ
բան մը ընես: Ո՛վ գիտէ: Այր մարդիկ շատ մը բաներու
մէջ անձնասիրական խնդիրներ կը հանեն...: Սոսք տուր
նայիմ, խօսք տուր թէ անոր ըսածը պիտի ընես... դուրս
պիտի չելլես:

ԱՐՄՕՐԻ.— Սոսք կուտամ... միայն թէ ատանկ քիթդ
մի՛ կախեր...: Ժպտէ՛, գուարթ եղի՛ր, վստահէ՛ ինծի:

ՏիԱն (Սիդանին վրայէն կանքեղը առնելով).— Ա՛հ,
սա կանթեղները, Մարտէ՛լ: (Սի միջոցին դուռը կը գա-
նուի) Ի՛նչ ալ շուտ եկաւ: Ինքն է: Այսչափ շուտ ի՛նչպէս
վեր ելաւ...:

ԱՐՄՕՐԻ (Դուռին մօտ երթալով).— Թերեւս նորանցքին
մէջ կը սպասէր:

ՏիԱն.— Հոգ չէ, բայց նախ նայէ թէ ա՛ն է:

ԱՐՄՕՐԻ (Դուռին մօտեցալով առանց բացալու).— Ո՛վ
է ան: (Դուռսէն ձայն մը՝ «Ես եմ, Ֆանին է») Լա՛ւ:

(Կ'երթայ Տիանին մօտ, որ կանքեղը ձեռքին մէջ՝ կեցած
է, եւ անոր ուսը կը համբուրէ կրով, գորովալից)

ՏիԱն.— Ա՛հ, կամայ:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ինչո՞ւ:

ՏիԱն (կանքեղը ցոյց տալով).— Վախցա՛յ... կարծեցի
թէ պիտի մարես...:

(Յետոյ կամաց կամաց աչ կողմի դուռը կ'երթայ՝ կանքեղը ձեռ-
քին մէջ բռնած: Սենեակին սեմին վրայ նստէ և կը ժպտի՝ ոչ
ձեռքովը բոցը հովէն պահպանելով, — մէկ շունչով՝ «Եր սիրեմ
եղի...»: Ներս կը մտնէ: Այն ասէն Մարտէլ սենեակին մէջ ակ-
նարկ մը կը պարզցնէ, քիչ մը կարգի կը բերէ հոն «եղի առա-
կաները, լոգարանի սրահին վարագոյրը կը բաժէ: Դուռին մօտ
կ'երթայ եւ կը բացայ:)

Ք. ՏԵՍԱՐԱՆ

ԱՐՄՕՐԻ, ՖԱՆԻՆ

ՖԱՆԻՆ (Դժուարաւ ներս կը մտնէ՝ վայրահակ գլխուն
վրայ մուսլինէ փոյ մը).— Ներողութիւն կը խնդրեմ, կարեւ-
որ էր քեզ տեսնելս: Կեանքդ վտանգի մէջ է: Նրբանցքէն
չըլլայ որ անցնիս...: Պէտք է տեղեակ ըլլաս թէ ի՛նչ զաւ-
կը նիւթուի:

ԱՐՄՕՐԻ.— Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ հոս կը գտնուիս:

ՖԱՆԻՆ.— Քու յարկաբաժնիդ վրայ սենեակ մը վար-
ձած եմ... միայն այս գիշերուան համար:

ԱՐՄՕՐԻ.— Չեմ հասկնար: Ի՞նչ կը նշանակէ...:

ՖԱՆԻՆ.— Հիմա կը հասկնաս...: Երէկուրնէ ի վեր
հսկողութիւն կ'ընեմ կասկածն տը Շարանսի վրայ, սոսկալի
ջղադրգոութեան մէջ էր, իբր հետեւանք կրինուիչի մեր
տեսակցութեան մասին տուած բացատրութեանս . . . : Իր
ամենափոքր շարժումներն անգամ լրտեսել տուի...: Արդ՝
այսօր ցորեկէն ետքը, ժամը ճիշտ հոս եկեր և 34 թիւ սենե-
ակը վարձեր է...:

ԱՐՄՕՐԻ.— Թիւ 34 սենեակ՞ը...:

ՖԱՆԻՆ.— Այո՛, քու սենեակէդ երկու քայլ անդին:
Ասիկա իմանալուս պէս, մէկ երկու չըբի, կը հասկնաս
անշուշտ...: Միտքս դրի գիշերը հոս մնալ և աղէկ ըրեր
եմ...: Սենեակս հաստատուելէս ի վեր, նրբանցքին վրայ

կը հսկեմ, մերթ քնդ մերթ դուռը կը բանամ... Անգամ մըն ալ իրարու բաղխեցանք, գլխուս վրայի քողին չնորհիւ զիս չկրցաւ ճանչնալ... Ի՞նչ է ընկելքը, չեմ գիտեր, հանդարտիկ երեւոյթ մը կը ստեղծէ, չիք օտարական մը, որ սիկատէթը կը ծխէ... սանդուխին աստիճաններուն վրայ ե կը սուլէ... Ա՛հ, ի՞նչ պարշտի բան... Արդ՝ խորհեցայ թէ կարելի է դուռը կը բանաս անխոհմտութեամբ... Ա՛խ, Աստուած իմ: Պէտք է ամէն բան նախատեսել... Վաղն ատուռ, դուրս ելլել պիտի ուզես հարկաւ, հոսկէ երթալու միտք ունիս բնականաբար... Զըլլայ որ ելլես, չըլլայ որ դուրս ելլես: (Կր կենայ: Լուսիքը...)

ԱՐՄՕՐԻ.— Սիրելիդ իմ Ֆաննի, չնորհակալ եմ... կը հասկնամ թէ ի՞նչ կը զգաս, ատոր համար զգածուած եմ... Քու բոլոր արարքներդ ազնիւ եւ փափուկ ներշնչումի արդիւնք են... Բայց, ի սէր Աստուծոյ, դուն այդ բաներով մի՛ զբաղիր, ատոնք այր. մարդոց մէջ կարգադրուելիք խնդիրներ են... Դիւրագրգիռ վիճակդ ցոյց կուտայ թէ ո՛ր աստիճան ջերմ սէր մը ունիս վրաս... (Նուանդով շարունակելով) Գոնէ սրտազին գորով մը... Բայց փտահ եղիր եւ ճակատագրին յանձնէ ամէն բան:

ՖԱՆՆԻ.— Ո՛հ, կ'աղաչեմ, Մարսել... իմ մասին գովեստի չեմ սպասեր... Ըրածս գնահատելի կամ ոչ՝ չեմ ուզեր: Ես իսկ չեմ գիտեր ըրածս... Ինչպէս հոս գալու ուժ ունեցայ, քու սենեակիդ քովիկը, ի՞նչ կ'ըսեմ, քու սենեակիդ մէջ... հոս ուր ո՛չ մէկ կ'ին պէտք է մօտեւ համարձակէր... Ես ալ ակամայ մղուեցայ, թեյադրուեցայ անդիմադրելի անհամբերութենէ մը, վասն զի խնդիրը քու կեանքիդ վրայ էր... Եկայ այս սոսկալի դրան բախեցայ: Ըրածս կամքէս դուրս, կամքէս աւելի զօրաւոր բան մըն է, ոտքէս մինչեւ գլուխս կը դողամ՝ մտածելով թէ դուն վրտանդի մէջ ես, թէ մէկը ձեռք պիտի վերցնէ քու վրայ, մինչեւ իսկ ոճիր մը գործելու պիտի յանդգնի... Ի՞նչ ընեմ: Այս բնագոյն ղէմ չկրնայ զնեյուս համար կ'ամչնամ,

բայց ինծի այնպէս կը թուի թէ զիս կանչեցիր... Բոլոր մարմինս կը ցնցուի... Զպիտի թողում, պիտի չհանդուրժեմ որ քու կեանքիդ ղէմ դաւադրեն... Բովանդակ մարմինիս մէկ աղաղակն է աս, գիտցած եղիր...

ԱՐՄՕՐԻ.— Վտանգը ինծի կ'իմացնես: Շատ կ'ինեւ ճակատագրին ապաւինիլ պիտի խորհէին, երկնային դատաւրճոյ մը պէս... Դուն ատ կ'ինեւնիս չես: Սակայն, կ'աղաչեմ որ ա՛լ իմ վրայ չխորհելու չափ քաջ ըլլաս... Ամօթահար տրամուծիւն մը պիտի զգայի քեզմէ պաշտպանուելուս համար, Ֆաննի: Մարմինիդ աղաղակն է, կ'ըսես: Երէկուան խօսքերդ մոռցա՞ր, ատ խօսքերդ ձիշդ էին... Մեր բաժանումը անհրաժեշտ դատուեցաւ, դուն էիր որ հեռաւոր պայմանաժամ մը զրիւր ցանկալի վերագարձ մը կարելի ըլլալու համար...

ՖԱՆՆԻ (Յուսանաւ շարժումով մը).— Ըսելը զիւրին է: Այո՛, սէրը ջնջուած կրնայ հոշակուիլ, սապէս կամ նապէս վճիռ մը կրնայ տրուիլ... Բայց մարմնական բաժանումը զիւրին չըլլար... Մեր կենդանի սէրը սպաննեցիր, վճռական հարուածով մը, ինչպէս անասունի մը գլուխը կը կտկեն, բայց, նայէ՛, իրանը զեռ կը շարժի... մարմինը կը բն, բայց, նայէ՛, իրանը զեռ կը շարժի... մարմինը կը զոդողայ: Ո՛չ, ո՛չ, սէրը այսպէս չուտ մը չի մեռնիր, Մարսել... Կեցի՛ր, քիչ մըն ալ կեցիր... Առ այժմ այնպէս կարծէ թէ մեքենական շարժումի մը կը հնազանդիմ... Հաւանականաբար ջղային շարժում մըն է ըրածս: Բայց քեզ անհանդիստ ընել չէ դիտաւորութիւնս, գիշերը արթուն պիտի մնամ, քիչ մը սենեակիս, քիչ մըն ալ նըրբանցքին մէջ, Սակայն, վաղը, այդ տղուն հետ տեսնուելու Սէն Սիւր... Առ այժմ, խնդիրը կը մնայ պարզապէս ու Սէն Սիւր... (Քանի մը վայրկեանէ ի վեր, անհարուածէն խուսափելով... Քանի մը քարծին վրայէն զարգագալաբար ձեռքն առած է՝ Տիանին բարձին վրայէն զարգասեղ մը, գոր ձեռքին մէջ կը խաղցնէ... Յանկարծ աչիւրը սեղ մը, գոր ձեռքին մէջ կը խաղցնէ... Եւ իսկոյն կը նետէ գալն գեղադասեղին կը նանդիպին... Եւ իսկոյն կը նետէ գալն գեղադասեղին կը նանդիպին...)

ՖԱՆՆԻ.— Դու՛ն սենեակդ գնա: Գիշեր բարի: (Արժօրի
իւ սենեակին դուռը կ'երթայ: Յանկարձ ֆաննի գլուխը սրն-
կելով) Կը լսե՛ս... դուռը կը զարնուի...: Տեսա՞ր հիմա:
Ըսածիս պէս չեղա՞ւ...: Ա՛հ... սրիկա՛ն...:

(Իրօք, քեթե մը կը լսուի քրք քրք ձայն մը որ դրան
օտարական ձեռքով զարնելու ձայնն է: Մարսիլ շարժում մը
կ'ընէ երթալ գոցելու համար առաջին դուռը, որ բաց մնա-
ցած էր: Ֆաննի բող չի տար եւ ետ կը հրէ: Եղբունկ ձայնով
կը խօսին):

ԱՐՄՕՐԻ.— Թող որ երթամ դուռը գոցեմ:

ՖԱՆՆԻ (Յաձ ձայնով).— Ո՛չ, ո՛չ, ամենեւին: Անշուշտ
կ'ուզէ ստուգել թէ սենեակին մէջ մարդ կա՞յ...: Թող
դուռը զարնէ: Ներս մտնելու պիտի չյանդգնի: Եւ եթէ
մտնէ, աւելի՛ լաւ: Չիս պիտի գտնէ իր դէմը...: Պիտի
ապշի, պիտի պապանձի զիս հոս տեսնելով:

ԱՐՄՕՐԻ.— Չեմ ուզեր որ տեսնէ:

ՖԱՆՆԻ.— Իսկ ե՛ս կը պահանջեմ...: Ճիշտ ժամա-
նակն է բացատրութիւն ուզելու: Ա՛հ, վա՛ւր...: Դու՛ն
ներս մտիւ, նե՛րս մտիւ, հոս մի՛ մնար... գնա՛... գնա՛
կ'ըսեմ քեզի, (Աւժգին կը հրէ, մութին մէջ ը փսփսան եւ
կը վիճին) Մի՛ երեւար, ես ասանկ կ'ուզեմ...: Եւ եթէ
դուքս ելած ատենս, դէմս ելլէ... աւելի՛ լաւ...: Գնա՛,
Մարսէ՛լ...: Ես մինակս կ'երթամ...:

(Ֆաննի մեղմիկ կը հրէ եւ Մարսիլ կը հնազանդի, Տիա-
նէթի սենեակը կը մտնէ: Ֆաննի մէկէն ի մէկ կը մտնէ հրագն
ալ եւ սրահին անկիւնը կը պահուրսի անձկութեամբ սպասե-
լով... Վայրկեան մը կ'անցնի...: Յանկարձ ձայն կողմի
դուռը մեղմիկ կը ճնշէ եւ կը բացուի, շատ գոռուրեմբով:
Կատրոն ք Շարան կամաց մը ներս կը մտնէ, նախ գլուխը
նետ կը մտնէ, կը գիտէ չորս դին, յետոյ, ձայն չլսելով՝ բան
մը չտեսնելով քանի մը քայլ կը յառաջանայ սրահին մէջ:
Ֆաննի մէկէն ի մէկ ելեկտրական կոճակը կը կոխէ եւ սրահը
կը լուսաւորուի: Կատրոն ք Շարան կը ցննուի, ետին կը
դռուկայ եւ կը տեսնէ ֆաննին):

ՖԱՆՆԻ.— Այո՛, ճի՛շտ է, ե՛ս եմ...: Չէիք յուսար զիս
հոս գտնել...:

ԿԱՍԴՈՆ.— Այո՛, չէի յուսար:

ՖԱՆՆԻ.— Ի՞նչ իրաւունքով հոս կը մտնէք: Ի՛նչպէս
կը համարձակիք այս դուռը բանալ, և գողի մը պէս ներս
մտնել... Ի՛նչ եղևոնական դիտումով...: Կը տեսնէք որ
հոս եմ... Ըսած էի թէ հոս պիտի ըլլամ: Ճշդապահ եմ
ախպէս չէ: Խոստովանեցէք թէ այսքան արագ շարժիւս
չէիք յուսար:

ԿԱՍԴՈՆ.— Իրա՛ւ, կը տեսնեմ որ շատ արթուն պա-
հապան մը դրած են հոս՝ իրենց դրան առջեւ: Անոնց պաշտ-
պանը դո՛ւք էք:

ՖԱՆՆԻ.— Այսպէս ընելու դուք կը ստիպէք զիս: Հեզ-
նանքի բառ մը չըլլայ որ արտասանէք, Պարո՛ն: Եթէ ա-
մուսնական պարկեշտութիւնս և կնոջական արժանապա-
տութիւնս մէկտեղ դրած եմ, եթէ հոս կը գտնուիմ պատ-
ճառը դուք էք: Ատոր համար որչա՛փ կ'ատեմ ձեզի, այդ
նուաստութեան համար ի՛նչքան կ'արհամարհեմ ձեզի: Բայց
երդում ըրած էի որ ձեզի պիտի դիմադրեմ և ահա խօսքիս
տէրն եմ: Ըսէք, պատասխանեցէք...: Ի՛նչ ընելու համար
հոս կուգաք, ի՞նչ տեսակ գէնք կայ զրպանիդ:

ԿԱՍԴՈՆ.— Քոյրս միտուելու կուգամ, Տիանը տանելու
կուգամ պարզապէս...:

ՖԱՆՆԻ.— Սո՛ւտ: Ատոր համար ի՛նչ հարկ կար գի-
չերուան ժամը մէկին դալու: Անկեղծ ու ճշմարտախօս ե-
ղէք գտնէ...:

ԿԱՍԴՈՆ.— Կ'ապահովեցնեմ թէ Տիանը տանելու եկած
եմ, պէտք է որ տեսնեմ ատ սրիկան ալ, որ կը պահուրսի
և վատի պէս կը վախճի ինձնէ:

ՖԱՆՆԻ.— Ձեզի չվերաբերած բաներուն մի՛ խառնուիք,
վերջապէս, դուք որ այդ աղջկան եղբայրն էք: Ձեր դիրքը,
ձեր զայրոյթը և ամէն ինչ չափազանցութեան կը հասցնէք:

ԿԱՍԴՈՆ.— Ո՛չ, տիկի՛ն, խնդրոյ առարկան մեր պա-

տիւն է: Իմ ատելութիւնս ալ կայ ի հարկէ... Ա՛հ, կ'ատեմ զինքը: Եթէ գիտնայի՞ք թէ ի՞նչ... Լնտանիքի աղջիկ մը անպատուելէն զատ, իր գործելու պայմաններն ալ նկատողութեան անուելու են... Ատոնք աններելի են, գարշելի՛ են: Ատոնք ինծի կը վերաբերին, քանի որ ես ատոնց կոյր վկան եղայ: Կ'ատեմ... Կ'ատեմ զինքը... որովհետեւ իմ բարեկամս էր, քաղաքավար կերպով կը սեղմէր ձեռքս... և, ետեւէս, իր ոճիւրը, պժգալի ոճիւրը կը գործէր... Ինծի հետ ա՛յն տեսակ կեղծաւորութիւն կ'ընէր, իմ անդրանիկ սիրոյս ալ կը հետաքրքրուէր ու տեսակցութիւններս կը դիւրացնէր... Ա՛հ, դուք ատմարդը չէք ճանչնար, և չէք գիտեր թէ ինչե՛ր ընելու կարող մէկն է, ու կը պաշտպանէք զինքը, զո՛ւք: Սակայն, խնդիր չէ, թող մեր աղջիկը մեզի յանձնէ և ես զինքը հանգիստ կը թողում:

ՖԱՆՆԻ.— Ուրեմն, այդ մտադրութիւնը գործադրեցէք և հետացէք:

ԿԱՍԴՈՆ.— Ո՛չ...:

ՖԱՆՆԻ.— Այո՛:

ԿԱՍԴՈՆ.— Սխալմա՞րդ... վա՛տը... Ձեզի՞ տուաւ այդ պաշտօնը: Հո՞ն է սենեակին մէջ փակուած, հո՞ն են երկուքն ալ, կոյի սենեակը... լսի՛րք բան, աղտո՞տ գործ, (Պոռալով) վա՛տ, ինչո՞ւ չես համարձակիր գոնէ անգամ մը երեսդ ցոյց տալու... Այդ տեսակ բաներ ընելու կարող մարդը, կիներուն ետեւը պահուածողը, անոնց ա՛ն ու դողը չահագործող մարդը մինչև իսկ ապտակուելու արժանի չէ: Գոնէ ձայնս կը լսէք... վատողի՞... (Դուռը կը բացուի: Արմօրի գուրս կ'ելի) Շատ աղէկ, գոնէ այսքան... վերջացէս...:

Ե. ՏԵՍԱՐԱՆ

ԱՐՄՕՐԻ, ՔԱՆՆԻ, ԿԱՍԴՈՆ, յետոյ ՏԻԱՆ

ՖԱՆՆԻ (Պոռալով).— Դուրս մի՛ ելլեր, զգուշացի՛ր: ԱՐՄՕՐԻ.— Ի՛նչ կայ: Այսքան աղմուկ հանելու ի՞նչ պէս կը համարձակիք, նորատի բարեկամ... (Առաջ կուգայ, կուրծքը սնկած, ձեռները գրպանը՝ Տիանը ետեւէն կը վագէ):

ԿԱՍԴՈՆ.— Վերջապէս երեսդ կը ցուցնե՞ս, Տիան: Իսկոյն հետս պիտի գաս:

ՏԻԱՆ.— Ուրիշի հրամաններուն չեմ հնազանդիր ես:

ԿԱՍԴՈՆ.— Պարո՛ն, կը ստիպեմ որ քոյրս մեզի վերադարձնէք:

ԱՐՄՕՐԻ.— Երբ մինակնիս ըլլանք, պէտք եղած բացատրութիւնները պիտի տամ... բայց ո՛չ թէ հոս... ո՛չ թէ այս երկուքին առջեւ...:

ԿԱՍԴՈՆ.— Ա՛յ բացատրութիւն տալու խնդիր չկայ: Անգամ մըն ալ կը հարցնեմ, պիտի թողո՞ւս որ քոյրս հետս գայ...:

ԱՐՄՕՐԻ (Պարզապէս).— Պէտք եղած պատասխանը տուաւ թէ՛ իմ և թէ՛ իր կողմէն:

ԿԱՍԴՈՆ.— Ուրեմն, գոնէ գոհացում մը տալ կ'ուզե՞ս... Կ'ուզե՞ս մենամարտիլ հետս:

ԱՐՄՕՐԻ (Ուսերը ցնցելով).— Բացարձակապէս ո՛չ, կը մերժեմ...:

ԿԱՍԴՈՆ.— Ուրեմն պիտի ստիպեմ որ մենամարտիս: (Արմօրիին կողմը կը դառնայ: Դիպանքն ասրանակ մը կը հանկ եւ ճօան կ'առնէ: Երկու կիները միանգամայն ճիշ մը կ'արձակեն, եւ երկուքը համաձայն շարժումով մէկը Արմօրիի աջ կողմէն, միւսը ձախէն կուգան առջեւը կը կայնին իրենց մարմնովը զայն պաշտպանելու: Կասողն ասրանակը վար իջեցնելով բարձրաձայն կ'աղաղակէ հեզնական ու կասաղի շեշով մը:) Հիանալի՛ բան... երկուքը մէկէ՛ն: Երկուքն ալ կուրծքիդ վրայ...:

ԱՐՄՕՐԻ (Ուժգնութեամբ մեկդի կը հեռ երկու կիները եւ երեսը ցոյց տալով).— Մի՛ հայհոյէք Պարոն... Անոնց տրարքը աւելի գեղեցիկ է քան ձեր վարմունքը:

ՏԻԱՆ (Պոռալով եւ երկուքին մեջսեղը կայնելով)։— Բաւական է, Կապոն... բաւական է... Ատրճանակը վա՛ր դիր... Երբ վար դնես, պիտի խօսիմ։ (Խորը գնդուղ սեղան մը ցոյց տալով) Սա՛ սեղանին վրայ դիր... հոն... Խօսի՛ր կ'ուզեմ... Մտիկ ըրէք։

ԿԱՍԴՈՆ (վառանելէ ետք)։— Աղէ՛կ, վար կը դնեմ... (Ձեկը կը դնէ սեղանին վրայ՝ Բայց իրեն մօտ տեղ մը, որ չըլլայ թէ յափճակեն)։

ՏԻԱՆ (կարկուտ մէկ կողմ առնելով)։— Հո՛ւս եկուր, սեղանէն հեռո՛ւ...։

ԿԱՍԴՈՆ։— Ի՞նչ պիտի ըսես։ Հետս գալու որոշումդ։ ՏԻԱՆ։— Ըրածդ գարչելի՛ր բան է, պիտի ըսեմ... Ի՞նչ անուն տալու է քու այդ վարմունքիդ չեմ գիտեր...։

ԿԱՍԴՈՆ։— Իսկ ես՝ շատ աղէկ գիտեմ թէ քու վարմունքիդ ի՞նչ անուն տալու է։

ՏԻԱՆ։— Եղբայր մը և քոյր մը ասա՛նկ կը խօսին։ ԿԱՍԴՈՆ (Բարձրաձայն մեկուսի մնալ չուզելով)։— Քեզի հետ չէ՛ գործս, այլ սիրահարիդ։ Պէտք է թողու որ հետս գաս, այն ատեն ա՛յլ վրէժխնդրութեանէ ետ կը կենամ... Եթէ ոչ...։

ԱՐՄՕՐԻ (թեւերը խաչածելով)։— Ի՞նչպէս որ կ'ուզէք։ ԿԱՍԴՈՆ։— Եթէ ա՛յլ, չկայ աւելի ազդու բողոք որ բաւական ըլլայ բացատրելու թէ ինչե՛ր ընել որոշած եմ։ Ամէն յոյս կտրե՛ր, Տիան։ Ձեր այդ սէրը հետեւանք չունի։ Ատրճանակս վար դրի, ատ կը նշանակէ միայն թէ յարմար ժամանակը հիմա չէ։ Ո՛ւր որ ալ ըլլայ, Պարո՛ն, վաղը, միւս օր, ուրիշ օր մը, ե՛րբ ալ ըլլայ, վստահ եղէք թէ ձեռքէս ազատելիք չունիք։

ԱՐՄՕՐԻ (Նորեկ ուսը բոքուելով)։— Հասկցանք... Բայց այսօրուան համար հոսկէ դո՛ւրս...։ (Այնպէս կ'ընէ որ կարծես կասողներ պիտի խելդդի իր զոպում բարկութեան բոլոր ուժով)։

ՏԻԱՆ (ինքնիշխմ ելած՝ շուտով կասողներ ցոյց տալով)։— Ա՛հ, պիտի ընէ, ըսածը պիտի գործադրէ, Գիտեմ թէ կ'ընէ... Բայց պէտք է արգիլել...։

ՖԱՆՆԻ (Որ սրահին խորը փառում եր՝ դանդաղ եւ պարզ շեշտով մը)։— Ո՛չ, պիտի չընէ՛... Ես եմ օրինաւոր կիներ որ կ'ըսեմ...։

ԱՐՄՕՐԻ։— Ֆաննի... ա՛խ Ֆաննի... մի՛, մի՛ այդպէս...։

ՖԱՆՆԻ (կասողներին մօտ երթալով)։— Բայց, չէ՛ք տեսներ, չէք հասկնար ուրեմն թէ, որպէս զի անոնց երկուքին ալ ներքեմ, ես, և ասանկ վայրկեանի մը ձեզի ըսելու համարձակեմ թէ «Թողէք, թողէք զանոնք», ըսել է որ ճշմարտութիւնն է աս։ Սիրոյ ո՛չ մէկ ոճիր մը մահով չի պատժուիր... Դուք զեռ շատ պզտիկ էք և այդ բանը չէք հասկնար... Երթա՛նք, Պարոն, բոլորովին հեռանա՛ք հոսկէ։ Իրենց սիրոյն հանդէպ, այս սիրոյ բռնին մէջ, չեմ հրամայեր, այլ կը պաղատիմ... Դեռ ինչ պէտք է որ հասկնայիք... որ զթայիք իրենց, և ինծի ալ, վասն զի չեմ ուզեր որ չարիք մը ընէք անոր որ ընդունայն սիրեցի։ Եւ եթէ չի բաւեր պաղատիւս և եթէ կ'ուզէք որ ծնրադրեմ ձեր առջեւ... պիտի ընեմ, ա՛տ ալ պիտի ընեմ։

ԱՐՄՕՐԻ (Արգիլելու փութալով)։— Մի՛, Ֆաննի... մի՛։

ՏԻԱՆ (վայրագ ճիչ մը արձակելով)։— Ա՛հ, կը նախանձիմ ձեզի, Տիկի՛ն, ձեզի կը նախանձիմ այդքան վեհանձն ըլլալնու համար... Այս կիներ, Մարսէ՛լ, այս կիներ պէտք չէր որ լքէիր։ Վսեմ է պարզապէս... Անիկա ինձմէ աւելի քաջասիրտ է, աւելի վեհանձն է... քեզմէ հրաժարելուն համար... Ես կ'ամչնամ իր քով՝ այսքան տկար ըլլալու... Անո՛ր հետ պէտք էր որ ապրէիր։ Անիկա կը սիրէ... Անիկա ինձմէ աւելի կը սիրէ քեզ... Ո՛հ, Տիկին, որքա՛ն վիշտ պատճառեցի ձեզի... Բայց այսպիսի անձնութեան թիւն մը, զոհարերութիւն մը ընելու համար անշուշտ շատ մեծ հաճոյք մը զգալու էք... Կը նախանձեզի ատոր համար...։

ԿԱՍԴՈՆ (Այդ վայրկեանէն կ'օգտուի անոր ձեռքը բռնելու համար)։— Ուրեմն, օրինակ ա՛ռ... Բարձրացի՛ր մինչ

չեւ այդ վեհութիւնները... Ահա կը տեսնեմ, կը զգամ որ պիտի սկսիս լուսաւորուիլ և ուղղութեան դալ...:

ՏԻԱՆ.— Թերեւս, Կասդոն, թերեւս...:

ԿԱՍԴՈՆ.— Ուրեմն եկո՛ւր: Կը տեսնես որ այդպէս կը վայլէ, հիմա դուն ալ կը հասկնաս:

ՏԻԱՆ.— Այո՛...: Բայց քիչ մըն ալ... քիչ մըն ալ կեցիր...:

ԿԱՍԴՈՆ.— Տիա՛ն, գեղեցիկ գործ մը ըրէ... քու ազնուականութեանդ ապացոյցը տալու մի՛ վարանիր:

ՏԻԱՆ.— Կեցի՛ր, Կասդոն...: Պիտի ջանամ...:

ԱՐՄՕՐԻ (Որ քեւերը խաչածեւ վեհաճոյն ելուածք մը ունէր).— Տիա՛ն, ի՞նչ կը նշանակեն. այդ խօսքերը...: Զարհուրած և նկուշ կը մնամ հանդէպ այս ահաւոր տեսարանին, որմէ ես կ'ուզէի խուսափիլ ամէն գնով, և ահա՛ դուն, դո՛ւն կը տկարանաս...: Դո՛ւն ինձմէ զատուելու խօսք կ'ընես...: մինչդեռ ես այսքան կորով ցոյց կուտամ:

(Տիանին մօտեցած ե՛ւ անձկութեամբ՝ իբրեւ մեկուսի խօսելու համար:)

ՏԻԱՆ (Բարձրաձայն).— Ի՞նչ ընենք, միշտ գուշակած էի թէ անկարելի՛ բան է...: մեր չուրջը չափազանց սէր ու չափազանց ատելութիւն կար: Յայտնի էր թէ ազատում չկար, ելքի ճամբայ չկայ...: Այս կ'ընո՞յ հանդէպ, բան մը չեմ կրնար ընել...: Պարտուած եմ...: Կասդոն, պատասխանէ՛, որոշուած է: Ըսածդ համաձայն է գիտաւորութեանդ...: Եթէ հետդ չգամ, իրմէ՞ պիտի առնեն վրէժդ: Պատասխանէ՛:

ԱՐՄՕՐԻ (Անաբեկած՝ Տիանին).— Այդ խօսքերուն մի՛ հաւատար...: Շանթած է ըրածք, պարապ սպառնալիք...:

ՏԻԱՆ.— Ո՛չ, չեմ վիճարանիր, միայն հասկնալ կ'ուզեմ...: Ելքը կը հաշուեմ...: Կ'ուզեմ ճշդել...:

ԿԱՍԴՈՆ (Պորը կորովովը եւ մտաւորին ցուցնելով).— Ոչի՛նչ, ոչի՛նչ պիտի կրնայ փոխել մտաւորութիւնս: Երկասյրարանութեան մը առջեւ կը գտնուինք...:

(Ֆաննի՛ լուս՝ կեցեր է ինք իր մէջ կծկուած: Կարծես քեկը լրտեսէ՛ միջամտելու պատրաստ:)

ԱՐՄՕՐԻ (Պորովովով).— Ա՛յ այսքանը չափազանց է...: չափազանց...: Դո՛ւրս ելիր հոսիէ, Պարոն...: Դուն ալ, ե՛ս ալ դուրս ելլենք...: Բոլոր ըսածներդ կ'ընդունիմ, բայց ո՛չ ասոնց առջեւ: Եկո՛ւր, եկո՛ւր, կ'ընդունիմ առաջարկդ...: պիտի մնամարտինք...: Ի՛նչ որ ալ ըլլայ...: Ա՛յ բաւական է որքան անզգայ ցոյց տուի ինքզինքս...: Երկուքնիս միմեկ գուրս ելլենք, թող վերջանայ:

(Տիան կը միջամտէ, եւ քեւը կ'երկնցնէ՝ Մարսէին կուրծին դաշելու ասիման:)

ՏԻԱՆ.— Ո՛չ, ո՛չ, հանդարտէ՛, Մարսէյ: Ես ալ հիմա բան մը պիտի հարցնեմ քեզի և ապա պիտի վերջանայ: (Կը տեսնուի որ խօսելու կը վարանի, իբրեւ յիշողութիւնը ամփոփելու համար, յետոյ անհուն ճիգով մը, շարունակ դողդողալով) Կրնա՞ս, առանց ստելու, այո՛, կրնա՞ս հաստատել թէ զի՛ս աւելի սիրած ես, թէ զիս աւելի կը սիրես: (Եւ այս միջոցին, ոտքի վրայ՝ գլուխը երկու ձեռքերուն մէջ, ա՛յ բան մը չտեսնելու համար, կը սպասէ պատասխանի: Վայրկեան մը ընդհանուր զաւմացում կ'սիրէ, անձկալից լուրջիւն մը եւ վայրագ հիմնութիւն մը: Դրայր բովա կ'երթայ գրեթէ զայրացած ապստամբած այս հարցումէն. եւ կը դիտէ Տիկ. Արմօրին՝ ազանաւանդով: Տիկ. Արմօրի՛ անբար կը սպասէ: Ի՛նչեւ, Մարսէյ, շրմիքին կ'ըրնած ճեղքին անեղ անձկութեան մը մասնուած է:)

ԱՐՄՕՐԻ (Մեկէն ի մեկ).— Այո՛, կը հասկնամ, անգութ պարագային հակառակ, կը հասկնամ թէ ի՛նչ ըսել կ'ուզես: Այդ խոստովանութեան նուիրագործումը, սոսկալի ապացոյցը կ'ուզես՝ այս երկու հակադրուած առջեւ: (Լուրջիւն) Արդ՝ պիտի տամ այդ վաւերացումը: Այո՛, Տիանէթ, այո՛, առանց վարանելու, ասոնց ներկայութեանը, իմ բոլոր անկեղծութեամբս, հոգիս բոլոր ուժովը կը հաստատեմ թէ քե՛զ, քե՛զ աւելի սիրած եմ: Քու կեանքդ իմինիս մէջ ձուլեցի, և անոնց առջեւ, ինչպէս մահուան առջեւ, աւելին պիտի ըսեմ. «Տիա՛ն, քեզ կը պահեմ, և իմ յօժար կամքովս, երբեք պիտի չզատուիմ քենէ:»

(Այս խօսքերը վայրագօրէն կ'ըսէ, իբրեւ քեկը խոյանայ իր առջեւ ելող խոշնգոտին վրայ: Յետոյ, վայրկեան մը ջանք...

ջախուած կը մնայ իր խօսքերուն ազդեցութեան տակ: Անոր խօսած տեսեր երկու կիներուն դէմքը, միանգամայն, կ'արտայայտեն հալընդդէմ պայտումներ: Տիանին երեսը հեզգիտեալ պայծառ ու երջանկութեմ լուսաւոր կ'երեւայ: Փաննիին երեսը կ'ընկած է ամենէն անուշիկ վիճակ իր կամէն անշիկ զօրաւոր հաւաք մը կ'արձակէ եւ իր մարմինը արտօնէ վեր բարձրացած է: Նորէն կ'իյնայ արտօնին մէջ:

Տիան.— Ինչպէս կրցար ըսել ասիկա... կրցար ըսել կնոջը առջեւ, որ վայրկեան մը առաջ քու կեանքիդ համար կը պաշտօնէր: Միթէ պէտք է որ զիս սիրես: Այդ խօսքէն ետքը, ա՛հ, այ լաւ մը լսել չեմ ուզեր: (Շիւնդէմէն վրայ պարզութեամբ մը կը ծաւալի) Տիկին, գլուխդ մի՛ ծռէ: Անգուշ, անաղորոյն վարուեցայ, բայց ձեզի պիտի վերադարձնեմ ջինքը...: Ձեզի վերադարձնելու համար էր...: (Փանկարծ հիշ մը կ'արձակէ) Տեսէ՛ք... տեսէ՛ք... սա զուրդ նայեցէ՛ք... Տեսէ՛ք, բայց տեսէ՛ք կ'ըսեմ... սենեակին մէջը:

(Փաննի, կապոն, Արմօրի բնագոյնը եւ կը դառնան եւ կ'երթան դէպ ի սենեակին բաց դուռը, զոր մասովը ցոյց կուտայ Տիան: Տիան հարաւիկ շարժում մը կ'ընէ դէպ ի ետ:)

ԿԱՄԴՈՐ.— (Սենեակէն ներս նայելով).— Ինչ կայ, ինչ տեսաւ: Խենթեցա՛ւ...:

Տիան.— Ո՛հ, կարծածիդ չափ խենթ չեմ...: Հիմա շատ խելօք պիտի ըլլամ...:

(Կը մօտենայ սեղանին, ուր կապոն դրած էր արհմանակը, արագօրէն ձեռք կ'առնէ, ծածկելով, յետոյ կ'ընկար անոնց կողմը կը դարձնէ: Աստուծակին ձայնը կը լսուի: Քովը կը վազեն: Տիան արդէն գիտի ինչ կ'ընէ:)

ԱՐՄՈՐԻ.— Տիան, Տիան, ինչ ըրիր: Կարելի՛ բան է... ձագուկս, իմ սիրական Տիան...: Վերադարձեցա՞ր, որ տեղէդ... ըսէ՛, պատասխան տուր...: Աստուած իմ: Կուրծքը արիւնջուայ եղեր է...: Օգնութի՛ւն...:

(Անոր վրայ կ'իյնայ, Տիան խղճով ձայնը կը հանէ Կր. Մարմինը կը ցնցուի:)

ԿԱՄԴՈՐ.— Տիան... սիրելի քոյրս...:

ԱՐՄՈՐԻ.— Մարդասպան... Մէկդի կեցի՛ր, մարդասպան, կիթէ ոչ քեզ կը սպաննեմ...: Օգնութեան կանչէ՛ք, գոնէ, սրիկա՛յ...: Փաննի՛, կանչէ՛, Աստուծոյ սիրոյն...: ձայն տուր: Բժիշկ մը... չո՛ւտ...: (Փաննի դուռը բացայ խելայեղ եւ կը կանչէ: Կապոն դուռը կը վազէ) Կանգալը զա՛րկ...: (Փաննի զանգակը կը զարնէ: Արմօրի խնկը կը քանդէ երկայն արտօնին վրայ) Տիան, սէրս... հոխա... (Փաննիին) օգնէ ինձի...: այո՛, ներքնակը...: Կակէ՛... ո՛հ, կը ցաւցնես, կեցի՛ր, թո՛ղ...: Ա՛հ, ձեռքերու մէջ պիտի մեռնիս...: Կարծիր վրիպուր կ'եղլէ բերէն, կը տեսնե՞ս... անուշիկ՛ բան է, անուշիկ...: Ա՛լ չի արժիր...: Բայց չեմ ուզեր որ մեռնիս...: Պիտի փրկենք ինչ, սիրելիս...: Բան մը չէ, պիտի տեսնես... պարզապէս վերադարձեցա՛ր, ահա այսչափ...: Դարձեալ քու բաւակ շրթունքներդ պիտի համարենք, դեղեցիկ ճակատդ ու...: Հոս եմ, ձագուկս...: Կըջանիկ պիտի ըլլանք, խօսք ուտամ քեզի...: (Տեսնելով որ Տիան անհաւատ է, լուսահաւաքեալ կը փղծի, կուլայ): Համակ սէր եւ համակ հրաշք էր...: Ու մենք չորստ, հինգս միացանք զայն մեռնելու համար, ե՛ս իմ սիրովս, Կոն քու դուժմովդ, անոր ատելութեամբ...: (Պանդոկին ծառաները մարաբալսը վրէժնէ եւ կը կենան՝ երկչոտ մը՝ սեմին վրայ) Ներս մտէ՛ք, եկէ՛ք...: Սնիկա խեղճ փոքրիկ սիրուն աղջնակ մըն էր, չքնաղ հողի՛ մը...:

(Կը եեծկայ գրկելով)

ԿԱՐԱՆՈՐԻ ԿԻՉՆԻ:

“ԿԻՒԹԷՄՊԵՐԿ” ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻ
ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՎԻՔՔՕՐ ՄԱՐԿՈՒԹՅ

“ՄԱՆՉ-ԱՂՋԻԿԸ”

125 ՂՐՇ

ԱՊԷ ԲՐԷՎՈՅԻ

“ՄԱՆՕՆ-ԼԵՍՔՕ”

100 ՂՐՇ

ԿՈՍՍ ՏԸ ԿՕՊԻՆՈՅԻ

“ԹԻՒՐՔՄԵՆՆԵՐՈՒ ԿՈՒԻԸ”

30 ՂՐՇ

(Ղուլամ Հիւսէինի աղպածները)

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՆՐԻ ՊԱԹԱՅԼԻ

“ՄԵՐԿ ԿԻՆԸ”

Կեղրոնատեղի՝ Ղալաթիա, Էսկի-Բաթա խան, 10—11 ԿԻՒԹԷՄՊԵՐԿ,

Մեծաքանակ գնողներու կարեւոր զեղչ:

Հայաստանի Ազգային գրադարան

NL0432458

